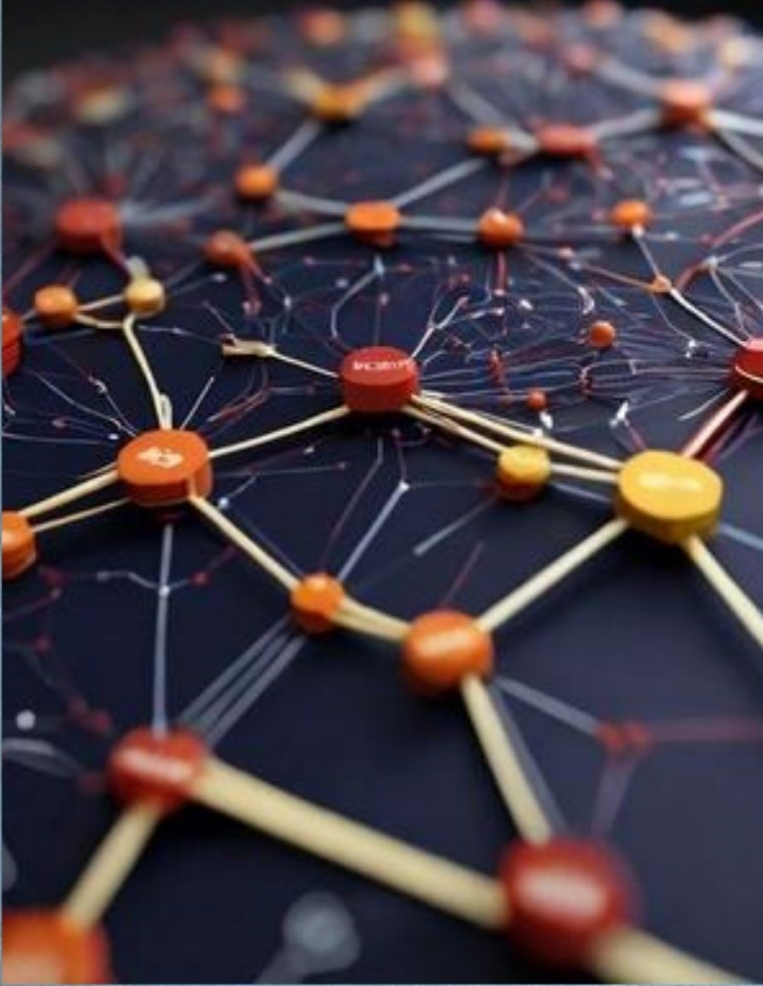

ARŞİV DÜNYASI

Yıl/Year: 2024 - Cilt /Volume: 11 - Sayı/ Issue: 1

ISSN:2147-2599 / e-ISSN: 2717-7335

ARŞİV DÜNYASI DERGİSİ
THE JOURNAL OF ARCHIVAL WORLD

ISSN:2147-2599
e- ISSN: 2717-7335

Cilt/Volume: 11 - Sayı/Issue: 1 – Yaz/Summer: 2024

TÜRK ARŞİVCİLER
DERNEĞİ

*Türk Arşivciler Derneği'nin Hakemli Dergisidir.
Refereed Journal Of The Turkish Archivists' Association.*

Arşiv Dünyası, süreli, ücretsiz bir dergidir. Yılda iki kez çıkar. **Hakemli bir dergidir.** Bütün yayın hakkı, Türk Arşivciler Derneği'ne aittir. Yazılara telif ücreti ödenmez. Dergide çıkan yazılar, kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Yayınlanan yazı, ilan ve reklamların fikrî ve hukukî sorumluluğu, sahiplerine aittir.

The Archival World is a periodical and free of charge magazine. It is issued twice a year. It is a refereed journal. All copyright belongs to the Society of Turkish Archivists. No royalties are paid for the articles. All can be quoted partly or wholly with reference only. The legal and intellectual responsibility of all the articles, legal notices and ads concern their respective holders.

Arşiv Dünyası Dergisi
Türk Arşivciler Derneği Yayınıdır.
The Journal of Archival Worl or The Archival World
Is a publication of Turkish Archivist' Association
Cilt/Volume 10 & Sayı/Issue 1
ISSN 2147-2599 e-ISSN 2717-7335

Türk Arşivciler Derneği Adına Sahibi/
Owner in the name of The Turkish Archivists' Association
Orhan SAKİN

Baş Editör/Head Editor
Doç. Dr. Elif YILMAZ ŞENTÜRK(Marmara Üniversitesi)

Editör/Editor
Doç. Dr. Lale ÖZDEMİR ŞAHİN (Bartın Üniversitesi)

İngilizce Editörü/ English Editor
Doç. Dr. Lale ÖZDEMİR ŞAHİN (Bartın Üniversitesi)

Editör Yardımcıları/ Assistant Editors
Araş. Gör Nisa ÖKTEM (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Öğr. Gör. Dr. Emine CENGİZ MATER (Marmara Üniversitesi)
Şeyma DEMİREL

Editör Kurulu/Editorial Board
Öğr. Gör. Dr. Emine CENGİZ MATER (Marmara Üniversitesi)
Öğr. Gör. Özhan SAĞLIK (Uludağ Üniversitesi)
Yüksel BAYCAR (Devlet Arşivleri Başkanlığı)
Sinan ÇULUK (Emekli Arşiv Uzmanı)
Burcu YILMAZ (Ankara Üniversitesi BİL-BEM)

Mizanpaj/Layout
Buse KARA – Rana KURTÇUOĞLU
Kapak Tasarımı/Cover Design
Buse KARA

Yayın Türü/Type of Periodical
Yılda İki Kez/Semi-annual

Yayın Yeri/Hosted By
Dergi Park
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ad>

HAKEM KURULU

Prof. Dr. Ahmet Oğuz İCİMSOY	(Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Alparslan H. KUZUCUOĞLU	(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Asiye KAKIRMAN YILDIZ	(Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Berat BİR	(Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Bilgin AYDIN	(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Burçak ŞENTÜRK	(Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Bülent YILMAZ	(Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Coşkun POLAT	(Çankırı Karatekin Üniversitesi)
Prof. Dr. Doğan ATILGAN	(Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Dünder ALİKILIÇ	(Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRÇİ	(Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatih RUKANCI	(Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU	(Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Feridun M. EMECEN	(İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi)
Prof. Dr. Filiz DIĞIROĞLU	(Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Gülden SARIYILDIZ	(İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. H. İnci ÖNAL	(Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Hakan ANAMERİÇ	(Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Hamza KANDUR	(İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan S. KESEROĞLU	(Kastamonu Üniversitesi)
Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ	(Çankırı Karatekin Üniversitesi)
Prof. Dr. İshak KESKİN	(İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Kemalettin KUZUCU	(Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmed Ali BEYHAN	(İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Ali AKKAYA	(İzmir Katip Çelebi Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet CANATAR	(İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet İPŞİRLİ	(İstanbul Medipol Üniversitesi)
Prof. Dr. Murat YILMAZ	(İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Nazan Özenç UÇAK	(Emekli Öğretim Üyesi)
Prof. Dr. Nevzat ÖZEL	(Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Niyazi ÇİÇEK	(İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Oya Gürdal TAMDOĞAN	(Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ	(Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Rıfat GÜNALAN	(İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. S. Serap KURBANOĞLU	(Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Sacit ARSLANTEKİN	(Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Tuba KARATEPE	(Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Umut AL	(Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Ümit KONYA	(İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Yaşar TONTA	(Hacettepe Üniversitesi)
Doç. Dr. Ahmet ALTAY	(Bartın Üniversitesi)
Doç. Dr. Bahattin YALÇINKAYA	(Marmara Üniversitesi)
Doç. Dr. Burcu Umut ZAN	(Bartın Üniversitesi)

Doç. Dr. Ceyhan GÜLER	(İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Dinçer KOÇ	(İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Ekrem TAK	(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Doç. Dr. Gülten ALIR	(İzmir Katip Çelebi Üniversitesi)
Doç. Dr. Güssün GÜNEŞ	(Marmara Üniversitesi)
Doç. Dr. Haydar YALÇIN	(Ege Üniversitesi)
Doç. Dr. Huriye ÇOLAKLAR	(Bartın Üniversitesi)
Doç. Dr. Işıl İlknur SERT	(İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Kasım BİNİCİ	(Çankırı Karatekin Üniversitesi)
Doç. Dr. Kenan YILDIZ	(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Doç. Dr. Lâle ÖZDEMİR	(Bartın Üniversitesi)
Doç. Dr. Leyla KANIK	(İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi)
Doç. Dr. Nermin ÇAKMAK	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Semanur ÖZTEMİZ	(Hacettepe Üniversitesi)
Doç. Dr. Şahika EROĞLU	(Hacettepe Üniversitesi)
Doç. Dr. Tolga ÇAKMAK	(Hacettepe Üniversitesi)
Doç. Dr. Türkey HENKOĞLU	(Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Banu Fulya YILDIRIM	(İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Berrin KÜÇÜKCAN	(İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Elif YILMAZ ŞENTÜRK	(Marmara Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Esin Sultan OĞUZ	(Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi M. Fahri FURAT	(İstanbul Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi M. Hanefi KUTLUOĞLU	(İstanbul Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Varol SAYDAM	(Marmara Üniversitesi)
Dr. Ali Osman ÇINAR	(Devlet Arşivleri Başkanlığı)
Dr. Didar BAYIR	(IRCICA)
Dr. Murat CEBECİOĞLU	(Devlet Arşivleri Başkanlığı'ndan Emekli)
Dr. Mustafa KÜÇÜK	(Devlet Arşivleri Başkanlığı)
Dr. Saffet ÇALIŞKAN	(Devlet Arşivleri Başkanlığı)
Dr. Saim Çağrı KOCAKAPLAN	(Marmara Üniversitesi)
Dr. Sefer YAZICI	(TBMM)
Mehmet TORUNLAR	(Devlet Arşivleri Başkanlığı'ndan Emekli)
Nizamettin OĞUZ	(Devlet Arşivleri Başkanlığı'ndan Emekli)

DİZİNLER/INDEXES

ASOS
indeks

Başlangıç Tarihi: 2019

Başlangıç Tarihi: 2019

Google Scholar

Başlangıç Tarihi: 2020

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Başlangıç Tarihi: 2020

ARŞİV DÜNYASI

Cilt: - Sayı:
2020/

EDİTÖRDEN

DOÇ. DR. ELİF YILMAZ ŞENTÜRK

*Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
elif.yilmaz@marmara.edu.tr*

Arşiv Dünyası Dergisinin 2024 yaz dönemi sayısıyla sizleri selamlıyoruz. Bu sayıdan itibaren Arşiv Dünyası dergisinin özellikle editör ekibinde değişiklikler yaşandığını sizlere bildirmek isteriz. Dergimizde yabancı dil editörlük görevini uzun dönemler üstlenen ve bizlere önemli katlıları olan Doç. Dr. Lale Özdemir Şahin, hem bu alanda katkı sunmaya devam edecek hem de derginin editörü olarak görev yapacaktır. Dr. Emine Cengiz Mater, Arş. Gör. Nisa Öktem ve Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi 2024 mezunu Şeyma Demirel de editör yardımcıları olarak dergimizin gelişmesi için can-ı gönülden çalışacaklardır. Dergimizin bu dönemki İstatistik Editörü Öğr. Gör. Mehmet Oytun Cıbaroğlu'dur. Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi 2024 mezunları Buse Kara ve Rana Kurtçuoğlu da mizanpaj editörü olarak dergimizin dinamik yapısını arttırmışlardır. Basın İlan Kurumu Bilgi ve Belge Yöneticisi Furkan Aydın'ın da Teknik Sorumlumuzdur. Derginin Baş Editörlüğünü bu dönem itibariyle benim üstlendiğimi de bildirmek isteriz.

“Değişim iyidir ve her zaman gelişimi de beraberinde getirir” diye düşündük ama derginin bu günlere gelmesinde başta Doç. Dr. Bahattin Yalçınkaya olmak üzere bizden önce emeği geçen herkesin desteğine talip olduğumuzu da belirtmek isteriz. Bizleri, Arşiv Dünyası dergisini emanet etmeye layık gördükleri için teşekkür ederiz.

DOI: 10.53474/ad.1366748

MADDÎ KÜLTÜR UNSURLARIYLA UZUN İBRAHİM VE HÜSEYİN
PAŞALARIN MUHALLEFÂT KAYITLARI

Betül TEZCAN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü
btezcan@ybu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-7524-6334>

ÖZ

Osmanlı Devleti'nde hazinenin gelir kaynaklarından birini devlet adamlarının çeşitli nedenlerle hazineye aktarılan veya el konulan malları oluşturmaktadır. XVII. yüzyılda özellikle savaş ve seferlerin getirdiği ağır baskı, müsadere uygulamasının yoğun bir şekilde yaşanmasına neden olmuştur.

Bu makalede; Budin'in 1683 Viyana Kuşatması'na katılan Budin Beylerbeyi Uzun İbrahim Paşa'nın ve 1684 yılında vefat eden Şam Valisi Hüseyin Paşa'nın hazineye aktarılan mal varlıkları incelenmiştir. Osmanlı Devleti'ndeki müsadere uygulaması kısaca izah edilerek İbrahim ve Hüseyin Paşa'nın kayıtlara yansımış ve hazineye aktarılmış mal varlıkları, cins ve değerleri bakımından belirtilmiş, bir tasnife tabi tutulmuştur. Bu sayede; Osmanlı Devleti'nde müsadere uygulamasının devlet hazinesine katkısı, beylerbeyi konumundaki iki paşanın müsadereye konu olan mal ve emlakı üzerinden görülecektir. Çalışmada amaçlanan; Osmanlı Devleti'nin, biri Avrupa'da diğeri Ortadoğu ya da Batı Asya olarak nitelendirilebilecek bir konumda bulunan iki ayrı eyaletinin aynı mevkideki iki idarecisinin mal varlıklarını tespit etmektir. Bu amaçla; Osmanlı Arşivindeki Bab-ı Defteri fonundaki muhallefât kayıtları başta olmak üzere ilgili vesikalardan ve çeşitli telif çalışmalarından istifade edilmiştir. Bu kayıtlardaki veriler sayesinde dönemin maddî kültür unsurlarına dair bir fikir oluşacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Muhallefât, Maddî Kültür.

**INHERITANCE RECORDS OF UZUN İBRAHİM AND HÜSEYİN PASHAS
WITH FACTORS OF MATERIAL CULTURE**

ABSTRACT

In the Ottoman Empire, one of the income sources of the treasury was the goods of the statesmen that were transferred to the treasury or confiscated for various reasons. In the 17th century, the difficulty brought on by wars and expeditions caused the confiscation to be experienced intensely.

The assets of Buda Governor Uzun İbrahim Pasha, who took part in the 1683 Vienna Siege, and Damascus Governor Hüseyin Pasha, who died in 1684, which were transferred to the treasury, were examined. The confiscation practice in the Ottoman Empire was briefly explained, and the assets of İbrahim and Hüseyin Pasha, which were reflected in the records and transferred to the treasury, were specified according to their type and values and classified. In this way; the contribution of the confiscation system to the state treasury in the Ottoman Empire, will be seen through the properties and real estates of the two pashas, who were in the position of governor. The purpose of the study is to detect the assets of two governors in the same position in two separate provinces of the Ottoman Empire, one in Europe and the other in a location that can be described as the Middle East or West Asia. For this purpose; relevant documents especially the muhallefât/inheritance records in the Bab-ı Book in the Ottoman Archives and various copyrighted works has been used. Thanks to the data in these records, it is thought that an idea about elements of material culture of the period will be formed.

Keywords: Ottoman State, Inheritance, Material Culture.

GİRİŞ

Çalışmanın temel konusu, iki ayrı coğrafyada, aynı konumda bulunan iki Osmanlı idarecisinin müsadereye konu olan mal ve eşyalarını muhalefât kayıtları ışığında ele almaktır. Muhalefât kayıtları, barındırdığı birçok unsurla aslında toplumun maddî kültürüne de ayna tutmaktadır. İnsanların karşılıklı tüm etkileşimine, maddî-manevî ortaya koyduğu bütün yapıt ve ürünlere kültür denmektedir (Uygur, 2006, s. 17). Maddî kültür ise; insanların hayatları boyunca çeşitli koşullandırmalarla edindikleri eşya, obje, araç-gereç vs. tüm kalıntılardan oluşan toplu maddesel birikim olarak ifade edilebilir (Bozkurt, 2011, s. 2). Dolayısıyla muhalefât kayıtları bu maddesel birikime ilişkin olarak barındırdıkları verilerle Osmanlı maddî kültürünün izlerini taşımaktadır. Maddî kültür öğeleri, somut özelliği ile dikkat çeker. Az veya çok maddî değerleri ile muhalefât kayıtlarına konu olan eşya ve malzemeler, maddî kültür aktarımını sağlayan, buna hizmet eden birer araç olma özelliği de gösterir. Bununla beraber kültürün bir başka boyutu olan manevî kültürün öğeleri arasında sayılan inanç, ahlak, gelenek, düşünce tarzı gibi bazı kültür öğelerinin aksettığı, dolayısıyla manevî kültüre de işaret eden unsurlardır. Bu bakımdan muhalefât kayıtlarının siyasî-hukukî bir uygulamanın belgesi olduğu kadar, sosyo-kültürel yaşamın da bir nevi göstergesi olduğu ifade edilebilir. Burada yapılacak tespitle, maddî kültür öğeleri muhalefâtlara yansıyan boyutuyla ortaya çıkarılmış olacaktır. Bu çalışmanın yapılmasındaki maksat, Osmanlı siyasî ve askerî tarihini ele almak değildir, dolayısıyla aşağıda da görüleceği üzere kısaca müsadere uygulamasından bahsedildikten sonra, paşalara ait muhalefâtlar maddî kültür unsurları çerçevesinde göz önüne serilecektir.

Osmanlı Devleti'nde Müsadere Uygulaması ve Muhalefât Kayıtları

Müsadere; hazineye gelir sağlamak amacıyla ya da bir süreliğine muhafaza etmek üzere tedbir veya ceza olarak devlet tarafından bir mala el konulması anlamı taşır; devletin, kamu görevlilerinin haksız yollarla temin ettikleri gelir veya emlakın tamamına veya bir kısmına el koymasını ifade eder (Tomar, 2006, s. 65). Bu anlamda müsadere Osmanlı Devleti'nde de uygulanagelen önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Başlarda devlet malını zimmetine geçirenleri veya isyan edenleri cezalandırmak amacıyla başvurulan bir yöntem iken zamanla siyasî ve malî menfaat sağlama araçlarından biri hâline gelmiştir. XVI. asrın ikinci yarısı itibarıyla, Fatih Sultan Mehmed devrinde, Çandarlı Halil Paşa'nın mal varlığının müsadere edilmesiyle müsadere Osmanlı Devleti'nde sistemli bir şekilde uygulanmaya başladı. Ulema dışındaki devlet görevlilerine yapılan bu uygulama, XVII. asırda, artan malî ve askerî baskıların karşısında devlet hazinesinin gelir ihtiyacını karşılayan önemli bir kaynak olmuş ve yaygınlaşmıştır. Nitekim ulema sınıfı da müsadere uygulandığı bir kesim hâline gelmiş, ancak ehl-i örften farklı olarak ulemadan suçlu olanlar bu uygulamaya maruz bırakılmıştır. II. Viyana Kuşatması sonrasında müsadere uygulamaları yoğunluk kazanmıştır (Öğün, 2006, s. 67). Ayrıca devşirme kökenli bürokratların ölmeleri ve azledilmeleri ile birlikte geride kalan mallarına devlet tarafından el konulması, aristokratik veya feodal oluşumların önüne geçmek üzere atılmış önemli bir adım olarak da karşımızdadır ve dolayısıyla müsadere uygulamasının başka bir boyutunu göstermektedir (Gökpinar, 2022, s. 136).

Mali zorlukların akabinde, devlet hazinesini güçlendirmek amacıyla başvurulan yöntemlerden biri olan müsadereye bir cezalandırma yöntemi olarak da sıkça başvurulmuştur. Çünkü müsadereye sebep durumlardan birisi, devlet adamlarının sorumlusu olduğu görevlerin başarısızlıkla sonuçlanmasıdır. Nitekim Avusturya Seferi esnasında muhafızı olduğu Estergon Kalesi'ni düşmana teslim eden Halep Valisi Ebubekir Paşa boğdurulmuş, malları müsadere edilmiştir (Yazıcı, 2021, s. 340). 1683 yılında gerçekleşen Viyana Bozgunu'ndan sonra malları müsadere edilen devlet

adamlarından birisi, Budin Beylerbeyi Uzun İbrahim Paşa'dır. Osmanlı-Macaristan Seferinde bulunup vefat eden Şam Valisi Hüseyin Paşa'nın da malları hazineye aktarılmıştır.

Osmanlı Devleti'nde iki temel hazine vardı ve bunlardan biri devletin tüm gelirlerinin toplandığı Divan-ı Hümayun Hazinesi, diğeri iç ihtiyat hazinesiydi. İlk hazine vezir-i azamın idare ve sorumluluğu altında olup şefi başdefterdardı, iç hazine veya diğeri adıyla Enderun-ı Hümayun Hazinesi ise hazinedarbaşının emrindeydi (Uzunçarşılı, 1978, s. 73). İç hazinenin; dış hazinenin fazla parası, bazı hediyeler ve Mısır'dan gelen vergiler, vakıf gelirleri gibi bazı gelirler yanında temel kaynaklarından biri de müsadere yoluyla sağlanan mallardır (Köseoğlu, 1980, s. 4). Malları müsadere edilecek şahsın öncelikle mallarına el konulmakta, daha sonra bütün alacağı vereceği hesaplanarak deftere kaydedilmekteydi. Nakit ve değerli malları hazineye aktarılır, geriye kalanlar açık arttırma usûlü ile satılarak bedelleri beytülmale alınır (Kaya, 2018, s. 2).

Muhallefât, ölen kişilerden geriye kalan mal ve eşyaları ifade eden bir tabirdir. Bu mal ve eşyaları gösteren muhallefât kayıtları; tereke defterlerinin bir benzeri olarak değerlendirilebilir. Bu kayıtlar; müsadere uygulamasının bir sonucudur. Yani malları müsadere edilmiş kişilerin, devlet hazinesine aktarılan mal ve maddî varlıklarının dökümünü gösteren defterlerdir. Tereke kayıtlarından farklı olarak şer'î hukuktan bağımsız olarak tanzim edilmiştir. Merkez maliye bürokrasinin evrakları arasında bulunmaktadır (Türkal, 2021, s. 215).

Osmanlı Devleti'nde müsadere uygulaması iki önemli aşamada gerçekleşirdi. Öncelikle müsadereye maruz kalan kişinin mallarının nerede olduğu tespit edilir, bunun için görevliler bu mahallere gönderilir ve müsadere edilecek malların yağma ve kaçırma işinden muhafaza etmesi ve deftere kaydetmesi sağlanırdı. Koruma altına alınan malların tek tek, hiçbir unsur atlanmadan sayımı yapıldıktan sonra ikinci aşamada bu menkul-gayrimenkuller değerlendirilirdi (Telci, 2007, s. 146).¹

Çalışmamıza kaynaklık eden bu tür kayıtlar; Osmanlı idarî ve hukukî sisteminde önemli bir yere sahip olan müsadere uygulamasının boyutlarını görmek açısından son derece önemlidir. Dolayısıyla bunlar; hem bir sistemi ve bunun uygulanış alanlarını gösteriyor hem de bir taraftan muhallefât kayıtlarına konu olmuş şahısların, devlet görevlilerinin ekonomik-malî sınırlarını ifade ediyor. İki ayrı coğrafyada, aynı idarî mevkide bulunan iki ayrı Osmanlı paşasının nezdinde muhallefât kayıtları değerlendirilirken bu nokta göz önünde bulundurulmuştur.

Gerek Uzun İbrahim Paşa gerekse Hüseyin Paşa'nın müsadereye konu olmuş eşya ve paraları ile ilgili diğeri fonlar altındaki kayıtlar da çalışmanın kaynakları arasındadır. Ancak çalışmaya esas olarak iki muhallefât kaydı kaynaklık etmektedir. Bunlardan ilki Budin Beylerbeyi Uzun İbrahim Paşa'nın muhallefât kaydı olup arşivde Bab-ı Defterî fonundaki D.BŞM.MHF, 4/41 numaralı kayıttır. Kayıt her ne kadar Uzun İbrahim Paşa adıyla görünse de, evrakta yalnız Uzun İbrahim Paşa'nın muhallefât eşyaları değil, aynı zamanda Eğri (Eğri) Beylerbeyi Hüseyin Paşa'nın muhallefât eşyalarının da yer aldığı görülmektedir.

İkinci temel kaynak ise, Hüseyin Paşa'ya aittir ve aynı fon altında D.BŞM.MHF 4/53 numarasıyla kayıtlıdır. Paşa'nın seferde bulunan eşyalarından oluşan muhallefât kaydının, Halep Valisi Ebubekir Paşa'nın muhallefât kaydıyla beraber tutulduğu ifade edilmelidir.

Hüseyin Paşa'nın eşya kayıtlarının altında yer alan "*minvâl-i meşrûh üzere Başbâki Kulu Siyavuş Ağa ve sâbikan baş muhâsebeci olan Yusuf Efendi yediyle teslim-i hazîne-i enderûn-ı hümayûn olmuşdur*" ifadesi prosedürün nasıl işlediğine dair önemli bir bilgi de vermektedir. Nitekim, Başbâki

¹ Müsadere süreciyle alakalı olarak daha detaylı bilgi için bakılabilir: (Akyılmaz, 2008, s. 409-410).

kulu, defterdarlık ve halk arasındaki vergi anlaşmazlıkları ile ilgilenen maliye mahkemesinde, vergi baştahsildarı olarak maliye adına iddia makamı olarak yer alırdı. Bu mahkemelerde, daha ziyade ölen mültezimlerin zimmetlerinde kalmış mallara ve malları müsâdere yoluyla alınanların davalarına bakılırdı (Emecen, 1992, s. 127). Arşivde, çeşitli fonlar altındaki bütün muhalefât kayıtlarında, teslimatın Enderun Hazinesi'ne sağlandığını belirten net bir ifade bulunmayabiliyor. Nitekim, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'ndeki bir defteri kaynak olarak kullanan ve muhalefâttan hazineye aktarılan eşyaları gösteren bir çalışmada, aktarımın hangi hazineye yapıldığına dair kesin bir yargıya varılamadığı söylenmiştir (Yardım, 2021, s. 149).

Muhalefât kayıtlarının dönem dönem yenilediği görülmektedir. Nitekim, Uzun İbrahim Paşa ve Hüseyin Paşa'nın yukarıda bahsi geçen muhalefât kayıtları, Enderun Hazinesi'ne ait defterlerin yenilenmesi kararı gereğince tanzim edilen yeni deftere de yapılmıştır. Bu yenilenme esnasında bazı eşyaların halen mevcut olduğu belirtilirken, bazılarının altına bazı şahıslara hediye edildiği kaydedilmiştir. Dolayısıyla her ne kadar kayıtlarda gösterilse de hazinede mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim yeri geldikçe bunlar ifade edilmiştir. Dikkat çeken önemli bir husus ise, değerli madenlerden yapılmış bazı eşyaların sikke kesilmek üzere kullanılmasıdır. Kayıtların yenilenmesi nedeniyle bunu takip etmek mümkün olmuştur. Sikke darbında kullanılan bu eşyalar da aşağıda belirtilmiştir.

UZUN İBRAHİM VE HÜSEYİN PAŞALARIN MUHALLEFÂTLARI

Çalışmanın gövde kısmını ve ana temasını Budin Beylerbeyi Uzun İbrahim Paşa ve Şam Valisi Hüseyin Paşa'nın muhalefâtları oluşturmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere, muhalefât kayıtları maddî kültür unsurlarının yansıdığı, kaydedildiği önemli birer arşiv kaynağı olması hasebiyle, Osmanlı maddî kültürü hakkında ciddi ipuçları ve dolayısıyla bilgi sunmaktadır. Bu bağlamda, muhalefâtlara konu olan ürün ve malzemeler kendi içerisinde gruplandırılmıştır. Muhalefât eşyaları, bu sınıflandırma esas alınarak belirlenmiş çeşitli başlıklar hâlinde aşağıda ifade edilmiştir.

UZUN İBRAHİM PAŞA'NIN MUHALLEFÂTI

Uzun İbrahim Paşa üçüncü kez Budin Beylerbeyi olduğu sırada Viyana Kuşatması'nda bulunmuştur. Ancak kuşatma esnasında muhalif tavrı nedeniyle hapsedilerek mallarına el konulmuştur (Bilge, 2010, s. 333). Beylerbeyiler, eyaletlerinin idarî işlerinden sorumlu oldukları kadar, eyaletlerinde emirleri altında bulunan tımarlı sipahi ordusundan da sorumluydular. Çünkü bu kuvvetler devlet ordusunun önemli kesimini oluştururdu ve beylerbeyi gerektiğinde bu kuvvetleri toplayarak orduya katılmak durumundaydı (İnalçık, 1995, s. 550). Bunun aksi şekilde hareket etmek veya başarısız olmak beylerbeyilerin görevden alınmasına, hapis veya idamla cezalandırılmalarına neden olabilirdi. Nitekim, Aslen Arnavut olan Uzun İbrahim Paşa'nın 1677 senesinde üçüncü kez görevde bulunduğu Budin Valiliği'ne, 1683 senesinde Viyana Kuşatması'ndaki tavrı nedeniyle son verilmiştir.² Arnavut asıllı olan İbrahim Paşa, 1670'de Budin, 1672'de Bosna ve 1673'te ikinci kez Budin Beylerbeyi tayin edilmiş, 1675'te azledildiği Budin Beylerbeyiliğine 1677'de yeniden ve üçüncü kez tayin edilse de, Viyana Kuşatması'ndan sonra Yanıkkale'de boğdurulmuştur (Altaylı, 2008, s. 135). Bu noktada; İbrahim Paşa'nın II. Viyana Kuşatması'ndan vazgeçilmesi yönündeki fikrini Veziriazam Kara Mustafa Paşa'ya bildirdiğini, ancak sadrazamın bu teklifi reddettiğini ifade etmek gerekmektedir

² Görevde bulunduğu yılları gösteren tablo için bkz. (Kılıç, 2009, s. 215-216).

(Çolak ve Aydar, 2020, s. 1082-1083). Uzun İbrahim Paşa, 4 seneyi aşkın bir süre görevde kalarak uzun bir beylerbeyilik dönemi geçirmiştir (Kılıç, 2019, s. 197).

İbrahim Paşa'nın malları arasında satışı yapılarak miriye teslim edilen bazı eşya bahaları, çeşitli şahsi eşyaları mevcuttur. Bunlar aşağıda bölümlendirilerek izah edilmiştir. **Tablo 1**'de Uzun İbrahim Paşa'nın satışı yapılan mal ve eşyalarının veya muhalefâtının karşılığı olarak hazineye intikal eden paralar gösterilmiştir. Diğer eşyaları aşağıdaki başlıklar altında ifade edilmiştir. Burada belirtmemiz gereken bir konu da İbrahim Paşa'nın muhalefâtı içerisindeki masraf kayıtlarıdır. Buna göre; hanesindeki iki bekçi için günlük 17 akçeden her biri için aylık toplam 510 akçe, ikisinin toplamı olarak aylık 1.020 akçe; iki bekçinin günlüğü 11 akçeden aylık olarak toplam 660 akçe masraf kaydedilmiştir (BOA, İE.ML. 18/1772, 1094/1683).

Tablo 1. Uzun İbrahim Paşa'nın Muhallefâtından Hazineye İntikal Eden Paralar³
(BOA, İE. ML. 16/1550; BOA, AE.SMMD.IV, 79/9359; TS.MA.e 224/1)

Tarih	Cins	Fiyat/Baha
1094/1683	Satılan emvalin karşılığı olarak kabz edilen miktar	1.800.000 akçe
1095/1684	Satışı yapılan bir adet fiçı bahası	12.000 akçe
1096/1685	Belgrad'da bulunan muhallefâtından gelen miktar	70 kese
1096/1685	Budin'de bulunan muhallefâti paralarından çeşitli tarihlerde gönderilen miktar	120 kese, 455 kuruş

Savaş Malzemeleri

Genel olarak askerî/idareci sınıftaki devlet adamlarının muhallefât kayıtları arasında rastlanabilecek malzemeler arasında savaş ekipmanları gelmektedir. Çünkü bunlar bir bakıma idare ve askerlik vazifelerinin göstergesidir. Dolayısıyla kültürel açıdan bakıldığında da, idareci sınıfın yetki ve sorumluluk alanlarına işaret eder. Nitekim; Uzun İbrahim Paşa'nın vefatından sonra hazineye teslim edilen eşyaları arasında bir tane beylerbeyi kılıcı kaydedilmiştir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/41, 1095/1684). Ayrıca 10 adet cevherdar tüfenk de kaydedilen eşyalar arasındadır (TS.MA.d 26, 1098/1687). Bunların ilk evrakta, “*köhne büy-ı cevherdâr tüfenk*” olarak kaydedildikleri görülmektedir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/41, 1095/1684).

Giyim Malzemeleri

Muhallefât kayıtlarında, tereke kayıtlarında olduğu gibi önemli sayılabilecek eşyalar arasında giyim-kuşam malzemeleri gelmektedir. Bunlar; dönemin sosyal ve kültürel hayatına işaret ettiği gibi, aynı zamanda ekonomik bazı veriler sunmaktadır. Çünkü kumaş değeri yanında, üzerindeki süslemeler vasıtasıyla ait olduğu kişilerin mâli durumlarına dair önemli ipuçları taşır. Bu tür eşyalar şekilsel bazı özellikleri ile kayıtlara girmiştir. Yani kaydı tutulurken rengi, boyutu, üzerinde herhangi bir kusur veya leke olup olmadığı da belirtilmiştir.

İlk olarak Uzun İbrahim Paşa'nın bir adet kahverengi çukye kaplı samur müstamel (kullanılmış) erkânı olduğu dikkat çeker (BOA, D.BŞM.MHF, 4/41, 1095/1684). Bunun haricinde 1,5 parça samur belirtilmiştir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/41, 1095/1684) (TS.MA.d 26, 1098/1687).

İbrahim Paşa'nın diğer giyim eşyalarına bakıldığında; daha ziyade kumaşlar kaydedildiği görülür. Bu kumaşlar ölçü ve bazı şekil özelliklerine göre, genellikle adet cinsinden gösterilmiştir. Bunlar **Tablo 2**'de belirtilmiştir. Aşağıdaki tablo incelendiğinde farklı sayıdaki bazı kumaşların, aynı uzunluk ölçüsüne sahip oldukları görülmektedir. Birbirinden farklı kumaş cinsine sahip olmaları da dikkat çekmektedir. Aynı malzemedan yapılmış bazı kumaşlar çeşitli özellikleri ile birbirinden

³ Ayrıca bkz. TSMA No: 532/48. TS.MA.e 224/1 numaralı evrakta, Karaman Valisi Şişman Mehmed Paşa, Defterdar Hasan Paşa, Şam Valisi Hasan Paşa, Çıldır Valisi Ömer Paşa, Kandiye Valisi Ahmed Paşa, Vezirazam Mustafa Paşa ve diğer bazı Osmanlı Paşaları ile Budin Valisi Melek İbrahim Paşa'nın muhallefâtından gelen paraların listelendiği ifade edilse de; evrakta geçen “1094 Ramazan-ı şerifinde (Eylül 1683) Budin Valisi iken fevt olan İbrahim Paşa” ibaresi, muhallefât sahibinin Melek İbrahim Paşa değil, Uzun İbrahim Paşa olduğunu göstermektedir. Çünkü hem evrak tarihi hem vefat tarihi söz konusu ismin Melek İbrahim Paşa olmadığına işaret etmekte, söz konusu evrak onun vefatından öncesine tarihlenmektedir. Melek İbrahim Paşa, Muharrem 1097/ Aralık 1685 tarihinde idam edilmiştir. Bkz. (Özcan, 2000, s. 335-337).

ayrılmıştır. Nitekim renkli olup olmamaları, menşeleri gibi ayırt edici nitelikleri ifade edilmiştir. Tabloda geçen sâyenin, buradaki anlamı haricinde de çeşitli anlamlar taşıdığı bilinmekle beraber muhallelât kaydında kumaş cinsi olarak ifade edildiği görülmektedir. Bu manada sâye; şayak türünden kalın bir kumaşı ifade eder (F. Yılmaz, 2010, s. 571).

Tablo 2. Budin Valisi Uzun İbrahim Paşa'nın Kumaşları
(BOA, D.BŞM.MHF, 4/41)

Elvan Londra çukye/çuka donluk (bire miktar lekeli)	53
Elvan sâye çukye donluk	20 ⁴
Beç ⁵ helâli/hilâlîsi parça (lekeli)	7
Şamî şukka-bend	7
Şamî dikdik	5
Kırmızı donluk ⁶	2
Luka atlası donluk (lekeli)	35 ⁷
Şamî ve Acem dîbâ donluk	5 ⁸
Dîbâ parça	1 ⁹

Muhallelâtında özellikle dîbâ denilen ipek türü bir kumaşın varlığı, İbrahim Paşa'nın kıymetli kumaşlara sahip olduğunu göstermektedir. Ne amaçla kullanıldığı belirtilmeyen ancak aynı türden bir adet de parça kumaş kaydedilmiştir. Bu kumaşlar haricinde, İbrahim Paşa'nın muhallelâtı içerisinde bugün sarık denilebilecek 19 adet çeşitli “*destâr*” mevcut olduğu görülmektedir. Tabloda yer alan kumaşlar adet cinsinden ifade edilmiş, bazılarının adetleri yanında uzunluk ölçüleri de verilmiştir. Uzunlukları zirâ⁴ cinsinden ifade edilmiştir. Eski bir uzunluk ölçü birimi olarak zirâ⁴, orta parmak ucundan dirseğe kadar olan uzunluğu ifade eder ve Türkçe karşılığı ise arşındır (Erkal, 1991, s. 411).

İbrahim Paşa'nın giyim eşyaları tabloda gösterilenden ibaret değildir. Bunlar haricinde önemli ve farklı sayılabilecek oldukça eski olduğu (gayet köhne) belirtilen bir adet vaşak kürkü mevcuttur (BOA, D.BŞM.MHF, 4/41, 1095/1684).

İbrahim Paşa'nın giyim eşyaları ve kumaşları, coğrafi açıdan ve dokuma türü bakımından farklılık göstermektedir. Özellikle kürk gibi değerli bir giyim malzemesinin bulunması da dikkat çekicidir. Bunlar, İbrahim Paşa'nın bulunduğu mevkinin maddî ve kültürel izleri olarak nitelendirilebilir. Ayrıca bu türden eşyaları, şahsî zevklerin birer göstergesi olarak da değerlendirmek mümkündür.

⁴ Bunların uzunluk ölçüsü, 4 zirâ⁴ olarak kayıtlarda geçmektedir.

⁵ Beç Viyana şehrinin Macarca karşılığıdır. Bkz. (Beydilli, 2013, s. 113).

⁶ Bunların hangi kumaştan yapıldığı tespit edilememekle beraber, Fekete'nin aynı malzemeleri hotoz olarak belirttiği ifade edilmelidir. (Fekete, 1949, s. 731).

⁷ Uzunluğu 9 zirâ⁴ olarak belirtilmiştir.

⁸ Uzunluğunun 9 zirâ⁴ olduğu belirtilmiştir.

⁹ Bu parça kumaş 6 zirâ⁴ dır.

Takı veya Aksesuarlar (Şahıs, Hayvan, Ev Aksesuarları)

Maddî kültür unsurları arasında kuşkusuz mühim bir yere sahip olan eşyalar, takı ve aksesuarlardır. Bunları önemli kılan hususların başında; kültüre dair önemli izler taşımaları, giyim, yeme-içme, süslenme daha genel bir ifadeyle yaşam kültürü ve alışkanlıklara ilişkin olarak ciddi veri sunmaları gelmektedir. Nitekim İbrahim Paşa'nın eşyaları arasında, birden fazla sayı ve türde saat bulunuyor. Bunların, tabiki muhalefât kayıtlarının tutulma usullerine uygun olarak ayrıntılı özellikleri ile belirtilmiş oldukları görülmektedir. Bir adet aylı, günlü ve burçlu özelliklerde kalkan saat, bir adet aylı, günlü, burçlu ve ruznâmeli saat kaydedilmiştir. Bunlardan farklı olarak pirinç malzemenen yapıldığı anlaşılan büyük bir saat de kayıtlara yansımıştır (BOA, D.BŞM.MHF, 4/41, 1095/1684).

Bu noktada, aksesuar grubunda hayvanlara ait malzemeleri de ifade etmek uygun görüldü. Dolayısıyla özellikle at koşum takımları her ne kadar savaş malzemeleri arasında değerlendirilebilecek olsa da, bir tür aksesuar malzemesi olduğu için burada ifade edildi. Uzun İbrahim Paşa'nın muhalefâtı içerisinde 10 çift eski tamga ve kem ayar gümüş rikâb yazılmıştır (BOA, D.BŞM.MHF, 4/41, 1095/1684). Söz konusu rikâblar, daha sonra sikke kesilmek üzere kullanılmıştır (TS.MA.d 26, 1098/1687). Bununla beraber, İbrahim Paşa'nın, sır işlenmiş olduğu ifade edilen gümüş 3 adet rahtı (eyer takımı) olduğu görülmektedir. Yine gümüşten, sır işçiliği yapılmış (mineli) bir kemer rahtı (eyer) da kayıtlara yansımıştır (BOA, D.BŞM.MHF, 4/41, 1095/1684).

Uzun İbrahim Paşa'nın bazı ev eşya ve aksesuarları kayıtlara girmiştir. Uzun İbrahim Paşa'nın eşyalarına bakıldığında yaşadığı, görev yaptığı coğrafyanın izlerini taşıması dikkat çekmektedir. Dolayısıyla bu durum maddî kültür unsurları üzerinde, coğrafyanın önemli bir etkisi ve katkısı olduğunu ifade etmektedir. Nitekim Paşa'nın muhalefâtında, yukarıda birkaç kez de geçtiği üzere Beç'e ait eşyalar bulunduğu görülür. Örneğin; gümüşten imal edilmiş küçük (sağır) 5 adet şamdan kaydedilirken Beç şamdanı olarak belirtilmiştir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/41, 1095/1684). Ancak bu noktada bir hususu belirtmekte fayda vardır. Kayıtlarda geçen ibare "*sim sağır Beç şamdanı*" olarak okunmuş ve değerlendirilmiştir. Fakat daha önce L. Fekete tarafından yapılmış bir çalışmada "sağır Beç" kısmının "safriç" olarak belirtildiği görülmüştür (Fekete, 1949, s. 731). Bu şamdanların daha sonra sikke kesiminde kullanıldığı anlaşılmaktadır (TS.MA.d 26, 1098/1687). Bunlar haricinde bir adet büyük boy (kebir kıta) gümüş Beç tabağı olduğu görülmektedir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/41, 1095/1684; TS.MA.d 26, 1098/1687). Bu eşyadan da şamdanlarla aynı yıl sikke kesilmiştir (TS.MA.d 26, 1098/1687).

Bazı Doğal Malzemeler

Uzun İbrahim Paşa'nın muhalefât kayıtlarına konu olan eşyaları arasında dikkat çeken bir grup malzeme ise, dirhem cinsinden ifade edilen bazı doğal malzemedir. Bunlar ortak bir özellikleri ile, kokularıyla dikkat çeker. Nitekim; güzel bir koku vermesiyle bilinen ve kıymetli de sayılan 150 dirhem anber, 600 dirhem ud kayıtlara geçmiştir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/41, 1095/1684). Enderun Hazinesi'ne ait defterlerin yenilenmesi kararı gereğince, eski ve yeni muhalefât kayıtlarının yapıldığı, söz konusu muhalefâtın da yeniden kaydedildiği defterde, 600 dirhem ud kıyye cinsinden bildirilmiştir. Nitekim 600 dirhem 1,5 kıyyeye tekabül etmektedir (TS.MA.d 26, 1098/1687).

Yukarıdaki başlıklar altındaki verilere bakıldığında, İbrahim Paşa'nın muhalefâtının çeşitlilik arz ettiği, bu anlamda en dikkat çeken grubun giyim malzemeleri olduğu ifade edilebilir. Kaydedilen eşyaların menşeinin belirtilmiş olması, kullanılan temel malzemeye işaret edilmiş olması, adet veya ağırlıklarının yazılmış olması muhalefât kayıtlarında detaylı bir tespit ve tescil usûlü benimsendiğini

göstermesi bakımından önemlidir. Ancak elbette bu detaylı kayıt şekli, yalnızca buna hizmet etmemektedir. Bir boyutuyla sosyo-kültürel hayatın kullanılan eşya ve malzemelere aksettğini anlatmaktadır.

HÜSEYİN PAŞA'NIN MUHALLEFÂTI

Osmanlı Devleti'nin XVII. yüzyıl Şam idarecilerinden Hüseyin Paşa'nın Şam Valiliği görevinin, tıpkı Uzun İbrahim Paşa'nın Budin valiliği gibi, 1683 yılında son bulduğu bilinmektedir. Hüseyin Paşa'nın muhallefât kaydından, Evail-i Rebiülevvel 1095/ Şubat 1684 tarihinde vefat ettiği anlaşılmaktadır (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684).

Uzun İbrahim Paşa ile çağdaş bir Osmanlı valisi olarak aynı akıbeti yaşayan Hüseyin Paşa'nın malları müsadereye maruz kalmıştır. Bu aşamada öncelikle ifade edilmelidir ki müsadere konusu olan mallar para ve çeşitli eşyalardan müteşekkildir. Nitekim; vefatından sonra muhallefâtından olup Tersane Emîni Ali Efendi'ye teslim edilen akçeden, 9.000 esedi kuruş alınarak temessük verildiği görülmektedir (BOA, AE.SMMD.IV, 14/1571, 1095/1683). Paraları haricindeki eşyaları Uzun İbrahim Paşa'nın muhallefât eşyaları gibi kategorilere ayrılarak aşağıda ifade edilmiştir.

Savaş Malzemeleri

Hüseyin Paşa'nın kaydı yapılan eşyalar arasında savaş malzemelerinin varlığı kuşkusuz tahmin edilebilir bir gruptur. Bu anlamda, esasen kullandığı veya sahip olduğu eşyaların onun savaş maharetini ya da savaşçılıkla ilgili çeşitli özelliklerini gösterir nitelikte olduğu kanaatindeyiz. Nitekim muhallefât kaydında çeşitli tür ve özellikte tirkeş bulunduğu ifade edilmelidir. İlk olarak mor ve kırmızı kadife üzere, gümüş kabarıklı¹⁰ 49 adet tirkeş görülmektedir. Bundan başka zerdüzi bir adet ve mor kadife üzere altın kabarıklı bir adet tirkeş de kayıtlara yansımıştır (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684; TS.MA.d 26, 1098/1687). Tirkeş okların konulduğu kılıftır. Bu tür bir eşyanın kayıtlar içindeki varlığı, muhallefât sahibinin kılıç kullanmasının yanında okçuluğunu göstermesi bakımından dikkate şayandır. Dolayısıyla muhallefât kayıtları, yönetici askerî sınıfın alışkanlıkları ve askerî becerilerine ilişkin önemli bir veri sunar. Ayrıca, maddî kültür unsurlarıyla dönemin savaş kültürüne de ışık tutar.

Hüseyin Paşa'nın muhallefâtında önemli bir savaş malzemesi ise kılıçtır. Bunlar da muhallefât kayıtlarının tutulma usûllerine uygun olarak çeşitli özellikleri ile ifade edilmiştir. Nitekim kullanılan malzemeler hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Buna göre Hüseyin Paşa'nın, ağaç kabızlı Çerkezî sade altın 3 adet kılıcı mevcuttur (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684). Daha sonra bunların bozulup sikke kesildiği anlaşılmaktadır (TS.MA.d 26, 1098/1687). Hüseyin Paşa'nın 11 adet gümüş hizmetkâr kılıcı da kayıtlarda mevcuttur (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684).

Giyim Malzemeleri

Giyim malzemeleri ile ilgili olarak genel muhallefât kaydı tutma usûlünün bir sonucu ve göstergesi olarak, kumaşlar yazılırken tür ve özelliklerinin belirtildiği ifade edilmelidir. Bu manada Hüseyin Paşa'nın muhallefât eşyaları arasında rastlanan kumaş türünden eşyaları aşağıda **Tablo 3**'te gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında, bazı değerli kumaşlar dikkat çekmektedir.

Ürünlerin ipek, pamuk, yün veya pamuk-ipek karışımı kumaşlar olması kumaş çeşitliliğini ifade etmesi bakımından önemlidir. Ayrıca dönem şartları düşünüldüğünde, tablodaki ürünlerin hem ithal hem de yerli kumaşlardan oluştuğu, dolayısıyla bu açıdan da bir çeşitlilik arz ettiği söylenmelidir.

¹⁰ Bu ifade belgelerde; قباره لي, قباره لي, قباري olarak değişik biçimlerde geçmektedir.

Nitekim, Osmanlı Devleti'nde Hindistan'dan ithal edilen pamuk-ipek karışımı bir tür kumaş olan germesud, yerli olarak Suriye'de de dokunuyordu. Önemli özelliği pamuğun oldukça yoğun olarak kullanılmasıydı (S. Yılmaz, 1992, s. 790).¹¹ Bu noktada, Şam'ın saf veya karışık olmak üzere ipekli ve pamuklu kumaş imâlâtında önemli bir yeri olduğunu belirtmek gerekir (Güner, 2011, s. 133). Dokumacılıkta Suriye'nin önemli bir merkez olması, XIX. asır boyunca da devam etti. İpek ve pamuk kumaşlarının Anadolu ve Mısır'da yaygın bir şekilde tercih edilmesi, Hama ve Şam'da dokumacılık sektörünün gelişmesini sağladı (Ortaylı, 1984, s. 96). Tabloda yer alan kutni veya kutnu, tıpkı germesud gibi pamuk-ipek karışımı olan bir kumaştır. Ancak bu kumaş türünde ipek daha yoğun kullanılmaktadır. Kadifeler de kutni kumaş grubuna girmektedir (S. Yılmaz, 1992, s. 789). Tabloda yer alan kumaşlardan biri de buruc alacadır. Bu ürünün, pamuk-ipek karışımı bir özellik gösteren Hindistan'dan (Buruc şehri) ithal edilmiş bir kumaş türü olduğu belirtilebilir (S. Yılmaz, 1992, s. 785, 791 dipnot 44). Hem hammadde hem dokuma açısından çeşitlilik gösteren, ayrıca dönem için değerli sayılabilecek kumaşlara sahip olması, Hüseyin Paşa'nın giyim-kuşam alışkanlıkları ve kültürünün önemli bir işaretçisidir. Bu noktada Paşa'nın, yaşadığı coğrafyanın, kumaş imalat ve ticareti bakımından sahip olduğu avantajlardan da yararlandığı veya etkilendiği değerlendirilebilir.

Tablo 3. Şam Valisi Hüseyin Paşa'nın Kumaşları¹²
(BOA, *D.BŞM.MHF*, 4/53; TS.MA.d 26)

Mütenevvia (çeşitli) helâli/hilâli	38
Sof donluk	4
Elvan sof top-donluk	3-1
Beyaz germesud donluk	13
Beyaz boğasi donluk	3
Buruc alaca ¹³	30
Elvan kutni ve çeşm-i bülbül	42
Acem katifesi donluk	2
Acem tellisi tamar/tomar	9
Acem zerbaftı tamar/tomar	8
Mısırî sade kahve makramesi çift	2
Mısırî sade kahve makramesi tek	1
Acem derayisi donluk	20
Serh (kırmızı) Şamî dîbâ donluk	1 ¹⁴
Elvan Şam alacası/ Şamî alaca	50

¹¹ Osmanlı'larda kullanılan veya üretilen kumaşlar hakkında ayrıca bakılabilir: (Yurt, 2020, s. 605-616; Yardımcı, 2016, s. 219-241).

¹² Tablodaki eşyalar adet cinsinden gösterilmiştir.

¹³ Alaca ifadesi ilk kayıтта الجة şeklinde, kayıtların yenilenmesi kararından sonra oluşturulan kayıтта ise الإجه olarak geçmektedir. Nitekim kayıtlar arasında yazım farklılığı diğer bazı eşyalarda da görülmektedir. Ancak içerik açısından birbirleri arasında herhangi bir fark veya eksik yoktur. BOA, *D.BŞM.MHF*, 4/53; TS.MA.d 26.

¹⁴ Uzunluğu 10 zirâ' olarak belirtilmiştir.

Hüseyin Paşa'nın çok sayıdaki kumaşlarının yanı sıra kürkleri de dikkat çekmektedir. Nitekim; kırmızı çukye kaplı samur bir adet kürkü ve yeşil çukye kaplı 2 adet erkan kürkü olduğu görülmektedir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684).

Giyim eşyaları arasında, Uzun İbrahim Paşa'nın muhallelâtında rastlanmayan şallar da dikkat çekicidir. Bu manada; 2 adet alaca şal Keşmir, 28 adet arka şalı ve kuşak mevcuttur. Bunlar haricinde, altın sade küçük 10 çengeli bulunan bir kuşak mevcuttur (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684). Bu eşyanın da hediye edildiği görülmektedir (TS.MA.d 26, 1098/1687). Kuşağın basit bir bağlama işlemi ile değil, değerli bir malzemeden yapılmış çengeller sayesinde kuşanıldığını, dolayısıyla giyim eşyalarında süs ve kıymete önem verildiği sonucunu çıkarmak mümkündür. Benzer bir çıkarım yakası altın pullu bir adet zere için de kullanılabilir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684). Bu zere, daha sonradan Silahdar Osman Ağa'ya hediye edilmiştir (TS.MA.d 26, 1098/1687). Bunun haricinde muhallelâta 4 adet de mükemmel zere mevcuttur (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684).

Giyim eşyaları arasındaki bazı ürünler aksesuar olarak da değerlendirilebilir. Nitekim bu tür eşyalardan ikisi kolçak veya elçek denilen, kolluklar veya eldiven türü eşyalardır. Ancak burada, özellikle birlikte kaydedilmiş olmalarından dolayı giyim eşyaları grubunda değerlendirildi. Buna göre bir adet zernişanlı kolçak ve elçek bulunduğu belirtilmelidir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684).

Takı veya Aksesuarlar (Şahıs, Hayvan, Ev Aksesuarları)

Hüseyin Paşa'nın muhallelâtı içerisinde 7 adet gümüş küçük rikâb kaydına rastlanmış ve 5 adet gümüş kemer raht bulunduğu tespit edilmiştir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684). Son kayıta ilk kayda göre küçük farklarla ifade edilen, bir adet “*alınlığı yeşim üzere zer-nişân hurda taşlıca ve sair yâfteleri câ-becâ piruze (firuze taşı) ve yakutluca sim dîvân rahtı*” mevcut olduğu görülmektedir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684; TS.MA.d 26, 1098/1687).

Hüseyin Paşa'nın geride bıraktığı önemli eşya türlerinden biri kuşkusuz değerli madenlerden veya taşlardan oluşan eşya veya takılarıdır. Nitekim en dikkat çekici takı veya aksesuar ise yüzüklerdir. Buna göre muhallelâtında, yemeni kabzalı, küçük hurda yakutlu, müzeyyen altın bir adet yüzüğü mevcuttur. Yüzüğün değerine değer katan bir özelliği ise, üzerinde hurda birkaç elmas olmasıdır (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684). Defter veya evrak kayıtlarının yenilenmesi ile oluşturulan yeni kayıtlardan anlaşıldığı üzere, çeşitli eşyalar bazı devlet görevlilerine hediye edilmiştir. Nitekim, söz konusu yüzük, daha sonra Kapı Ağası Mustafa Ağa'ya hediye edilmiştir (TS.MA.d 26, 1098/1687). Bunun haricinde yine değerli bir yüzük daha kayıtlara girmiştir. Altından olan bu yüzüğün, balık dişi kabza, hurda yakut ve hurda elmaslıca olduğu belirtilmiştir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684). Yeşil boyama taşla süslenmiş altın bir yüzük daha vardır (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684). Bu yüzüğün, emin olmamakla birlikte sultan gözdelelerinden biri tarafından alındığı görülmektedir (TS.MA.d 26, 1098/1687). Ayrıca okunuşundan tereddüt edilmekle beraber aksesuar grubunda değerlendirilecek bir ürün de değerli bir eşyadır. Bir deste inci olduğu, bunun ağırlık ölçüsü olarak 22 miskale denk geldiği belirtilmiştir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684). Bunlar daha sonra beşikörtüsünde kullanılmıştır (TS.MA.d 26, 1098/1687).

İbrahim Paşa'nın muhallelâtı içerisinde yer almadığı halde Hüseyin Paşa'nın muhallelâtı içerisinde karşılaşılan bir ürün grubu da ev eşyaları kategorisine aittir. Bu kategoriye giren ve muhallelâta görülen malzemeler ise ibrik ve leğen türü eşyalardır. Nitekim, gümüş malzemeden yapılmış 2 adet ibrik ve leğen kayıtlarda mevcuttur (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684). Bunlardan bir müddet

sonra sikke kesilmiştir (TS.MA.d 26, 1098/1687). Bir adet de Hindî tas mevcut olduğu görülmektedir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684) (TS.MA.d 26, 1098/1687).

Bazı Doğal Malzemeler

Hüseyin Paşa'nın muhallelâtına konu olan malzemeler arasında Uzun İbrahim Paşa'nın muhallelât kaydında da görülen ud bulunmaktadır. Burada hem ilk kayıta hem son kayıta kıyye cinsinden ifade edilmiş ve 7 kıyye olduğu belirtilmiştir (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684; TS.MA.d 26, 1098/1687). Bu haliyle İbrahim Paşa'nın bıraktığı miktardan (600 dirhem) çok daha azdır. Hüseyin Paşa'nın geride bıraktığı şeyler arasında, 82 dirhem anber de mevcuttur (BOA, D.BŞM.MHF, 4/53, 1095/1684). Dolayısıyla İbrahim Paşa'nın muhallelâtında yer alan 150 dirhem anberin neredeyse yarısı kadardır.

Hüseyin Paşa'nın tüm eşyaları göz önünde bulundurulduğunda, değerli bazı eşyaların muhallelâtında yer alması dikkat çekmektedir. Uzun İbrahim Paşa'nın muhallelâtında olduğu gibi kumaşlar bu açıdan önemlidir. Ancak onun muhallelâtını değerli kılan bir diğer husus, değerli madenlerden imal edilmiş bazı eşyalar bulundurmasıdır. Öyle ki bunların bazı önemli şahsiyetlere hediye edildiği anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Osmanlı Devleti'ni önemli ölçüde yıpratın ve sonraki asırlara da tesir eden XVII. yüzyılın savaşlarla dolu yüzü Osmanlı devlet adamlarını da önemli ölçüde etkilemiş, özellikle Avusturya seferiyle ortaya çıkan mali sıkıntı, hem hazinenin yükünü hafifletmek hem de bir cezalandırma aracı olarak müsaderenin kullanımını sıklaştırmıştır. Bu etkilerle, II. Viyana Kuşatması'ndan sonra biri Avrupa topraklarında idareci olan diğeri özellikle Hac güzergâhında yer alan bir eyaletin temsilcisi olan iki ayrı Osmanlı valisi müsadereye maruz kaldı.

Her iki paşanın muhallelâta konu olan her türlü eşya ve malzemesinin detaylı özellikleri ile yazılmış olduğunu yinelemekte fayda bulunmaktadır. İncelenen kayıtlarda, malların maddî karşılıkları yazılı olmadığı için muhallelât eşyalarının her ne kadar malî değerleri hakkında kesin bir bilgi yer almasa da en azından tür ve çeşitleri, değerleri hakkında bir yargıya götürmektedir. Bu açıdan bakıldığında da ilk olarak savaş malzemelerini ifade etmek gerekir ki, Hüseyin Paşa'nın hem sayı hem değer hem de tür bakımından İbrahim Paşa'nın savaş malzemelerinden daha fazla savaş eşyasına sahip olduğu görülmektedir. Nitekim özellikle altın kılıçları bulunmasının ve bunların daha sonra sikke kesilmek üzere kullanılmasının, hem askerî tarih hem de para tarihi araştırmaları açısından önemli bir veri sunduğu düşünülmektedir.

Burada ifade edilen ikinci grup muhallelât eşyaları ise giyim malzemeleridir. Her iki paşanın da kumaşlarının görece çok olduğu belirtilebilir. Buna binaen; Hüseyin Paşa'nın İbrahim Paşa'dan daha fazla türde giyim malzemesi kayıtlara yansımıştır. Ancak yine de her ikisinin tablo olarak gösterilen giyim malzemelerine bakıldığında, hem dönemin hem de coğrafyanın dokumacılıkla ilgili özelliklerini ifade ettiği kanaati oluşmaktadır. Çünkü hem yerli hem ithal kumaşların varlığı, ayrıca bu kumaşların farklı hammaddelerden imal edilmiş olması, kumaş çeşitliliği ve sektörün canlılığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Muhallelât kayıtları içerisinde değerli eşya grubuna girebilecek temel malzemeler kuşkusuz takı ve aksesuarlardır. Çünkü bunların muhallelât kaydında yer almaları, hem şahısların maddî durumları ile ilgili hem de giyim ve süslenme kültürü, ev ve yaşam kültürü gibi çeşitli konularda bilgi ve ipucu sunar. Bununla beraber bazılarının temel ihtiyaç malzemeleri olmadığı düşünülürse, yine muhallelât

sahiplerinin kişisel zevkleri ile ilgili de bilgi vermektedir. En önemlisi, kayıtlardaki tüm bulgular kültürel birer işaret niteliğindedir. Bu açıdan yukarıda takı ve aksesuar grubu içerisinde kişilerin bu türden bazı eşyalarının yanı sıra hayvanlarına veya evlerine ait bazı aksesuarlar da ifade edilmiştir. Bu anlamda; başta atlar için kullanılan eğer takımları ve benzeri eşyalar, evlerde kullanılan aydınlanma eşyaları (şamdan), süs eşyası veya mutfak eşyası olarak ya da el-yüz yıkama amaçlı kullanılabilecek türden leğen-ibrik gibi malzemeler değerlendirilmiştir. Bu tür eşyaların menşei, üretildikleri malzemelerin de kayıtlarda belirtilmiş olması değerleri açısından şüphesiz önemli birer veridir. Nitekim; Hüseyin Paşa'nın kıymetli maden veya taşlardan yapılmış çeşitli yüzükleri mevcuttur. Aynı şekilde gümüşten leğen ve ibrikleri vardır. Yüzüklerinin ihşanda bulunmak niyetiyle hediye edildiği göz önünde bulundurulursa, ne denli değerli olduklarına dair bir fikir oluşabilir. Kaldı ki kullanılan maden ve taşlar da, bu malzemelerin değerlerini anlamak noktasında yeterli bir veridir. Ayrıca leğen ve ibriklerden daha sonra sikke yapılması, değerli madenlerden yapılmış çeşitli eşyanın gerektiğinde sikke kesilmek üzere kullanıldığına önemli bir örnektir.

Gerek İbrahim Paşa gerek Hüseyin Paşa'nın muhalefât kayıtlarında çeşitli türden malzemeler olduğu dikkat çeker. Söz konusu kayıtlardaki malzemelerin, kolaylıkla taşınabilir eşyalar olduğu görülmektedir. Ancak Hüseyin Paşa'nın muhalefâtının hem nicelik hem nitelik bakımından daha fazla eşya barındırdığını ifade etmek yanlış olmaz. Özellikle yüzyıl şartları ve dolayısıyla savaş dönemlerinde müsadere uygulamasının yoğunluk kazandığı düşünüldüğünde, vali konumundaki iki paşanın muhalefât kayıtlarının, müsaderenin boyutunu ve muhalefâta konu olan eşyaların çeşitliliğini görmek açısından önemli olduğu vurgulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akyılmaz, S. G. (2008). Osmanlı Devleti'nde Yönetici Sınıfı Açısından Müsadere Uygulaması. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(1-2), 389-420.
- Altaylı, Y. (2008). Osmanlı Döneminde Budin. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Beydilli, K. (2013). Viyana. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde (C. 43, ss. 113-119). İstanbul: TDV Yayınları.
- Bilge, S. M. (2010). Osmanlı'nın Macaristanı. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- BOA, AE.SMMD.IV, 14/1571. (1095/1683).
- BOA, AE.SMMD.IV, 79/9359. (1095/1684).
- BOA, D.BŞM.MHF, 4/41. (1095/1684).
- BOA, D.BŞM.MHF, 4/53. (1095/1684).
- BOA, İE.ML. 16/1550. (1094/1683).
- BOA, İE.ML. 18/1772. (1094/1683).
- Bozkurt, F. (2011). Tereke Defterleri ve Osmanlı Maddî Kültüründe Değişim (1785-1875 İstanbul Örneği). (Yayınlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çolak, S. ve Aydar, M. (2020). Savaş ve Propaganda: 1683 Viyana Kuşatması Üzerine Bir Değerlendirme. Belleten, 84(301), 1045-1096.
- Emecen, F. (1992). Başbâki Kulu. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde (C. 5, ss. 126-127). İstanbul: TDV Yayınları.
- Erkal, M. (1991). Arşın. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde (C. 3, ss. 411-413). İstanbul: TDV Yayınları.
- Fekete, L. (1949). Osmanlı Türkleri ve Macarlar. Belleten, 13(52), 663-743.
- Gökpınar, B. (2022). Şam Valisi Vezir Topal Yusuf Paşa'nın Muhallefatı (1716). SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (56), 130-150.
- Güner, S. (2011). On Sekizinci Yüzyıl Şam'ına Dair Bazı Gözlemler. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 28(1), 131-148.
- İnalçık, H. (1995). Eyalet. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde (C. 11, ss. 548-550). İstanbul: TDV Yayınları.
- Kaya, A. İ. (2018). Siyaseten Katlı ve Müsadere Uygulamalarında II. Süleyman Dönemi (1687-1691) Örneği. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 8(1), 1-8.
- Kılıç, O. (2019). Budin ve Tımışvar Eyaletlerinin Paşaları: Karşılaştırmalı Bir Analiz. OTAM, (46), 191-229.
- Köseoğlu, C. (1980). Hazine. İstanbul: Yapı Kredi Bankası.
- Ortaylı, İ. (1984). 19. Yüzyıl Sonunda Suriye ve Lübnan Üzerinde Bazı Notlar. Osmanlı Araştırmaları, 4, 89-113.

- Ögün, T. (2006). Müsâdere (Osmanlılar'da). Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde (C. 32, ss. 67-68). İstanbul: TDV Yayınları.
- Özcan, A. (2000). İbrâhim Paşa, Melek. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde (C. 21, ss. 335-337). İstanbul: TDV Yayınları.
- Telci, C. (2007). Osmanlı Devletinde 18. Yüzyılda Muhallefat ve Müsâdere Süreci. Tarih İncelemeleri Dergisi, 22(2), 145-166.
- Tomar, C. (2006). Müsâdere. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde (C. 32, ss. 65-67). İstanbul: TDV Yayınları.
- TS.MA.d 26. (1098/1687).
- TS.MA.e 224/1. (1096/1685).
- TSMA No: 532/48. (1096/1685).
- Türkal, M. K. (2021). Bağdat Valisi Ahmed Paşa'nın Muhallefatı (1692-1694). Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (52), 213-237.
- Uygur, N. (2006). Kültür Kuramı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1978). Osmanlı Devleti Maliyesinin Kuruluşu ve Osmanlı Devleti İç Hazinesi. Belleten, 42(165), 67-93.
- Yardım, G. (2021). 17. Yüzyılın İkinci Yarısına Ait Bir Deftere Göre Muhallefattan Hazineye Aktarılan Eşyalar. Mavi Atlas, 9(1), 147-170.
- Yardımcı, K. G. (2016). Osmanlı Dönemi Dokuma Sanatı Ürünlerinden Örnekler. IntJCSS, 2(1), 219-241.
- Yazıcı, M. (2021). Halep Valisi ve Estergon Baş Muhafızı Ebubekir Paşa'nın Muhallefatı. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 9(29), 335-353.
- Yılmaz, F. (2010). Osmanlı Tarih Sözlüğü. İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.
- Yılmaz, S. (1992). XVIII. Yüzyıl Tekstil Dünyasından: Hindistan ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Pamuk-İpek Karışımı Kumaşları. Belleten, 56(217), 775-808.
- Yurt, D. (2020). Osmanlı Kumaş Sanatında Ahşap Kalıp Baskı Tekniği. TJSS, 4(8), 605-616.

DOI: 10.53474/ad.1485363

EĞİTİM PROGRAMLARI VE BİLGİ-BELGE YÖNETİCİSİ İMGESİ*

Araş. Gör. İlker ÇAKMAKKAYA

Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

cakmakkaya@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6175-9446>

ÖZ

Mesleki kimliğin oluşumunda, o mesleğe dair alınan eğitimin büyük bir katkısı vardır. Bu bağlamda bu araştırmada Türkiye’de Bilgi ve Belge Yönetimi alanında eğitim veren on dört üniversitenin eğitim programlarına internet üzerinden erişim sağlanmıştır. İlgili on dört yüksek öğrenim programının lisans müfredatları zorunlu dersler üzerinden benzerlikler ve özgünlükler bağlamında ayrıştırlarak analiz edilmiştir. Mesleki kimliğin oluşumunda ve gelişiminde en önemli unsurlardan birisi o alana ilişkin verilen eğitimidir. Bu çalışmanın amacı, 2024 yılında Türkiye’de Bilgi ve Belge Yönetimi alanında verilen eğitimin ortak ve ayrışan özelliklerini tespit ederek genellenebilir ve özgünleşen kimlik özelliklerini açığa çıkarmaktır. Genellenebilir ortak özellikler ülke özelinde Bilgi ve Belge Yöneticisini, ayrışan özgün özellikler ise eğitim kurumlarının alana farklı bakış açılarını ve onların gereksinimlerini ortaya koymaktadır. Veriler kurumların internet sayfalarından edinilmiş ve bir içerik analizine tabi tutulmuştur. Bulgular bölümünde sunulan on dört program değerlendirildiğinde bazı zorunlu derslerde ciddi oranda ortaklıklar tespit edilmekle birlikte bazı zorunlu dersler arasında ise oldukça büyük farklar olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, belirli konularda ulusal düzeyde bir “Bilgi ve Belge Yöneticisi” kimliğinde netlik göstermekle birlikte, özgünlük gösteren alanlarda ise yerel özelliklere dayalı bir tablo çizmektedir. Mesleki kimliğin oluşumu ve gelişiminde önemli bir terminolojik farkın da açıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum mesleki kimlik kuramı açısından düşünüldüğünde, müfredat özelinde “eğitim ve öğretim” ve “bulanıklaşma ve durulma” kavramları üzerinden değerlendirilmiştir. Böylece mesleki kimlik ve eğitim programı arasındaki ilişki açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Müfredat, Bilgi ve Belge Yöneticisi, Kütüphaneci, Arşivci, Mesleki Kimlik

EDUCATION CURRICULUMS AND INFORMATION AND RECORD MANAGER IMAGE

ABSTRACT

The education received in that profession has a great contribution to the formation of professional identity. In this context, in this research, online access was provided to the educational programs of fourteen universities providing education in the field of Information and Record Management in Turkey. The undergraduate curricula of fourteen relevant higher education programs were analyzed by separating the compulsory courses in terms of similarities and uniqueness. One of the most important elements in the formation and development of professional identity is the education provided in that field. The aim of this study is to reveal the generalizable and unique identity characteristics of the education given in the field of Information and Record Management in Turkey in 2024 by identifying the common and distinctive features. Generalizable common features reveal the Information and Record Manager on a country-specific basis, while distinctive features reveal the different perspectives of educational institutions on the field and their needs. The data was obtained from the institutions' websites and subjected to a content analysis. When the fourteen programs presented in the findings

*Bu makale, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde “XX. Yüzyılda Kütüphaneci İmgesi ve XXI. Yüzyıl İçin Bir Model Önerisi” başlığı ile hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

section were evaluated, it was observed that although serious commonalities were detected in some compulsory courses, there were quite large differences between some compulsory courses. While this situation clearly shows the identity of an "Information and Record Manager" at the national level in certain issues, it draws a picture based on local characteristics in areas that show originality. It is understood that an important terminological difference has emerged in the formation and development of professional identity. When this situation is considered in terms of professional identity theory, it has been evaluated through the concepts of "education and training" and "blurring and clarification" in the context of curriculum. Thus, the relationship between professional identity and education program was tried to be revealed.

Keywords: Curriculum, Information and Record Manager, Librarian, Archivist, Professional Identity

GİRİŞ

Öğretim programı, eğitim hedeflerine ulaşmak ve kurumsal, ulusal ve uluslararası düzeydeki zorlukları ele almak için çok önemli olan, yükseköğretimde eğitim deneyimlerinin tasarlanmasını ve yürürlüğe girmesini ifade eder. Müfredat, eğitimde sürdürülebilir kalkınmayı geliştirmek için hedeflere, öğrenme deneyimlerine, içerik organizasyonuna ve öğretim kalitesine odaklanan, öğretmenler tarafından tasarlanan yapılandırılmış bir dizi konudur (Asemota, 2015). Müfredat, toplumların toplumsal devamı için çocuklara verdikleri, genellikle geleneklerde saklanan ve içeriğiyle ilgili güncel tartışmalarla birlikte normlar, bilgi ve beceriler kümesidir (Egan, 2003). Müfredat, bir okulun veya eğitim kurumunun planlanan öğrenme deneyimlerini temsil eder ve üç düzeyde bulunur: öğrenciler için neyin planlandığı, öğrencilere neler sunulduğu ve öğrencilerin deneyimledikleri. Müfredat eleştiriye açık olmalı, kolayca uygulamaya dönüştürülebilir ve eğitimde değişen değer ve beklentilere duyarlı olmalıdır (Prideaux, 2003). Müfredat; akademik, mesleki, zorunlu, isteğe bağlı ve gizli gibi özelliklerle öğretim materyalleri, program etkinlikleri, ne öğreteceklerine ve öğrencilerin gerçekte ne öğreneceklerine dair karar verme yönergelerini kapsar (Leino, 1995). Müfredat programı; öğrenciler, öğretmenler, veliler ve yöneticiler dâhil olmak üzere eğitim girişimindeki tüm katılımcılar için endişe ve eleştirinin ana nesnesidir (Morris, 1955). "Müfredat farkı" terimi genellikle eğitim ortamlarında kullanılan müfredatın içeriği, kapsamı veya uygulanmasındaki farklılıklarla ilgilidir. Bu eşitsizlikler sıklıkla çeşitli okul sistemleri, uluslar veya eğitim kurumları arasında ortaya çıkar. Müfredattaki bu farklılıklar genellikle eğitim sistemleri ve kültürel bağlamlardaki tutarsızlıklara atfedilebilir ve belirli bir eğitim sisteminin veya kurumunun amaç ve ilkelerine uygun olarak düzenli biçimde uyarlanır. Müfredat sadece bir eğitim aracı değildir, aynı zamanda sosyal ve kültürel bağlam üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Müfredat, etik erdemleri öğretmek, diyalogu teşvik ederek ve karar verme çerçevelerini modüller arasında entegre ederek, etik davranışı geliştirerek ve kişilerle uyumlu hale getirerek profesyonel kimliği şekillendirebilir (Robinson & Arrigoni, 2023). Müfredat tarafsız değildir ve seçilmiş bilgi için bir araç görevi görür, iktidara bağlanır ve okulları homojenleştirir veya farklılaştırır. Eğitimcilerin okul müfredatını geliştirirken sosyolojik ve kültürel etkileri dikkate almaları gerekir. Müfredat ve hedefleri, modern öncesi çağlardan günümüze toplumun vizyonuna ve egemen ideolojisine göre değişir (Oliveira, 2008). Bir müfredat sadece bir dizi ders değil, eğitim ortamlarındaki çeşitli bağlamsal faktörlerden etkilenen öğrenme sonuçlarını şekillendiren eğitimler, öğrenciler ve içerik arasında dinamik bir etkileşimdir (Lattuca, 2007).

Bilgi ve belge yöneticileri, mesleki yaşamlarına örgün eğitim ve öğretim yoluyla başlarlar. Örgün eğitim alanında gerçekleşen bu profesyonel sosyalleşme sürecinin ilk aşaması, bilgi ve belge yöneticilerinin tüm bireylere bilgi ve bilgiye erişim sağlamak olan temel misyonuyla karmaşık bir şekilde bağlantılı olduğu için, büyük önem taşımaktadır. Bilgi ve belge yöneticilerinin mesleği

içindeki sosyalleşme süreci; onların mevcut kimliği ile değerlerini, etiklerini ve alandaki diğer profesyonellerle etkileşimlerini içeren, profesyonel kişiliklerinin kademeli olarak ortaya çıkması arasında çok yönlü bir etkileşimi gerektirir. Ayrıca, bu sosyalleşme süreci, onların mesleki konumunu etkileyebilecek çeşitli zorlukları kapsayan, mesleğe bağlı hem olumlu hem de olumsuz yönlerin asimilasyonunu gerektirir. Aynı zamanda, eğitim ve öğretim, mesleki rolün içselleştirilmesinde katalizör görevi görür ve mesleki duruş ve sorumluluklarla ilgili kişisel algıların ve önyargıların gelişimini kolaylaştırır. Onlar örgün eğitim veya öğretim uygulamaları üzerine çalışarak kimliklerini, ilkelerini ve inançlarını mesleklerinin karmaşık çerçevesi içinde şekillendiren dönüştürücü bir yolculuğa çıkarlar. Bu mesleki gelişim yolculuğu, bilgi ve belge yöneticilerini bilgi ve belge hizmetlerinin gelişen ortamında gezinmeye hazırlamak, rollerini etkin bir şekilde yerine getirmek ve alana olumlu katkıda bulunmak için gerekli beceri ve bilgi ile donatmak için çok önemlidir. Özünde, örgün eğitim, öğretim ve sosyalleşme süreçlerinin birleşimi, onların profesyonel kimliğinin ve büyümesinin üzerine inşa edildiği temel yapıyı oluşturur ve bilgi-belge yönetiminin dinamik ortamında güçlü bir bağlılık, uzmanlık ve uyurlanabilirlik duygusunu teşvik eder.

Çağdaş zamanlarda, mesleki eğitim ve kişisel gelişim arasındaki ilişki giderek daha önemli hale gelmektedir. Mesleki kimlik kavramı, bireylerin kendilerini seçtikleri meslekle ilişkilendirmeleri ve bununla ilgili görevleri etkin bir şekilde yerine getirmeleri için ihtiyaç duydukları bilgi, beceri ve tutumları kapsar. Bu nedenle, eğitim müfredatının mesleki kimliğin gelişimini kolaylaştıracak şekilde yapılandırılması son derece önemlidir. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (2024) meslek; “*Belli bir eğitim ile kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş*” şeklinde tanımlanmaktadır. Mesleki kimlik, bir bireyin mesleğiyle ilgili olarak, o belirli alanda yetkin katılım için gerekli olan değerleri, tutumları ve bilgileri kapsayan farklı bir benlik duygusunu ifade eder. Chen ve Hung’a (2022, s. 1) göre, mesleki kimlik; bireylerin kendilerini mesleki rollerinde nasıl gördüklerini ve kişisel değerlerini, inançlarını ve hedeflerini seçtikleri mesleğin beklentileri ve normlarıyla nasıl uyumlu hale getirdiklerini ifade eder. Bireyin mesleki kimliği, mesleğe olan coşkusu, yetkinlikleri ve mesleki uygulamalarında destekledikleri etik ilkelerle şekillenir. Bu profesyonel kimlik duygusu, bireylerin kariyer hedeflerini netleştirmelerine, seçtikleri mesleği benimsemelerine ve mesleki gelişimlerini ilerletmelerine yardımcı olur. Eğitim müfredatı, profesyonel kimliğin şekillenmesinde çok önemli bir rol oynar. Belirli bir meslekle ilgili bilgi ve beceri kazandırmanın ötesinde, eğitim müfredatı aynı zamanda mesleki kimliğin oluşumuna ve geliştirilmesine de katkıda bulunur. Bu nedenle, eğitim müfredatının tasarımının profesyonel kimliği beslemeye, öğrencilerin tutkusunu teşvik etmeye ve seçtikleri kariyer yolları için yeteneklerini geliştirmeye elverişli olması çok önemlidir. Mesleki kimliğin geliştirilmesi, bireylerin mesleklerine olan bağlılığını güçlendirerek iş performansını ve iş memnuniyetini artırma potansiyeli açısından çok önemlidir. Bu nedenle, mesleki kimliğin gelişimini desteklemek için eğitim müfredatının titizlikle hazırlanması ve yürütülmesi zorunludur. Bu şekilde, öğrenciler sadece kariyerlerinde mükemmel olmakla kalmaz, aynı zamanda kişisel gelişim ve mesleki tatmin yaşayabilirler. Bu makale, mesleki kimlik ile eğitim müfredatı arasındaki karmaşık ilişkiye on dört bilgi ve belge yönetimi (BBY) bölümünün müfredatlarının zorunlu dersleri arasındaki farkların ne türden kimlik ayrımları ve ne türden benzerlikler taşıdığı üzerine eğilmektedir. Sonuç olarak, müfredat farklılıkları, pedagojik yaklaşımlardan toplumsal norm ve değerlere kadar çeşitli etkileri yansıtabilir. Böylece eğitim sistemlerinin ve müfredat çerçevelerinin çok yönlü doğasının altını çizebilir. Örneğin, bir ülkenin eğitim sistemi belirli bir konuya daha fazla vurgu yapabilirken, başka bir ülkenin eğitim sistemi farklı bir konuya odaklanabilir. Benzer şekilde, bir okulun müfredatı belirli bir metodolojiyi veya öğretim

yaklaşımını benimseyebilirken, başka bir okul farklı bir yaklaşımı tercih edebilir. Müfredat farklılıkları, öğrencilerin aldıkları eğitimdeki deneyimleri önemli ölçüde etkileyebilir. Bu farklılıklar, öğrencilerin bilgi ve becerilerini nasıl kazandıkları, hangi konuların vurgulandığı ve nasıl değerlendirildikleri gibi faktörleri etkileyebilir. Bu nedenle, eğitimciler ve politika yapımcılar genellikle müfredatın içeriğini ve uygulamasını standartlaştırmak veya iyileştirmek için çaba gösterirler.

2023-2024 eğitim öğretim yılında Türkiye’de aktif eğitim veren üniversitelerin eğitim müfredatları, zorunlu dersler üzerinden değerlendirildiğinde ne tür bir bilgi ve belge yöneticisi yetiştireceği sorunu açığa çıkmaktadır. Öyle ki, Yılmaz (1993) farklı anabilim dalları ile öğrenci alımı yapıldığı dönemlerde öğrenci tercih eğilimlerinin bölümlere göre değişiklik gösterdiğini belirtmektedir. Benzer bir durum ise bölüm adının aynı olmasına karşın müfredat farklarıyla kendisini yeniden göstermesi ile açıklanabilir. Çakın (2000, s. 12), Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü kurulana kadar kullanılmakta olan kütüphaneci, arşivci ve dokümantalist terimlerini ya da kimliklerinin ortadan kaldırmasına yönelik olmadığını belirtmektedir ve beş yıl sonra bir üst kimlik olarak tanımlanmaktadır (Çakın, 2005, s. 20). Yılmaz (2018, s. 56), lisans programlarındaki arşivcilik ile ilgili ders sayıları ya da oranları açısından BBY bölümleri arasında altı kata yaklaşan fark bulunduğunu tespit etmiştir. Dişli ve Yılmaz (2020, s. 657) Türkiye’deki BBY bölümlerinde düşünce özgürlüğü konusunda verilen eğitimin bölümlerin yaklaşımları ve politikalarına bağlı olarak bazı açılardan farklılıklar gösterdiğini belirlemiştir. Benzer bir durum müfredatların geneli içinde geçerli olup açığa çıkan mesleki kimliği de derinden etkilemektedir. Türkiye’de 2023-24 yılındaki BBY alanında verilen eğitim zorunlu dersler bağlamında ele alındığında mesleki kimlik açısından anlamlı benzerlikler ya da ayrımlar olup olmadığı çalışmanın temel sorunsalını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Çalışmada içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. İçerik analizi, sosyal bilimlerde gerek bir araştırma sonucu elde edilen transkript ya da kayıtların, gerek de yazılı veya görsel medya mesajlarının üzerinden çıkarımlar yapılmasıyla kullanılan biçimci bir araştırma tekniğidir (Olgun, 2008, s. 66). Veriler 2023-2024 yılı programları baz alınarak ilgili üniversitelerin[†] internet sayfalarından (bölüm web siteleri ve Bologna bilgi sistemi) derlenerek elde edilmiş ve tablolar halinde sunulmuştur. Her bir okul için kendi tablosunun altında ders yoğunlukları kütüphanecilik, arşivcilik ve bilgi teknolojisi olarak üç ana grupta değerlendirilmiş ve her bir okulun uzmanlık alanı belirlenmiştir. Okullar arasında karşılaştırma sağlamak amacıyla her bir okulun bu üç gruptan hangilerine ağırlık verdikleri ayrıca bir sayısal tabloya dönüştürülerek değerlendirilmiştir. Araştırma yöntemleri gibi genel program dersleri dikkate alınmamış, mesleki formasyona yönelik dersler değerlendirme kapsamında sınırlandırılmıştır. Kütüphanecilik, arşivcilik ve bilgi teknolojileri şeklindeki bu üç gruplamaya da uygun olmayan zorunlu dersler de olmakla birlikte bu değerlendirme dışında tutulduğu için gerek rakamsal olarak gerekse genel değerlendirmede göz önüne alınmamıştır. Toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle ele alınmış ve mesleki kimlik açısından eğitim öğretim farkları ve bunlar sonucunda oluşması muhtemel mesleki kimlik, bulanıklık ve durulma ölçütleriyle değerlendirilmiştir. Tablolarda kütüphanecilik olarak belirlenen derslerin yanında (K), arşivcilik için (A) ve bilgi teknolojileri için (BT) etiketleri kullanılmıştır.

[†] Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi.

ZORUNLU DERSLER VE BULGULAR**Tablo 1.** Ankara Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Bilgi ve Belge Bilimine Giriş	Arşivciliğe Giriş (A)	Araştırma Yöntemleri	Algoritma ve Programlamaya Giriş (BT)	Veri Tabanı Tasarımı (BT)	Sınıflama Sistemle-ri (DOS) (K)	Bilgi Erişim Sistemleri ve Bilgi Arama Davranışları (BT)	Mezuniyet Tezi
Osmanlıca I (A)	Osmanlıca II (A)	Bilgi Erişim (BT)	Bilgi Hizmetleri	MARC (K)	İstatistik	Metaddata (K)	Staj
Bilginin Organizasyonuna Giriş (K)	Bilginin Organizasyonu I (K)	Bilginin Organizasyonu II (K)	Bilginin Organizasyonu III (K)	Konu Başlıkları (K)	Sınıflama Sistemle-ri (LC) (K)	Meslek Etiği	Büyük Veri ve Veri Madenciliği (BT)
Akademik İngilizce I	Akademik İngilizce II		Bilgi Kaynakları Yönetimi	Dizinleme Teknikleri I (K)	Dizinleme Teknikle-ri II (K)		
Bilgi Okuryazarlığı	Kitap, Kütüphane ve Matbaa Tarihi Bilgi Yönetimi ve Dijital Dönüşüm (BT)						

Tablo 1 irdelendiğinde, Ankara Üniversitesi BBY bölümü 2023-24 müfredatına göre, ilk dört dönem Bilginin Organizasyonu dersleri, buna bağlı olarak Konu Başlıkları, Sınıflama Sistemleri (DOS ve LC ayrı iki ders), MARC, Metaddata ve Dizinleme Teknikleri I ve II ile toplam kütüphanecilik üzerine 11 zorunlu ders bulunmaktadır. Osmanlıca I-II ve Arşivciliğe giriş olmak üzere 3 temel arşivcilik dersi olduğu görülmektedir. Bilgi Yönetimi ve Dijital Dönüşüm, Bilgi Erişim, Algoritma ve Programlamaya Giriş, Veri Tabanı Tasarımı, Bilgi Erişim Sistemleri ve Bilgi Arama Davranışları, Büyük Veri ve Veri Madenciliği olarak toplam 6 dersin ise bilgi teknolojilerine yönelik olduğu ileri sürülebilir.

Tablo 2. İstanbul Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Osmanlı Türkçesi I (A)	Osmanlı Türkçesi II (A)	Osmanlı Türkçesi III (A)	Osmanlı Türkçesi IV (A)	Arşivlerde Belge Yönetimi I (A)	Arşivlerde Belge Yönetimi II (A)	Arşivlerde Araştırma Hizmetleri (A)	Arşivlerde Bilgisayar Kullanımı (A)
Bilgi Teknolojilerine Giriş I (BT)	Bilgi Teknolojilerine Giriş II (BT)	Bilgi Hizmeti	Arşivcilik ve Sosyal Bilimler (A)	Görsel İşitsel Arşivler (A)	Dizin ve Öz Hazırlama (K)	Belgelerin Korunması ve Restorasyonu (A)	Arşivlerde Tasnif ve Kataloglama (A)
Bilgi Kaynakları I (K)	Bilgi Kaynakları II (K)	Bilgiye Erişim I (BT)	Derme Oluşturma ve Geliştirme (K)	Kitapdışı Belgeler	E-Devlet Uygulamaları (BT)	Bilgi Belge Merkezi Yönetimi I	Bilgi Belge Merkezi Yönetimi II
Kütüphane ve Bilgibilimine Giriş I (K)	Kütüphane ve Bilgibilimine Giriş II (K)	Bilimsel Araştırma-ya Giriş	Bilgiye Erişim II (BT)	Osmanlı İdari Yapısı	Elektronik Dergiler (K)	Mesleki Etik	Bilgi Merkezi Kurma ve Geliştirme Staj II
Arşiv Kaynakları I (A)	Arşiv Kaynakları II (A)	Kurumsal Bilginin Yönetimi I (A)	Kurumsal Bilginin Yönetimi II (A)	Sınıflama Sistemleri (K)	Türkiye Cumhuriyeti İdari Yapısı	Staj I	
Belge Yönetimine Giriş I (A)	Belge Yönetimine Giriş II (A)			Sürekli Yayınlar (K)	Veri Tabanları (BT)	Web Tasarımı (BT)	

Tablo 2 İstanbul Üniversitesi BBY müfredatına göre, ilk dört dönem Osmanlı Türkçesi, Arşiv Kaynakları I-II, Belge Yönetimine Giriş I-II, Kurumsal Bilginin Yönetimi I-II, Arşivcilik ve Sosyal Bilimler, Arşivlerde Belge Yönetimi I-II, Görsel İşitsel Arşivler, Arşivlerde Araştırma Hizmetleri, Arşivlerde Bilgisayar Kullanımı, Arşivlerde Tasnif ve Kataloglama ve Belgelerin Korunması ve Restorasyonu olmak üzere toplam 18 arşivcilik odaklı zorunlu ders vardır. Kütüphane ve Bilgibilimine Giriş I-II, Bilgi Kaynakları I-II, Derme Oluşturma ve Geliştirme, Sınıflama Sistemleri, Sürekli Yayınlar, Dizin ve Öz Hazırlama ve Elektronik Dergiler olmak üzere 9 kütüphanecilik dersi bulunmaktadır. Bilgi Teknolojilerine Giriş I-II, E-Devlet Uygulamaları, Bilgiye Erişim I-II, Web Tasarımı ve Veri Tabanları olmak üzere 7 ders bilgi teknolojisi odaklı olarak değerlendirilebilir.

Tablo 3. Hacettepe Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Bilgi ve Belge Yönetimine Giriş	Bilginin Düzenlenmesi (K)	Sistem Analizi	Araştırma Yöntemleri	Bilgi Merkezlerinin Yönetimi	İçerik Yönetimi	Meslek Etiği	Staj
Bilgi Kaynakları (K)	Bilgi Hizmetleri (K)	Bilgi Kullanımı (K)	Bilgi Arama Davranışları (K)				Araştırma Raporu
Bilgi Okur Yazarlığı (K)	Bilgi Erişim (BT)	Belge Yönetimi (A)	Bilgi Mimarisi (BT)				
	Temel Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kullanımı (BT)	Akademik Yazma Becerileri I	Akademik Yazma Becerileri II				

Tablo 3 incelendiğinde, Hacettepe Üniversitesi BBY bölümünün zorunlu ders sayısının oldukça az olduğu görülmekte ve seçmeli ders oranları yüksek tutulmaktadır. Araştırma Yöntemleri, Akademik Yazma Becerileri I-II ve Araştırma Raporu olarak dört zorunlu ders okulun yönetime daha çok ağırlık verdiğini işaret etmektedir. Bilgi Kaynakları, Bilgi Okur Yazarlığı, Bilginin Düzenlenmesi, Bilgi Arama Davranışları, Bilgi Hizmetleri ve Bilgi Kullanımı olmak üzere 6 ders kütüphanecilik alanına yöneliktir. Arşivcilik üzerine zorunlu ders olarak sadece Belge Yönetimi vardır. Bilgi Erişim, Temel Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kullanımı ve Bilgi Mimarisi şeklinde toplam 3 bilgi teknolojisi odaklı ders bulunmaktadır.

Tablo 4. Marmara Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Bilgi Kaynakları (K)	Belge-Bilgi Merkezleri	Klasik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı	Tanzimattan Sonra Osmanlı Devlet Teşkilatı	Staj I	Tanımlama Standartları (K)	Staj II	Bilgi Sistemlerinde Güvenlik (BT)
Belge Yönetimi I (A)	Belge Yönetimi II (A)	Arşiv Yönetimi I (A)	Arşiv Yönetimi II (A)	Düzenleme ve Tanımlama (K)	Raporlama ve Bilimsel Yazım Teknikleri	Belge Koruma (A)	Özel Arşivler (A)
Osmanlı Türkçesi (A)	Osmanlı Dönemi Matbu Metinleri (A)	Kütüphanecilikte Bilgi Hizmetleri (K)	Dijital Kütüphaneler (K)	Araştırma Metotları	Cumhuriyet Dönemi Devlet Teşkilatı	Sistem Analizi	Bitirme Tezi II
Hukuk	Yönetim Teorisi	Bilişim Teknolojileri (BT)	Veritabanı Yönetim Sistemlerine Giriş (BT)	Kataloglama (K)	İş Hayatı İçin Yabancı Dil	Müze Yönetimi	Topluma Hizmet Uygulamaları
İşletmeye Giriş	Sosyal Bilimlerde İstatistik	Örgütsel Davranış	Kariyer Geliştirme	Mesleki Yabancı Dil II		Bitirme Tezi I	
		Yabancı Dilde Okuma ve Konuşma	Mesleki Yabancı Dil I				

Tablo 4'teki Marmara Üniversitesi BBY bölümü müfredatına göre, Osmanlı Türkçesi, Osmanlı Dönemi Matbu Metinleri, Belge Yönetimi I-II, Arşiv Yönetimi I-II, Belge Koruma ve Özel Arşivler olmak üzere toplam 8 arşivcilik dersi programda zorunludur. Bilgi Kaynakları, Kütüphanecilikte Bilgi Hizmetleri, Dijital Kütüphaneler, Düzenleme ve Tanımlama, Kataloglama ve Tanımlama Standartları olmak üzere toplam 6 ders kütüphanecilikle ilişkili görünmektedir. Bilişim Teknolojileri, Veritabanı Yönetim Sistemlerine Giriş, Bilgi Sistemlerinde Güvenlik şeklinde 3 ders bilgi teknolojisi odaklıdır.

Tablo 5. Atatürk Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Bilgi ve Belge Yönetimine Giriş	Bilgi Kaynakları ve Hizmetleri (K)	Arşiv ve Arşiv Türleri (A)	Araştırma Yöntemleri	Elektronik Belge Yönetimi (A)	Danışma Hizmetleri (K)	Bilgi Hizmetlerinin Pazarlanması	İnsan Kaynakları Yönetimi
Bilginin Düzenlenmesi I (K)	Bilgi Okuryazarlığı (K)	Derme Yönetimi (K)	Girişimcilik	Sürelî Yayınlar (K)	Dizinleme Teknikleri (K)	İş Sağlığı ve Güvenliği I	İş Sağlığı ve Güvenliği II
Bilişim Teknolojileri (BT)	Bilgi ve Belge Yönetimi Terminolojisi	İstatistiğe Giriş	Konu Başlıkları ve Sınıflama Sistemleri (K)	Tıpta Bilgi Yönetimi ve Erişim (BT)	Veri Tabanı ve Çevrimiçi Tarama (BT)	Medya Okuryazarlığı	Masaüstü Yayıncılık (K)
Osmanlıca I (A)	Bilginin Düzenlenmesi II (K)	MARC ve RDA ile Kataloqlama (K)	Mesleki İngilizce II	Veri Tabanı Yönetim Sistemleri (BT)	Yazışma ve Dosya Yönetimi (A)	Meslek Etiği	Öğrenen Organizasyonlar
	Osmanlıca II (A)	Osmanlı Paleografyası Gramer I (A) Mesleki İngilizce I	Osmanlı Paleografyası Gramer II (A)	Web Tasarımı (BT)			

Tablo 5'te Atatürk Üniversitesi BBY müfredatına göre, Bilginin Düzenlenmesi I-II, Bilgi Kaynakları ve Hizmetleri, Bilgi Okuryazarlığı, Derme Yönetimi, MARC ve RDA ile Kataloqlama, Konu Başlıkları ve Sınıflama Sistemleri, Sürelî Yayınlar, Danışma Hizmetleri, Dizinleme Teknikleri ve Masaüstü Yayıncılık olmak üzere 11 zorunlu dersin kütüphanecilik üzerine odaklandığı görülmektedir. Osmanlıca I-II, Osmanlı Paleografyası Gramer I-II, Arşiv ve Arşiv Türleri, Elektronik Belge Yönetimi, Yazışma ve Dosya Yönetimi 7 temel ders arşivcilik eğitime yöneliktir. Bilişim Teknolojileri, Tıpta Bilgi Yönetimi ve Erişim, Veri Tabanı Yönetim Sistemleri, Web Tasarımı, Veri Tabanı ve Çevrimiçi Tarama şeklinde 5 dersin de bilgi teknolojisine yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Bilgi ve Belge Yönetimine Giriş	Bilginin Düzenlenmesine Giriş (K)	Bilginin Düzenlenmesi I (K)	Bilginin Düzenlenmesi II (K)	Bilgi Kaynaklarının Tanımlanması ve Erişimi I (K)	Bilgi Kaynaklarının Tanımlanması ve Erişimi II (K)	Staj II	Konu Başlıkları (K)
Bilgi Kaynakları (K)	Bilgi Yönetimi (K)	Arşiv ve Belge Yönetimi I (A)	Arşiv ve Belge Yönetimi II (A)	Kurumlarda İçerik Yönetimi (A)	Temel ve Uygulamalı Bilimlerde Bilgiye Erişim (BT)	Elektronik Yayıncılık (K)	Bilgi Politikası (K)
Bilgisayar ve Bilgi Ağları (BT)	Bilgi Merkezleri ve Kaynakları Tarihi (K)	Bilgi Erişim Sistemleri (BT)	Halk ve Okul Kütüphaneleri (K)	Staj I	Bilgi Hizmetlerinde Mevzuat	Dijital Platformda Bilgi Analizi (BT)	Web Tasarımı (BT)
Osmanlı Paleografyası I (A)	Bilgi Okur Yazarlığı (K)	Araştırma Yöntemleri I	Araştırma Yöntemleri II	Bilgi Merkezleri Yönetimi	Bilimsel İletişim	Yenilik Yönetimi	Bilgi Merkezi Kurma ve Geliştirme
Toplumsal İletişim ve Mesleki Etik	Osmanlı Paleografyası II (A)	Sistem Analizi (BT)	Araştırma Kütüphaneleri (K)	Bilgi Erişim Sistemleri (BT)	Bitirme Projesi I	Bitirme Projesi II	Dizinleme Teknikleri (K)
						Sınıflama Sistemleri (K)	

Tablo 6'daki Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi BBY müfredatına göre, Bilgi Kaynakları, Bilginin Düzenlenmesine Giriş, Bilgi Yönetimi, Bilgi Merkezleri ve Kaynakları Tarihi, Bilgi Okur Yazarlığı, Bilginin Düzenlenmesi I-II, Halk ve Okul Kütüphaneleri, Araştırma Kütüphaneleri, Bilgi Kaynaklarının Tanımlanması ve Erişimi I-II, Elektronik Yayıncılık, Sınıflama Sistemleri, Konu Başlıkları, Bilgi Politikası ve Dizinleme Teknikleri olmak üzere toplam 16 zorunlu ders kütüphanecilik üzerine odaklanmaktadır. Osmanlı Paleografyası I-II, Arşiv ve Belge Yönetimi I-II, Kurumlarda İçerik Yönetimi olarak toplam 5 arşivcilik ders bulunmaktadır. Bilgisayar ve Bilgi Ağları, Bilgi Erişim Sistemleri, Sistem Analizi, Bilgi Erişim Sistemleri, Temel ve Uygulamalı Bilimlerde Bilgiye Erişim, Dijital Platformda Bilgi Analizi ve Web Tasarımı şeklinde 7 temel bilgi teknolojisi dersi bulunmaktadır.

Tablo 7. Bartın Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Bilgi ve Belge Yönetimine Giriş	Bilgi Erişim ve Bilgi Hizmetleri (BT)	Bilginin Düzenlenmesi (K)	Sınıflama Sistemleri (K)	Staj	Derme Yönetimi (K)	Staj	Yenilikçi Bilgi Hizmetleri ve Halkla İlişkiler (K)
Bilgi Kaynakları ve İşlemleri (K)	Bilgi Merkezleri	Belge Yönetimi (A)	Algoritma ve Veri Yapısı (BT)	Veri Yapısı ve Standartları (BT)	Kamu İdaresi ve Bilgi Mevzuatı	Özel Kullanıcılara Yönelik Bilgi Hizmetleri (K)	Akademik Yazım, İntihal ve Referans Yönetim Sistemleri
Osmanlı Türkçesine Giriş I (A)	Osmanlı Türkçesine Giriş II (A)	Arşiv Yönetimi (A)	Dosyalama ve Dizinleme (A)	Yayın Hayatı (K)	Araştırma Kütüphaneleri (K)	Mesleki Etik	
Temel Bilgi Teknolojileri Kullanımı I (BT)	Temel Bilgi Teknolojileri Kullanımı II (BT)	Araştırma Yöntemleri I	Araştırma Yöntemleri II	Halk ve Okul Kütüphaneleri (K)	Yazma ve Nadir Eserler Kütüphaneleri (K)	Mesleki Terminoloji	

Tablo 7'deki Bartın Üniversitesi BBY bölümü müfredatına göre, Bilgi Kaynakları ve İşlemleri, Bilginin Düzenlenmesi, Sınıflama Sistemleri, Yayın Hayatı, Halk ve Okul Kütüphaneleri, Derme Yönetimi, Araştırma Kütüphaneleri, Özel Kullanıcılara Yönelik Bilgi Hizmetleri, Yenilikçi Bilgi Hizmetleri ve Halkla İlişkiler, Yazma ve Nadir Eserler Kütüphaneleri olmak üzere toplam 10 temel kütüphanecilik dersi bulunmaktadır. Osmanlı Türkçesine Giriş I-II, Belge Yönetimi, Arşiv Yönetimi, Dosyalama ve Dizinleme şeklinde 5 temel arşivcilik dersi göze çarpmaktadır. Temel Bilgi Teknolojileri Kullanımı I-II, Bilgi Erişim ve Bilgi Hizmetleri, Algoritma ve Veri Yapısı ve Standartları 5 zorunlu bilgi teknolojisi dersi bulunmaktadır.

Tablo 8. Çankırı Karatekin Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Bilgi Kaynakları ve İşlemleri (K)	Bilgi ve Belge Yönetimi Bilimine Giriş	Bilginin Düzenlenmesi I (K)	Bilginin Düzenlenmesi II (K)	BBY'de Araştırma Yöntemleri I	Sınıflama Sistemleri (K)	Staj	Mesleki Etik ve Bilgi Merkezleri
Osmanlıca I (A)	Osmanlıca II (A)	Osmanlı Paleografyası I (A)	Osmanlı Paleografyası II (A)	Bilgi Mimarisi (BT)	Web Programlama ve Tasarım (BT)	Kütüphane Otomasyonu (K)	Bilgi Okuryazarlığı Programı Geliştirme (K)
Bilgi Merkezleri Türleri (K)	Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BT)	Algoritma ve Veri Yapısı (BT)	Veri Tabanlarına Giriş (BT)	Kütüphane ve Veri Tabanlarında Tarama (BT)	BBY'de Araştırma Yöntemleri II		
Bilişim Teknolojileri (BT)	Bilgi Okuryazarlığı (K)						

Tablo 8'deki Çankırı Karatekin Üniversitesi BBY müfredatına göre, Bilgi Kaynakları ve İşlemleri, Bilgi Merkezleri Türleri, Bilgi Okuryazarlığı, Bilginin Düzenlenmesi I-II, Sınıflama Sistemleri, Kütüphane Otomasyonu ve Bilgi Okuryazarlığı Programı Geliştirme olmak üzere 8 temel

kütüphanecilik dersi bulunmaktadır. Osmanlıca I-II ve Osmanlı Paleografyası I-II olarak 4 zorunlu arşivcilik dersi görülmektedir. Bilişim Teknolojileri, Bilgi ve İletişim teknolojileri, Algoritma ve Veri Yapısı, Veri Tabanlarına Giriş, Bilgi Mimarisi, Kütüphane ve Veri Tabanlarında Tarama, Web Programlama ve Tasarım olarak toplam 7 ders bilgi teknolojisi odaklıdır.

Tablo 9. İstanbul Medeniyet Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Osmanlı Türkçesi I (A)	Osmanlı Türkçesi II (A)	Osmanlı Paleografyası I (A)	Osmanlı Paleografyası II (A)	Araştırma Metotları	Veri Analizi ve Yönetimi (BT)		Staj
Bilgi ve Belge Bilimine Giriş	Arşiv Belgeleri ve İdari Yapılar (A)	Osmanlı Diplomatikası I (A)	Bilgi Politikaları ve Mevzuatı (K)	Arşivlerde Kataloqlama ve Tasnif I (A)	Akademik Yazma Becerileri		Araştırma Raporu
Kurumsal Bilgiye Giriş (A)	Kurumsal Belgelerin Düzenlenmesi (A)	Bilginin Organizasyonu (K)	Belge Yönetimi II (A)	Derme Yönetimi (K)	Arşivlerde Kataloqlama ve Tasnif II (A)		
Bilgi, İletişim ve Toplum (K)	Bilgi Hizmetleri (K)	Belge Yönetimi I (A)	Sınıflama Sistemleri (K)				
Bilgi Kaynakları (K)	Bilgi ve Belge Teknolojileri (BT)						
Bilgi ve Belge Merkezleri İdari Yapılar ve Gelişimi (A)	Bilgi Erişim (BT)						

Tablo 9'daki İstanbul Medeniyet Üniversitesi BBY müfredatına göre, Bilgi İletişim ve Toplum, Bilgi Kaynakları, Bilgi Hizmetleri, Bilginin Organizasyonu, Bilgi Politikaları ve Mevzuatı, Sınıflama Sistemleri ve Derme Yönetimi olmak üzere toplam 7 zorunlu ders kütüphanecilik üzerine odaklanmaktadır. Osmanlı Türkçesi I-II, Kurumsal Bilgiye Giriş, İdari Yapılar ve Gelişimi, Arşiv Belgeleri ve İdari Yapılar, Kurumsal Belgelerin Düzenlenmesi, Osmanlı Paleografyası I-II, Osmanlı Diplomatikası I, Belge Yönetimi I-II ve Arşivlerde Kataloqlama ve Tasnif I-II olarak toplam 13 temel ders arşivcilik odaklıdır. Bilgi ve Belge Teknolojileri, Bilgi Erişim, Veri Analizi ve Yönetimi olmak üzere 3 zorunlu ders bilgi teknolojisi üzerine kurgulanmaktadır.

Tablo 10. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Bilgi ve Belge Yönetimine Giriş	Bilgi Hizmetleri (K)	Arşiv ve Belge Yönetimi I (A)	Arşiv ve Belge Yönetimi II (A)	İstatistik	Sınıflama Sistemleri (K)	Bilgi Merkezleri Yönetimi	Meslek Etiği
Bilgi Teknolojilerine Giriş (BT)	Bilgi Kaynakları (K)	Bilgi Erişim (BT)	Bilimsel Araştırma Yöntemleri	Bilgi Sistemleri Tasarımı ve Yönetimi (BT)	Derme Yönetimi (K)	Bilgi Güvenliği (BT)	Açık Bilim
Bilgi Merkezleri Türleri	Bilgi Yönetimi Kavramları (K)	Bilginin Organizasyonu (K)	Staj I		Staj II		
Bilgi Okuryazarlığı (K)	İletişim ve Toplum	Bellek Kurumları Mevzuatı					

Tablo 10'daki İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi BBY müfredatına göre, Bilgi Okuryazarlığı, Bilgi Hizmetleri, Bilgi Kaynakları, Bilgi Yönetimi Kavramları, Bilginin Organizasyonu, Sınıflama Sistemleri ve Derme Yönetimi olmak üzere toplam 7 zorunlu ders kütüphanecilik üzerine odaklanmaktadır. Arşiv ve Belge Yönetimi I-II şeklinde 2 temel ders arşivcilik üzerinedir. Bilgi Teknolojilerine Giriş, Bilgi Erişim, Bilgi Sistemleri Tasarımı ve Yönetimi, Bilgi Güvenliği 4 zorunlu ders bilgi teknolojisi odaklı olarak tasarlanmıştır.

Tablo 11.Kastamonu Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Kütüphane ve Bilgi Bilimine Giriş (K)	Bilginin Düzenlenmesi I (K)	Bilginin Düzenlenmesi II (K)	MARC (K)	Sürelî Yayınlar (K)	Müzelerde Bilgi Yönetimi	Mesleki Etik	Bilgi ve Belge Merkezleri Yönetimi
Arşivciliğe Giriş (A)	Bilgi Kaynakları (K)	Araştırma Yöntemleri I	Araştırma Yöntemleri II	Sayısal Kütüphaneler (K)	Veritabanları (BT)	Web Tasarımı (BT)	Bitirme Tezi II
Temel Bilgi Teknolojileri I (BT)	Temel Bilgi Teknolojileri II (BT)	Derme Oluşturma ve Geliştirme (K)	Bilgi Okuryazarlığı (K)	Konu Başlıkları (K)	Dizinleme Teknikleri (K)	Bilgi Yönetimi (K)	Bilgi Ekonomisi
	Bilim Tarihi	Bilgi Hizmetleri (K)	Bilgi Hizmetlerinde Teknoloji II (BT)	Devlet Teşkilatı ve E-Devlet (BT)	Bilgi Tarihi	Bilgi Mimari-si (BT)	Uygulamalı Girişimcilik
	Bilgi Felsefesi	Belge Yönetimi (A)	Bilgi Merkezleri (K)			Bitirme Tezi I	
		Bilgi Hizmetlerinde Teknoloji I (BT)	Arşivlerde Belge Düzenleme (A)			Sistem Analizi (BT)	

Tablo 11'deki Kastamonu Üniversitesi BBY müfredatına göre, Kütüphane ve Bilgi Bilimine Giriş, Bilginin Düzenlenmesi I-II, Bilgi Kaynakları, Derme Oluşturma ve Geliştirme, Bilgi Hizmetleri, MARC, Bilgi Okuryazarlığı, Bilgi Merkezleri, Sürelî Yayınlar, Sayısal Kütüphaneler, Konu Başlıkları, Dizinleme Teknikleri ve Bilgi Yönetimi olmak üzere toplam 14 zorunlu ders kütüphanecilik üzerine odaklanmaktadır. Arşivciliğe Giriş, Belge Yönetimi ve Arşivlerde Belge Düzenleme olmak üzere 3 temel arşivcilik dersi bulunmaktadır. Temel Bilgi Teknolojileri I-II, Bilgi Hizmetlerinde Teknoloji I-II, Devlet Teşkilatı ve E-Devlet, Veritabanları, Web Tasarım, Bilgi Mimarisi ve Sistem Analizi şeklinde toplam 9 zorunlu ders bilgi teknolojisi üzerine yoğunlaşmaktadır.

Tablo 12. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Bilgi ve Belge Yönetimine Giriş	Arşivciliğe Giriş (A)	Arşiv Yönetimi (A)	Meslek Etiği	Belge Yönetimi I (A)	Belge Yönetimi II (A)	Dizinleme Teknikleri I (K)	Dizinleme Teknikleri II (K)
Temel Osmanlıca I (A)	Temel Osmanlıca II (A)	Bilginin Organizasyonu-I (K)	Bilginin Organizasyonu-II (K)	Osmanlı Diplomatikasısı I (A)	Osmanlı Diplomatikasısı II (A)	Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Bilgiye Erişim (BT)	Sanat Tarihi
Bilgi Kaynakları I (K)	Bilgi Kaynakları II (K)	Osmanlıca Gramer I (A)	Osmanlıca Gramer II (A)	Kataloglama (K)	Sınıflama Sistemleri ve Konu Başlıkları (K)	Temel ve Uygulamalı Bilimlerde Bilgiye Erişim (BT)	Tıp ve Sağlık Bilimlerinde Bilgiye Erişim (BT)
Dijital Okuryazarlık (K)	Bilim Tarihi	Bilgi Sosyolojisi (K)	Modern Çağ ve Kütüphanecilik Felsefesi-II (K)	İstatistik I	İstatistik II	Bilgi Merkezleri ve Yönetimi	Müzecilik
Temel Bilgi Teknolojileri I (BT)	Temel Bilgi Teknolojileri II (BT)	Modern Çağ ve Kütüphanecilik Felsefesi-I (K)	Bilgi Felsefesi	Veri Tabanları (BT)	Staj II	Araştırma Raporu	Bilgi Merkezlerinde Mimari
		Derme Yönetimi (K)	Staj I			Bilgi Hizmetleri Mevzuatı	
			Araştırma Yöntemleri				

Tablo 12'deki Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi BBY bölümü müfredatına göre, Bilgi Kaynakları I-II, Dijital Okuryazarlık, Bilginin Organizasyonu I-II, Bilgi Sosyolojisi, Modern Çağ ve Kütüphanecilik Felsefesi I-II, Derme Yönetimi, Kataloglama, Sınıflama Sistemleri ve Konu Başlıkları ve Dizinleme Teknikleri I-II olmak üzere 13 temel ders kütüphanecilik üzerine yoğunlaşmaktadır. Temel Osmanlıca I-II, Arşivciliğe Giriş, Arşiv Yönetimi, Osmanlıca Gramer I-II, Belge Yönetimi I-II ve Osmanlı Diplomatikasısı I-II şeklinde 10 temel ders arşivcilik üzerine eğilmektedir. Temel Bilgi Teknolojileri I-II, Veri Tabanları, Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Bilgiye Erişim, Temel ve Uygulamalı Bilimlerde Bilgiye Erişim ve Tıp ve Sağlık Bilimlerinde Bilgiye Erişim şeklinde 6 dersin bilgi teknolojisi odaklı olduğu görülmektedir.

Tablo 13. İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Osmanlı Türkçesine Giriş I (A)	Osmanlı Türkçesine Giriş II (A)	Derme Oluşturma ve Geliştirme (K)	Halk ve Çocuk Kütüphaneleri (K)	Üniversite ve Araştırma Kütüphaneleri (K)	Elektronik Yayıncılık (K)	Büyük Veri ve Yapay Zekâ Uygulamaları (BT)	Kütüphane Binaları (K)
Bilgi ve Belge Yönetimine Giriş	Bilgi Erişim Sistemleri (BT)	Bilginin Düzenlenmesine Giriş (K)	Bilginin Düzenlenmesi (K)	Dosyalama, Raporlama ve Dizinleme (A)	Bilgi Merkezlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği	Bilgi Merkezlerinde İnsan Kaynakları Yönetimi	Dijitalleştirme ve Kültürel Miras Yönetimi (BT)
Arşivciliğe Giriş (A)	Bilgi Okuryazarlığı (K)	Nadir Eser Kütüphaneleri (K)	Bilgi Merkezlerinde Halkla İlişkiler (K)	Kitap Dışı Materyaller (K)	Veri Tabanı Yönetimi (BT)	Belgelerin Korunması (A)	Bilgi Merkezlerinde Yönetim
Bilgi Kaynaklarına Giriş (K)	Bilgi Kaynakları (K)	Okul Kütüphaneleri (K)	Kamusal Bilgi ve Elektronik Belge Yönetimi (A)	Milli Kütüphaneler (K)	Arşiv Yönetimi (A)	Staj II	
Bilgi Felsefesi	Kitap ve Kütüphane Tarihi (K)	Bilgisayar Yazılımları (BT)	Bilgi Merkezi Yazılımları (BT)	Araştırma Yöntemleri	Sürelî Yayınlar (K)		
Bilgi Teknolojilerine Giriş (BT)	Bilgi Teknolojileri (BT)			Staj I			
Dünya Tarihine Giriş I	Dünya Tarihine Giriş II						

Tablo 13'teki İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi BBY bölümü müfredatına göre, Bilgi Kaynaklarına Giriş, Bilgi Okuryazarlığı, Bilgi Kaynakları, Kitap ve Kütüphane Tarihi, Derme Oluşturma ve Geliştirme, Bilginin Düzenlenmesine Giriş, Nadir Eser Kütüphaneleri, Okul Kütüphaneleri, Halk ve Çocuk Kütüphaneleri, Bilginin Düzenlenmesi, Bilgi Merkezlerinde Halkla İlişkiler, Üniversite ve Araştırma Kütüphaneleri, Kitap Dışı Materyaller, Milli Kütüphaneler, Elektronik Yayıncılık, Sürelî Yayınlar ve Kütüphane Binaları olmak üzere toplam 17 zorunlu dersin kütüphanecilik üzerine olduğu görülmektedir. Osmanlı Türkçesine Giriş I-II, Arşivciliğe Giriş, Dosyalama Raporlama ve Dizinleme, Kamusal Bilgi ve Elektronik Belge Yönetimi, Arşiv Yönetimi ve Belgelerin Korunması şeklinde 7 temel ders arşivcilik odaklıdır. Bilgi Teknolojilerine Giriş, Bilgi Teknolojileri, Bilgi Erişim Sistemleri, Bilgisayar Yazılımları, Bilgi Merkezi Yazılımları, Veri Tabanı Yönetimi, Büyük Veri ve Yapay Zekâ Uygulamaları, Dijitalleştirme ve Kültürel Miras Yönetimi toplam 8 temel ders bilgi teknolojisi odaklı hazırlanmıştır.

Tablo 14. Kırıkkale Üniversitesi BBY zorunlu dersleri

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem
Bilgi ve Belge Yönetimine Giriş	Bilgi Kaynakları ve İşlemleri (K)	Bilginin Düzenlenmesi (K)	Dizinleme ve Sınıflama (K)	Araştırma Yöntem ve Teknikleri	Kütüphane Yönetim Sistemleri (K)	Staj	Bilgi Hizmetlerinde Sürdürülebilirlik (K)
Bilgi Merkezi Türleri (K)	Bilgi Yönetimi Kavramları (K)	Derme Yönetimi (K)	Belge Yönetimi ve Sistemleri (A)	Kütüphane Veri Tabanları ve Çevrimiçi Tarama (BT)	Açık Erişim ve Elektronik Arşivler (A)	Konu Uzmanlığı	Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi (K)
Bilişim Teknolojileri (BT)	Bilgi Okuryazarlığı (K)	Bilgi Arama ve Erişim (BT)	Elektronik Yayıncılık (K)	Üstveri (BT)	Danışma ve Bilgi Hizmetleri (K)	Okul Kütüphaneleri (K)	İçerik Yönetim Sistemleri (BT)
Bilgi Toplumu ve İletişim (K)	Bilgisayar Yazılımı (BT)	Algoritmalar ve Programlama (BT)	Veri Tabanı Tasarımı (BT)	Web Tabanlı Programlama (BT)	Yönetim Bilişim Sistemleri (BT)	Dijitalleştirme ve Dijital Koruma (BT)	Mesleki Etik ve Yasal Konular
Temel Bilgi Teknolojileri Kullanımı (BT)						Özel Konular 1	Özel Konular 2

Tablo 14'teki Kırıkkale Üniversitesi BBY müfredatına göre, Bilgi Merkezi Türleri, Bilgi Toplumu ve İletişim, Bilgi Kaynakları ve İşlemleri, Bilgi Yönetimi Kavramları, Bilgi Okuryazarlığı, Bilginin Düzenlenmesi, Derme Yönetimi, Dizinleme ve Sınıflama, Elektronik Yayıncılık, Kütüphane Yönetim sistemleri, Danışma ve Bilgi Hizmetleri Okul Kütüphaneleri, Bilgi Hizmetlerinde Sürdürülebilirlik ve Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi olmak üzere 14 zorunlu ders kütüphanecilik odaklıdır. Programda Belge Yönetimi ve Sistemleri ile Açık Erişim ve elektronik Arşivler olarak arşivciliğe yönelik zorunlu 2 ders vardır. Bilişim Teknolojileri, Temel Bilgi Teknolojileri Kullanımı, Bilgisayar Yazılımı, Bilgi Arama ve Erişim, Algoritmalar ve Programlama, Veri Tabanı Tasarımı, Kütüphane Veri Tabanları ve Çevrimiçi Tarama, Üstveri, Web Tabanlı Programlama, Yönetim Bilişim Sistemleri, Dijitalleştirme ve Dijital Koruma, İçerik Yönetim Sistemleri şeklinde 12 zorunlu ders bilgi teknolojileri üzerine kurgulanmıştır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışma, BBY alanında, Türkiye'de 2023-2024 eğitim öğretim yılında, verilen eğitimin zorunlu dersler üzerinden benzerliklerini ve farklarını tespit etmek üzere bir içerik analizi metnidir. Bir mesleğin, kimliğinin oluşumundaki ilk basamağın eğitim öğretim olduğu gerçeği dikkate alındığında ilgili eğitim öğretim programlarının temel öğelerinde bir benzerlik beklentisi açığa çıkmaktadır. Ancak bulgular dikkatlice incelendiğinde bölümler arasında önemli farklar olduğu görülmekte ve kütüphanecilik, arşivcilik ve bilgi teknolojisi eğitimi açısından önemli derecede ayrımlar olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 15. BBY bölümlerinin zorunlu dersler üzerinden üç temel alanda ders dağılımları

Üniversiteler	Kütüphanecilik	Arşivcilik	Bilgi Teknolojileri	Toplam
Ankara Üniversitesi	11	3	6	20
İstanbul Üniversitesi	9	18	7	34
Hacettepe Üniversitesi	6	1	3	10
Marmara Üniversitesi	6	8	3	17
Atatürk Üniversitesi	11	7	5	23
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	16	5	7	28
Bartın Üniversitesi	10	5	5	20
Çankırı Karatekin Üniversitesi	8	4	7	19
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	7	13	3	23
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	7	2	4	13
Kastamonu Üniversitesi	14	3	9	26
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	13	10	6	29
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	17	7	8	32
Kırıkkale Üniversitesi	14	2	12	28

Tablo 15'te görüleceği üzere, 14 bilgi ve belge yönetimi programında toplam 322 zorunlu ders olup bunlar kendi içlerinde 149 kütüphanecilik, 88 arşivcilik, 85 bilgi teknolojisi olarak gruplandırılabilir özelliktedir. Genel duruma bakıldığında ders yoğunluklarının sırasıyla kütüphanecilik, arşivcilik ve bilgi teknolojisi odağında ilerlediği görülmektedir. Okullar tek tek ele alındığında ise böyle bir eğilimden doğrudan söz etmek mümkün değildir. Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi programlarında kütüphanecilik üzerine odaklanan 10'dan fazla temel ders olduğu görülmekte ve bu üniversitelerin üreteceği mesleki kimliğin kütüphaneci üzerine ağırlık verdiği anlaşılmaktadır. Buna karşın İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinde arşivcilik üzerine 10 ve üzerinde zorunlu ders olduğu ve bu bağlamdan arşivci kimliğini ön plana çıkaran bir eğitim yapısına sahip olduğu görülmektedir. Sadece Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinin hem kütüphanecilik hem de arşivcilik odaklı derslerinin sayısının 10'un üzerinde olduğu ve daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu belirlenmiştir. Bilgi teknolojisi odaklı dersler değerlendirildiğinde, hiçbir okulun bilgi teknolojisi uzmanı yetiştirmek bağlamında öne çıkmadığı, teknolojiyi daha çok kütüphaneci ve-veya arşivci kimliğini destekleyen bir unsur olarak algıladıkları

yorumlanabilir. Hacettepe Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi ve İzmir Kâtip Çelebi Üniversitelerinde üç alanında 10 dersin altında kaldığı ve zorunlu ders sayılarının diğerlerine göre anlamlı bir biçimde az olduğu belirlenmekte ve eğitim aracılığı ile ortaya çıkacak olan mesleki kimliğin daha belirgin bir biçimde seçmeli dersler aracılığıyla gerçekleştirileceği düşünülmektedir.

Bilgi ve belge yöneticisi meslek kimliğinde eğitim ve öğretim özelliklerinin bulanıklaşma ve durulma açısından ele alınması ortak bir mesleki kimliğin varlığından söz edebilmek açısından önemlidir. Zorunlu eğitim müfredatları değerlendirildiğinde, belirgin bir bilgi ve belge yöneticisi kimliğinden söz etmek olası görünmemektedir. Ayrıca okullar arasında benzer derslerde de terminolojik farklar tespit edilmiştir. Örneğin “Osmanlıca” mı “Osmanlı Türkçesi” mi (?), “Bilginin Düzenlenmesi” mi “Bilginin Organizasyonu” mu (?) gibi. Bu durumun mesleğin icrasının özellikle ilk yıllarında bazı iletişim sorunlarına ve bulanık bir mesleki terminolojiye yol açacağı düşünülmektedir. Bilgi ve belge yöneticisi imgesini Türkiye genelinde eğitim programlarına bakarak belirgin bir meslek kimliği olarak okumak oldukça güç görünmekte ve başka kimlik unsurlarıyla birlikte kimlik müzakere süreci içerisinde şekillenmeye devam edeceği anlaşılmaktadır. Öğretim programlarının belirli bir konuyu öne çıkarmaları anlaşılır olmakla birlikte aradaki ayrımların daha anlamlı düzeylere düşürülmesi ve yeni yetişen meslektaşların birbirlerine daha yakın bir eğitim programından geçmeleri mesleki kimliğin eğitim boyutu açısından önem taşımaktadır. Üniversitelerin birbirleriyle daha yakın ilişki içerisinde, ortak çalışma grupları ve benzeri yöntemlerle çalışmalarının ortaya çıkabilecek olan çeşitli kimlik bunalımlarını önleme ve azaltma hususunda etkili olacağı düşünülmektedir.

Ekim 2023 tarihinde Prof. Dr. Özgür Külçü'nün girişimiyle bir Türkiye Bilgi Okulları Birliği tartışması bölümler arasında görüşmelerle başlamış fakat idari ve teknik nedenlerle nihayete erdirilememiştir. E-postalar ile görüşmeler ve bir uzak bağlantı toplantısı yapılmıştır (2023). Birlik çabasının amaçları geniş açılara sahip olmasına rağmen, önerinin ikinci maddesinde “*Lisans ve lisansüstü düzeyde Bilgi ve Belge Yönetimi eğitiminin temel koşullarını tanımlamak.*” şeklinde müfredatın ortak özelliklerine dikkat çekilmektedir. Bu söz konusu temel koşullar meslek kimliği oluşumu ve gelişiminde ortak bir kimlik imgesi oluşturmak konusunda ciddi bir etki yaratabilirdi.

KAYNAKÇA

- Asemota, H. (2015). Curriculum And Teaching For Sustainable Development. *International Journal Of Advance Research And Innovative Ideas In Education*, 1(3), 453-458.
- Chen, C. C., & Hung, C. H. (2022). Plan and Then Act: The Moderated Moderation Effects of Profession Identity and Action Control for Students at Arts Universities during the Career Development Process. *Healthcare*, 1-15. doi:10.3390/healthcare10101938
- Çakın, İ. (2000). Bilgi profesyonellerinin eğitiminde yeniden yapılanma: Hacettepe Üniversitesi örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(1), 3-17.
- Çakın, İ. (2005). Cumhuriyet'ten günümüze bilgi profesyonellerinin eğitiminde başlıca yönelişler. *Türk kütüphaneciliği*, 19(1), 7-24.
- Dişli, M., & Yılmaz, B. (2020). Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri Ders Programlarının Düşünce Özgürlüğü Eğitimi Açısından Değerlendirmesi . *Türk Kütüphaneciliği*, 34(4), 638-662. doi:https://doi.org/10.24146/tk.777559
- Egan, K. (2003). Retrospective on'What is Curriculum?'. *Journal of the Canadian Association for Curriculum Studies*(1), 17-24.
- HU BBY Youtube kanalı. (2023, Kasım 03). *Youtube HU BBY*. Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=uUYbms5hE2c&t=3805s> adresinden alındı
- Lattuca, L. R. (2007). Curricula in international perspective. J. Forest, & P. Altbach içinde, *International Handbook of Higher Education* (Cilt 18, s. 39-40). Springer. doi:https://doi.org/10.1007/978-1-4020-4012-2_4
- Leino, J. (1995). The changing concept of curriculum. *Research bulletin-Department of Education. University of Helsinki*(90), 1-6.
- Morris, V. C. (1955). What Is a Curriculum? *The School Review*, 63(3), 152-157.
- Olgun, C. K. (2008). Nitel Araştırmalarda İçerik Analizi Tekniği. *Sosyoloji notları*, 66-70.
- Oliveira, Z. (2008). Currículo: um instrumento educacional, social e cultural. *Revista Diálogo Educacional*, 8(24), 535-548.
- Prideaux, D. (2003). ABC of learning and teaching in medicine. *BMJ*, 326(1), 268-70. *BMJ*, 326(1), 268-270. doi:doi: 10.1136/BMJ.326.7383.268
- Robinson, S., & Arrigoni, A. (2023). Finding a voice : SDGs, ethical identity and the curriculum. *Leading Ethical Leaders: Higher Education Institutions, Business Schools and the Sustainable Development Goals* (s. 205-243). içinde doi:https://doi.org/10.58863/20.500.12424/4278464
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Yılmaz, B. (1993). Türkiye'de Kütüphanecilik Arşivcilik ve Dokümantasyon-Enformasyon Anabilim Dallannın/Bölümlerinin Tercih Edilme Eğilimleri: 1988-1991. *Türk Kütüphaneciliği*, 7(2), 107-118.
- Yılmaz, B. (2018). Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri Ders Programlarının Arşivcilik ve Belge Yönetimi Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi. *Bilgi Yönetimi*, 1(1), 44-62. doi:https://doi.org/10.33721/by.403258

DOI: 10.53474/ad.1493370

THE STORY OF ÇELİK GÜLERSOY AND ISTANBUL LIBRARY^{1*}

Deniz ELDENİZ

Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Doktora Öğrencisi

denizeldeniz@marun.edu.tr
<https://orcid.org/0009-0007-6104-6204>

Dr. Öğr. Üyesi Varol SAYDAM

Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

varol.saydam@marmara.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-3841-3751>

ABSTRACT

In the study, the establishment of the Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library, a specialized library on Istanbul, and the activities of the library, which still continues its activities today, will be examined within the framework of five basic elements of librarianship. Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library has a unique location in that it is a specialized library on Istanbul, consists of Çelik Gülersoy's personal collection collected throughout his life, and is located in a building restored within the framework of Gülersoy's dream. In the literature review, no study was found in the field of Information and Document Management regarding the Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library. Document analysis method was used as the methodology. As a result of the study, it was determined that the library has important qualities such as being a specialized library, containing resources about Istanbul in different languages, its central location, and its historical building. In addition, issues that need improvement have been identified, such as currently providing service two days a week and not having an online accessible catalog.

Keywords: Istanbul Library, Çelik Gülersoy, Personal Library, Research Library, Private Archive.

ÖZ

Çalışmada İstanbul konulu bir ihtisas kütüphanesi olan Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığının kuruluşu ve günümüzde hala faaliyetine devam eden kütüphanenin faaliyetleri kütüphaneciliğin beş temel unsuru çerçevesinde incelenecektir. Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı İstanbul konulu ihtisas kütüphanesi olması, Çelik Gülersoy'un yaşamı boyunca topladığı kişisel koleksiyonundan oluşması ve Gülersoy'un hayali çerçevesinde restore edilen bir bina içinde yer alması bakımından özgün bir konuma sahiptir. Yapılan literatür taramasında Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığına dair Bilgi ve Belge Yönetimi alanında yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Metodoloji olarak doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda kitaplığın, ihtisas kütüphanesi olması farklı dillerde İstanbul ile ilgili kaynakları barındırması, merkezi konumu, tarihi binası, gibi önemli nitelikleri olmasının yanında şu an için haftada iki gün hizmet vermesi ve çevrim içi erişilebilir bir kataloğunun olmaması gibi geliştirilmesi gereken hususlar tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Kitaplığı, Çelik Gülersoy, Özel Kütüphane, Araştırma Kütüphanesi, Özel Arşiv.

^{1*} This study was completed in 2023 and within the scope of the project numbered SYL-2022-10859 carried out by Marmara University Scientific Research Projects Coordination Unit, the master's thesis titled "İstanbul İçin Bir Kütüphane Hayal Etmek ve Kurmak:İstanbul Kitaplığı" was published.

INTRODUCTION

Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library is a specialized library on Istanbul. Specialized libraries differ from public and university libraries in that they operate on the collection, organization and dissemination of information on a particular subject. The main mission of these libraries is to provide special resources, in-depth research materials and expert assistance to meet the information needs of researchers in their fields of expertise. In contrast to public libraries, which provide to a broad range of interests and users, special libraries serve the unique needs of a target audience determined by their areas of expertise.

Gülersoy, with his works on Istanbul, which he wrote and published under the name of Istanbul Library, produced information on the subject of research of the library, which is one of the duties of a specialized library, and presented it to the user. Istanbul Library hosts the Istanbul collection that Gülersoy created by collecting postcards, engravings, maps, periodicals and books, and is located in a building that was restored to reflect the 19th century Ottoman house.

The books, articles and various publications written by Gülersoy about the various historical structures and cultural history of Istanbul are among the resources specifically offered to users who want to do research on Istanbul. The point that distinguishes this collection and library from other Istanbul-themed libraries and collections is that it reflects Istanbul through Gülersoy's eyes, thus blending it with the effects of Gülersoy's life, his cultural background and his inner world. Istanbul Library has unique features in that it was created in line with Çelik Gülersoy's individual efforts and personal vision.

The period in which Gülersoy lived coincides with a time when the face of Istanbul began to change rapidly and urbanization accelerated. It is possible to observe the feeling of nostalgia in Gülersoy's works, who yearns for the Istanbul of his childhood, in his books, articles, and articles published in newspapers and magazines. Gülersoy was in favor of preserving the roots of Istanbul, which hosted three empires, and preserving and continuing its historical texture and culture. In his works, he documented in detail the neighborhoods, residents, tradesmen, bookstores, greengrocers, trams and landscapes of Istanbul, where he lived since his childhood.

In addition, Gülersoy has prepared monographs containing his research on the famous historical buildings of Istanbul. The fact that he grew up in a rich cultural environment where there were diplomats, literary figures and urbanist figures such as the famous diplomat Reşit Saffet Atabinen, the founder of the Turkish Touring and Automobile Association, Said M. Duhani, Abdülhak Şinasi Hisar and Henri Prost, was also effective in shaping the style adopted in Gülersoy's works (Işın, 1994). Gülersoy made efforts to preserve the historical texture of these historical buildings and to carry their cultural history to the future. In his works, Gülersoy aimed to include previously unpublished information about Istanbul and Turkish history in domestic and foreign sources, to bring this information together and to present it to the reader by collecting and arranging visual materials such as engravings from books, archives and museums. He founded a publishing house called "Istanbul Library" to present his works to readers (Gülersoy, 1971).

The focus of Gülersoy's idea of the Istanbul Library is the transferring of information such as foreign works on Istanbul brought to Turkey, foreigners' memories of Istanbul, their observations and evaluations about this city, into Turkish. For this purpose, he presented to the reader the Turkish translations of the life stories and works of foreign authors who wrote works about Istanbul in his monograph works collected under the name of "Istanbul Library", which he first started publishing

in 1971. With his restoration and historical research works, Gülersoy aimed to regain the identity of Istanbul, which was rapidly lost after the 1950s. Through the Istanbul Library, Gülersoy wanted the people living in Istanbul to be included in the history of the city, to protect the identity and history of the city they live in, and to be a part of the development process of this historical city memory. Istanbul Library has an important place in urban memory studies in terms of allowing people living in Istanbul to recognize their urban identities and history of city.

Materials and Methods

This study has been prepared to reveal the emergence of Çelik Gülersoy's dream of the Istanbul Library and the time period from the process of establishing the library to the present day. The materials used in this study largely consist of printed sources in the Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library. Document analysis and one-on-one interview methods, which are qualitative research methods, were used as methodology in the study. Document analysis is a qualitative research method used to meticulously and systematically analyze the content of documents, both print and electronic materials. Similar to other methods used in qualitative research, document analysis requires examining and interpreting data in order to derive meaning, create an understanding of the relevant topic, and develop knowledge. (Kıral, 2020, pp. 173)

In this context, the newspapers and magazines' articles, books and private archives written by Çelik Gülersoy were surveyed. In this context, ephemera such as newspaper news, newspaper articles, interviews, magazine articles, travel notes, and business cards included in the Çelik Gülersoy private archive in Istanbul Library; the book series published by Gülersoy under the name of Istanbul Library, the forewords, footnotes and book chapters written by Gülersoy were collected, inquired and analysed. It was aimed to find information about the Istanbul Library of Gülersoy's dream in the sources surveyed.

1. Istanbul Library

In this study, the emergence of Istanbul Library will be assessed in three stages. Firstly, the events and the people who were influential in Gülersoy's creation of the Istanbul Library, the process of collecting the Library's collection, and publishing a book series that mentions the name Istanbul Library for the first time will be inquired. The period between Gülersoy's restoration of Soğukçeşme Street and the Istanbul Library building and placing his book collection in this building in 1986 and the opening of the Library to the public in 1990 will be surveyed. Finally, the process from the opening of the Istanbul Library to the public until the present will be discussed. In addition, the Istanbul Library will be evaluated in terms of the five basic elements of a library; building, budget, collection, users and staff.

Çelik Gülersoy stated that he spent every age and period of his life interacting with Istanbul. However, Gülersoy not only lived in Istanbul, but also studied about Istanbul. Gülersoy told in one of his works that he spent the period between the ages of 10 and 16 collecting and reading adventure novels from the bookstores on Ankara Hill in Beşiktaş which are translated from French. The high school was "the beginning of his serious readings" in his own words, for Gülersoy. During this period, Gülersoy bought a glass cabinet, which would become his first bookshelf, on the wall of his house in Yıldız (Gülersoy, 1989, p. 87). He described the end of the 1940s, when he started high school, as a productive period for the world of literature. The Ministry of Education started to publish Turkish translations of works from world literature for the first time. Gülersoy explained that it was

a great pleasure for him to be able to buy these books from the sales point of the Ministry of Education on Babiali Hill since 1946.

An important period in Gülersoy's life began with his entry into the Turkish Touring and Automobile Association. Reşit Saffet Atabinen, who lived in the large mansion next to the house where they lived, invited Gülersoy to the association in September 1947. Shortly after joining the association, his first job was to establish a library for the association. Reşit Saffet Atabinen, the president of the association, was passionate about the works of Ottoman architecture in Istanbul.

While Gülersoy continuing his work at the association, he also collected photographs and books about Istanbul (Gülersoy, 1978, p. 66). Gülersoy stated that he read books for hours in Atabinen's library in the mansion after returning from work. Gülersoy, who continued his education at Istanbul University Faculty of Law, said that Atabinen's library was "a separate university" for him (Gülersoy, 1989, p. 114).

In the foreword he wrote for the book "Bir Zamanlar İstanbul [Once Upon a Time in Istanbul]", Gülersoy explained that he started to create the Istanbul Library and establish a city archive in the 1950s. Gülersoy stated that he started to create the collection by collecting old postcards because they were the source that best reflected the old scenes of Istanbul (Gülersoy, 1996, p. 1-2).

Since the end of the 1960s, Gülersoy stated that he devoted his time only to reading memoirs, studies and works that describe, examine and analyze Istanbul (Gülersoy, 1990, p. 8). While working part time at the association during his time as a lawyer, he attended a Traffic Law Congress held in Perugia, Italy, on behalf of the Turkish Touring and Automobile Association in 1961. His trip to Italy in 1961 was followed by trips to Switzerland, Austria, Germany, France, the Netherlands and England. Gülersoy wrote his thoughts and memories about his European trips in his book "Batiya Doğru [Towards The West]" (Gülersoy, 1987).

Gülersoy stated that he started writing tourism studies based on Western sources during this period. Gülersoy consolidated the information he had previously learned from books in the 1950s during his travels to western countries between 1960 and 1970. In the 1960s, Gülersoy collected works on Istanbul from home and abroad, which would later become the Istanbul Library he founded. Gülersoy stated that he observed that in the bookstores he visited during his trips abroad, there was always a book about the city where that bookstore was located. In the following years, Gülersoy published an Istanbul guidebook (Gülersoy, 1967) and research books on Istanbul (Gülersoy, 1971), in addition to collecting works on Istanbul. Çelik Gülersoy published a series of monographs, five books in total, between 1971 and 1984. These publications, published under the name of the Istanbul Library monograph series, include the biographies of famous European authors who wrote works about Istanbul, prepared by Gülersoy, and the Turkish translations of the works prepared by experts in the field. The first book is Alphonse de Lamartine and Istanbul Writings (1971), the second book is Theophile Gautier's Istanbul (1972), the third book is Lady Montagu's Letters from Turkey (1973), the fourth book is Gerard de Nerval's Journey to the East (1974), the fifth book is M. von Tietz's Turkey 1833 (1982).

In an interview he gave in 1986, Gülersoy explained that collecting books about Istanbul was a passion for him (Gülersoy, 1986, p. 56). Gülersoy stated that the achievement that made him happiest among the awards and works he received was establishing his dream library. He emphasized that being able to establish the Istanbul Library gave him a special happiness (Gülersoy, 1989, p. 225). Gülersoy stated that it has always been his dream to present a library to the country and the world.

Gülersoy stated that his bookcase, which he started to create in 1947 when he started working at the Turkish Touring and Automobile Association, and which filled two shelves in the glass cabinet that he fixed to the wall of their house at the time, grew over time and reached a size that attracted the world's attention on Soğukçeşme Street, and that he was very happy to be able to place his books there with his own hands.

Gülersoy affiliated the Istanbul Library with the Çelik Gülersoy Foundation, which bears his name, in 1981. Gülersoy stated that he placed his book collection at home, his most valuable asset, in a building he built on Soğukçeşme Street with his own hands, and presented this library to the nation and the world. He stated that in his youth he witnessed many famous libraries disappear after the death of their owners. He mentioned that among these people, he saved only the former president of the Turkish Touring and Automobile Association, Reşit Saffet Atabinen, by bringing his library to the institution. Gülersoy explained that he found it beneficial to place his most valuable book collection, with his own hands, and that he left his library, which had been a part of his life at home for years, to establish the Istanbul Library. The land on which the Istanbul Library is located was allocated by the association.

Gülersoy had the library building built with the donations he collected. Gülersoy emphasized that the main reason why he chose Soğukçeşme Street, which was restored by the association, where the Istanbul Library building is located, was the strategic location of the street (Gülersoy, 1989, p. 15). Gülersoy stated that the street is a complete synthesis of the Ottoman and Roman cisterns, combining both modern tourisms. The library building has two floors. On the ground floor, there are The Writers of Istanbul section, the Reader Hall, the Director Room and the Management Room. On the upper floor there is the Conference Hall and Çelik Gülersoy's personal study room. The architecture of the Istanbul Library and the items used in the building are also important in terms of reflecting the 19th century Istanbul. He stated that he designed the decoration approach while furnishing the library according to his dreams (Akif, 1986).

One of the defining characteristics of a special library is its specialist clientele. Differs from public and university libraries, which serve a wide range of individuals with different interests and needs, special libraries cater to a specific group of users who share a common interest or field of study (LIS Educational Network, 2023). Specialized libraries are libraries that help specialize in a particular subject. They also support the services they provide to researchers with resources on their expertise. Specialized libraries have their own unique collections. The collection is shaped by the research needs of the users they serve. Gülersoy stated that the Istanbul Library was established to be at the service of researchers, but that people other than researchers would not benefit from the collection. However, for visitors who want to visit the Library, introductory tours can be made within the Library. Due to the closed shelving system used in the library and the special cataloguing system used by Gülersoy, users are required to get help from the librarian to use the books and materials. In the classification, a special system has been applied to each work by assigning a special number to each section begins with 1, so that it can only be found by adding the last numbers reached by these separate sections, and this is intended to make it easy to find a sought-after work. Gülersoy stated in the text of the "Istanbul Library Usage and Working Regulation" that the use of the Istanbul Library is intended for a user group who wants to specialize in Istanbul and conduct academic research (İstanbul Kitaplığı, 2024; Eldeniz, 2023, pp. 56-57).

2. Evaluation According to Five Elements of the Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library

In order for libraries to meet user needs and expectations accurately, completely and at the highest level and to provide their services effectively, the five elements at the core of the library must be brought together appropriately (Saydam & Sağlık, 2015, p. 63). In this part of the study, the current status of the Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library will be discussed within the framework of the five elements of librarianship.

2.1. Building

Library buildings are an important element that affects the library habits of users (Saydam & Sağlık, 2015, p. 63). Soğukçeşme Street, where the Istanbul Library and historical tourist buildings are located, was restored by Çelik Gülersoy. Since it is in a historically important location with its historical building and historical street, the library is frequently visited by both researchers and people coming to the region.

The library building has two floors. On the ground floor, The Writers of Istanbul, Reader Hall, Director Room and the Management Room is located. On the upper floor Conference Hall and Çelik Gülersoy's Study room is located. In terms of the architecture and structure of the Istanbul Library, the objects used in the building are also important as they reflect the 19th century Istanbul.

In the The Writers of Istanbul section on the ground floor, there are photographs of Turkish and foreign writers who wrote about Istanbul. The Reader's Lounge, also located on the ground floor, has sections for literature, urbanism and periodicals. Incoming researchers and readers can use this room.

Another room on the ground floor is the Management Room . The archive of the library is located in this room. The archive consists of materials acquired by Çelik Gülersoy from different places throughout his lifetime. The visual material, which is largely related to Istanbul, consists of groups produced in different techniques. The material has been categorised by Çelik Gülersoy according to the topography of Istanbul and its institutions (İstanbul Kitaplığı, 2024).

The halls on the upper floor are used as conference and concert halls, and other parts of the library are also located here. The sections on this floor are: Roman and Byzantine, Ottoman history, Istanbul studies, travelogues, embassies, memoirs, fine arts, biographies, general books on Turkey, Istanbul guides, engraving and photo albums, reference books. There is also a grand piano in the hall, which will offer classical Western music to the people of Istanbul. Gülersoy said about classical Western music: 'I consider this immortal and universal music as an integral part of the book.' (İstanbul Kitaplığı, 2024 ; Eldeniz, 2023, p. 52).

Also on the upper floor, Gülersoy's personal study room contains his family photographs, his mother, father, siblings, seventeen photographs, awards, plaques, documents, old maps of Istanbul, letters of thanks, and certificates (Eldeniz, 2023, p. 53).

Although the library building is a historical building in a historical location, it has some problems. It is known that there is a moisture problem, albeit partially, and this problem can be considered a threat to the collection. However, this problem can be minimized with the help of dehumidifying devices. In addition, since it is a historical building, it is not possible to make any unauthorized or non-original arrangements in the building.

2.2. Collection

The collection consists of Çelik Gülersoy's personal collection. In the classification of the library, a special classification system different from the world systems was preferred. In an interview, Gülersoy stated that the capacity of the Istanbul Library was sufficient to hold 50.000 books. He added that the library had 4.000 books in 1986. The graph below shows the total number of books in the Istanbul Library.

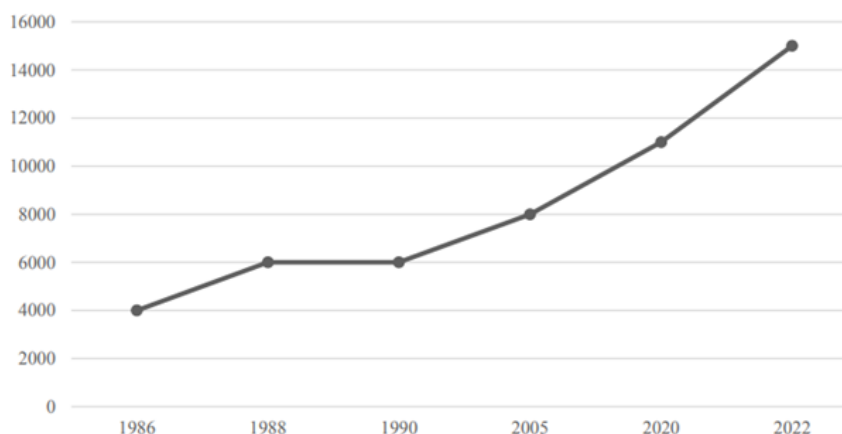

Figure 1. Total Number of Books in Istanbul Library By Years.

Source: (Göz – The Deep Memory, 2020; Gülersoy, 1986; Istanbul Library Catalogue, 1988; Istanbul Library Catalogue, 2005)

The total number of books in the library was 4.000 in 1986, 6.000 in 1988 and 1990, 8.000 in 2005, 11.000 in 2020 and 15.000 in 2022. The book collection consists of thirteen different topics. Each subject heading consists of books about Istanbul. These subject headings are respectively Roman and Byzantine, Ottoman History, Istanbul Studies, Travelogues, Embassies, Memoirs, Biography, Fine Arts, Turkish Literature and Foreign Literature, Urban Planning and Municipal Problems, Institutions, General Books on Turkey, Turkey Guides, Istanbul Guides, Reference.

The non-book material in the library catalogue of Istanbul Library collection consists of albums, periodicals and maps. In addition to albums, periodicals and maps, there is a photographic archive that is not registered in the catalogues of the Istanbul Library, but is stored in folders named according to districts in a sorted manner. This visual archive includes engravings, early photographs of the city, coloured and colourless postcards, and photographs of Istanbul after the 1870s. The collection is topographically classified according to the districts of Istanbul.

Although the imprint information of periodicals, maps and plans is available on the library's website, it is not possible to access the books and visual archive online. Since the library is open on certain days, having all resources available online will increase the use of the library and user satisfaction.

2.3. User

For libraries, the lack of one of the five basic elements affects the layout of the entire library. User and library nourish each other. It is important for these two elements to be in balance. The library should be able to meet user expectations, and users should be able to benefit from the services and resources offered by the library at the highest level.

Gülersoy stated that the Istanbul Library was established for the service of researchers, but that people other than researchers would not benefit from the collection. He explained the reason for this as follows: "No. Because if we open it to students looking for a place to study in winter, real researchers will not be able to find a place to sit. However, those who wish to read about Istanbul will be admitted after their applications are examined." However, for visitors who wish to visit the Library, introductory information is provided inside the Library.

Istanbul Library has been serving experts from different disciplines, students, researchers, restoration projects and restoration applications who have been doing research on Istanbul in the same location for 33 years (İstanbul Kitaplığı, 2024). The fact that the library is a specialized library means that its user profile consists of people who work in this field. In this direction, literature, art history, history, sociology, language, etc. Many users from various fields benefit from the library.

Although it is a specialized library, the user profile of the library is quite wide since it specializes on a wide range of subjects on Istanbul. For this reason, it can provide resources for research in many different fields based on Istanbul. In order for the library to fully meet user expectations and needs, it is important to increase working days and prioritize online access.

2.4. Staff

Since its foundation, the librarians of the Istanbul Library have often worked solo. In the Istanbul Library, librarians were responsible for recording and shelving books, recording and sorting petitions received, airing and dusting the library, introducing the Library to visitors, assisting researchers in finding books or non-book materials, etc. has a number of duties.

The first librarian of the Istanbul Library was Bülent Ağaoğlu, who worked there in 1986-1987. Deniz Yalav followed him in 1988. Yalav, who is also a member of the board of directors of the Çelik Gülersoy Foundation, prepared the 1988 and 2005 catalogues of the Istanbul Library. Since 1990 Until 2022, Neslihan Yalav worked as the librarian of the Library.

The fact that the library has been managed by a librarian since its establishment is a situation that affects both the librarian and the users in today's conditions. However, the foundation's limited resources and income may prevent it from employing more staff. Therefore, in order for the elements we mentioned to be in balance, it is necessary to create a system that can run the library for five full days with at least two librarians by producing a resource.

2.5. Budget

Çelik Gülersoy established a foundation bearing his name on 07.07.1981. As the first works of this charitable initiative, he published a series of publications on aesthetics, architecture and history of Istanbul and created the 'Istanbul Library' in Sultanahmet Soğukçeşme Street as his first major work. Gülersoy bequeathed all his assets to the Foundation with a notary deed issued in 1985. The financial expenses and operation of the Foundation are funded by volunteers, donors and the Foundation's income.

Being a foundation, its limited budget and income prevents the library from showing its full potential. For this reason, new resources, additional income, collaborations with different institutions and a more effective relationship with donors should be established, and the library should be made effective and efficient.

CONCLUSION

Çelik Gülersoy has made great contributions to Istanbul's cultural assets, cultural history and historical buildings. He stated that the work he is most proud of among his works is the Istanbul Library. Istanbul Library is one of the rare examples in our history of librarianship. Istanbul Library, a specialized library on Istanbul, also has features from different types of libraries. Although it has the functions of a specialized library, the Istanbul Library, which is organized according to Gülersoy's personal cataloguing and sorting system, can also be considered a personal library. Istanbul Library, which is also a foundation library, belongs to the Çelik Gülersoy Foundation. On the other hand, the Library contains pieces belonging to Gülersoy, with its visual materials and decoration reflecting the characteristics of the 19th century classical Ottoman house.

Istanbul Library, which hosts Gülersoy's personal collection of books and archives on Istanbul that he collected over forty years, has provided a valuable resource for researchers on old Istanbul. Gülersoy's Istanbul archive, which he started by collecting postcards from old Istanbul in the 1950s, increased with the engravings and books he collected from various second-hand booksellers, bookstores, museums and auctions during his European travels in the 1960s. In the 1970s, it continued with publishing Turkish translations of foreign authors' works about Istanbul, which it published under the name Istanbul Library. With the completion of the restoration of Soğukçeşme Street and the Library building in 1986, Gülersoy brought his personal book and archive collection from his home to the Istanbul Library building. The library is arranged according to the shape of Gülersoy's dream library.

All features of the Library, such as the subject headings of the Library, cataloguing and sorting system, library sections, and the interior decoration of the building, belong to Gülersoy. Gülersoy often talked about the importance he gave to the cultural history of Istanbul in his works. It can be observed that the theme of nostalgia is dominant in the works written by Gülersoy and in the collection of the Library. Gülersoy aimed to write and document the history and historical development of the city of Istanbul, as well as to record and document his memories of his own life. For this reason, he published books and articles in which he wrote his memories and observations of the Istanbul of his childhood. Likewise, there is a section in the Library that he attributes to his own life. In this section called Çelik Gülersoy Room, there are Gülersoy's childhood photographs, family photographs, awards and plaques he received, certificates, photos of his European travels, his own desk and items from his home after his death.

Istanbul Library is a special-themed research library that still serves the needs of users by expanding its collection with current publications without disrupting its traditional structure. The library's unique Istanbul-themed photo archive and engraving collection is still used as an important reference source for researchers. It can be said that Gülersoy aims to internalize the city of Istanbul and its history in his works and include his own life story in this subject. Gülersoy made protecting Istanbul his personal matter. His love for Istanbul has become an inseparable part of Çelik Gülersoy.

As a result of the research, Çelik Gülersoy's Istanbul Library, with its variety of materials, is a special subject library and city archive that is unique in Turkey, established by one person and based on one person's dream of Istanbul, according to a special classification system, as well as being a special library and city archive of its founder. It has made a great contribution to Turkish librarianship by carrying pieces about his life and vision, the book series that conveys the cultural history of Istanbul from the eyes of foreigners, which Gülersoy published by translating foreign sources on Istanbul into

our language, and by hosting works introducing the historical structures of Istanbul, which Gülersoy first pioneered.

Istanbul Library is easily accessible due to its central location, has resources on Istanbul in different languages and contents, and has attractive features due to its historical building. However, it should not be ignored that the fact that the library is open to researchers and visitors two days a week, the lack of an online library catalogue and automation system are the most important issues that need to be solved today.

The balanced management of the five basic elements of the library will ensure that the library can make its resources accessible to its users, provide a solution to users' search for different resources, and increase the awareness of the library. In this context, the Istanbul Library, which is examined in terms of five basic elements, must first solve its budget needs. When we look at other priority needs (personnel, software) required to improve the activities of the library, it is seen that a regular budget is basically necessary. Regular donations, collaborations, sponsor supports, etc. Creating a regular budget, even if limited to studies, would be a good start. After the regular budget, necessary steps should be taken to ensure that the library can work at least five full days, and at least two employees graduated from the field of librarianship should be employed.

Once the regular budget, working time and personnel needs are met, a software that can provide online access must be provided to meet the needs of not only users in or coming to Istanbul but also users outside the country's borders. This software may be open-source software that can bring all the resources of the library together. Collaborations, meetings and events can be organized to collect more resources about Istanbul. Whatever is necessary should be done to make the Istanbul Library, which is a special library in every respect, more known and visible.

Compliance with Ethical Standards

Conflict of Interest: The authors declare that there is no conflict of interest.

Ethics Committee Permission: Ethics committee approval was received for his study from the Marmara University Institute of Turkic Studies Ethical Committee with the document dated 03.07.2023 and numbered 570470.

Authors Contribution Rate Statement: The authors declare that they have contributed equally to the article.

REFERENCES

- Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı. (2024). *İstanbul Kitaplığı [Istanbul Library]*. Retrieved 12.06.2024 from <https://istanbulkitapligi.org.tr/>.
- Çelik Gülersoy's Business Card with the Inscription: Turkish Touring and Automobile Association Librarian*. Basında Çelik Gülersoy [Çelik Gülersoy In The Press]. (1956). ADAC. Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library Archive.
- Eldeniz, D. (2023). *Imagining And Building A Library For Istanbul: Istanbul Library* [Unpublished Master's thesis] Marmara University.
- Göz Dergisi. (2020). Şehrin Derin Hafızası: İstanbul Kitaplığı [The Deep Memory of the City: Istanbul Library]. Retrieved 25.06.2024 from <https://gozdergisi.com/2020/10/16/sehrin-derin-hafizasi-istanbul-kitapligi/>
- Gülersoy, (1981). İstanbul Kitaplığı [Istanbul Library]. *Gezinti*, pp. 9-10, Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library Archive.
- Gülersoy, Ç. (1967). *A guide to Istanbul* (B. Unsworth, Trans.). Istanbul Library.
- Gülersoy, Ç. (1971). *Alphonse de Lamartine ve İstanbul Yazıları* [Alphonse de Lamartine and Istanbul Writings], (N. Berk, Trans.), İstanbul Kitaplığı.
- Gülersoy, Ç. (1978). Eski fotoğrafları saklar mısınız [Do you keep old photographs], *Yıllarboyu*, (1), p. 66.
- Gülersoy, Ç. (1981). *Çelik Gülersoy İle Bir Söyleşi* [An Interview With Çelik Gülersoy], *Varlık*.
- Gülersoy, Ç. (1986). *A Work Of Distinction in Istanbul, ICOC*, (18), p. 56.
- Gülersoy, Ç. (1986, October 1). İstanbul Kitaplığı ilkler arasında [Istanbul Library is among the firsts], (Akif, M, Interviewer). *Cumhuriyet*. Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library Archive.
- Gülersoy, Ç. (1987). *Batiya Doğru* [Towards The West]. İstanbul Kitaplığı.
- Gülersoy, Ç. (1989). *Kırk Yıl Olmuş* [It's Been Forty Years]. İstanbul Kitaplığı.
- Gülersoy, Ç. (1989). *Soğukçeşme Sokağı* [Soğukçeşme Street]. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, p. 15.
- Gülersoy, Ç. (1990). *Nasıl Bir İstanbul* [What Kind of Istanbul]. Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi, p. 8.
- Gülersoy, Ç. (1994). İstanbul Kitaplığı [Istanbul Library], *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, 4, p.229.
- Gülersoy, Ç. (1996). Kartpostallarda Neler Var Neler Yok [What's Included and What's Not on Postcards], as cited in *Bir Zamanlar İstanbul [Once Upon a Time in Istanbul]*, pp. 1-2. İdea İletişim.
- Işın, E. (1994). Gülersoy, Çelik, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi [Istanbul Encyclopedia from Past to Present]*, 3, pp. 436-437.
- İstanbul Kitaplığı Katalog* [Istanbul Library Catalogue], Çelik Gülersoy Vakfı, 1988.
- İstanbul Kitaplığı Katalog* [Istanbul Library Catalogue], Çelik Gülersoy Vakfı, 2005.

- Istanbul Library Opening Invitation.* (1990). Çelik Gülersoy Foundation Istanbul Library Archive.
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi [Document Analysis as a Qualitative Data Analysis Method], *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), pp. 170-189.
- LIS Educational Network. (2023). *Special Library*. Retrieved 25.06.2024 from <https://www.lisedunetwork.com/special-library/>.
- Saydam V., Sağlık, Ö. (2015). İstanbul'daki Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı halk ve çocuk kütüphanelerinin iç ve dış mekân açısından incelenmesi [Examination of public and children's libraries affiliated with the Ministry of Culture and Tourism in Istanbul in terms of interior and exterior spaces.]. *Milli Eğitim*, 45(208), pp. 61-75.

DOI: 10.53474/ad.1486547

TEKNOSTRES KAVRAMI ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALARIN
BİBLİYOMETRİK ANALİZİ*

Kaan ÇINAR

İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Bilgi ve Belge Yönetimi ABD Doktora Öğrencisi

ka.cinar88@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2117-1979>

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fahri FURAT

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Bilgi ve Belge Yönetimi

m.f.furat88@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5622-2196>

ÖZ

Bu çalışmada, teknostres kavramının ayrıntılı bir tanımı yapılarak, uluslararası alanda gerçekleştirilen çalışmaların haritalandırılması amaçlanmıştır. Çalışma, Web of Science (WoS) veri tabanında dizinlenen akademik makalelerin incelenerek, teknostres konusunda ele alınan eserlerdeki mevcut eğilimleri bilgi merkezleri / kütüphaneler / arşivler özelinde belirlemeyi hedeflemektedir. Çalışmada, nicel veriler temel alınarak teknostres kavramıyla ilgili mevcut literatürün bibliyometrik analiz yöntemiyle analizi yapılarak sistemli bir özeti araştırmacılara sunulmuş ve kavramla ilgili çalışma eğilimleri bilgi yönetimi açısından değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, "technostress" kavramına yönelik yapılan aramalar, kütüphaneler üzerinde sınırlı olacak şekilde, WoS'un "Information Science Library Science" kategorisinde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda toplam 181 akademik makale titiz bir analiz sürecine tabi tutulmuştur. Çalışma, betimsel bir model üzerine kurulmuş olup, veri analizi için bibliyometri yöntemi benimsenmiştir. Yapılan analizlerde atıflar, coğrafi dağılım, anahtar kelimeler, yazarlar ve yayınlar gibi çeşitli özellikler ele alınarak değerlendirme yapılmıştır. Bibliyometrik analizler ve görselleştirmeler ise VOSviewer (Version 1.6.20) analitik aracı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu değerlendirme, uluslararası literatürde teknostres alanındaki mevcut durumu anlamamıza ve teknostres araştırmalarının bilgi yönetimi perspektifinden nasıl ele alındığını görmemize olanak sağlayacaktır. Bu çalışmanın katkısı ile, teknostresin bilgi bilimi alanındaki yansımalarını, kavramla ilgili çalışma eğilimlerini ve araştırma boşluklarını belirlemeye yönelik bir çerçeve sunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Teknostres, Teknoloji, Kütüphane, Bibliyometrik Analiz, VOSviewer

**BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF STUDIES ON THE CONCEPT OF
TEKNOSTRESS**

ABSTRACT

This study aims to provide a detailed definition of the concept of technostress and to map the studies conducted internationally. By examining academic articles indexed in the Web of Science (WoS) database, the study seeks to identify current trends in research on technostress specific to information centers / libraries / archives. The study presents a systematic summary of the existing literature on technostress through quantitative data analysis, using the bibliometric analysis method, and evaluates study trends related to the concept from an information management perspective. In this context, searches for the concept of "technostress" were conducted in the "Information Science Library Science" category of WoS, limited to libraries. A total of 181 academic articles were subjected to a rigorous analysis process. The study adopted a descriptive model and utilized the bibliometrics method for data analysis. Various features such as citations, geographical distribution, keywords, authors, and publications were evaluated. Bibliometric analyses and visualizations were performed using the analytical tool VOSviewer (Version 1.6.20). This assessment will enable us to understand the

*Bu makale, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Bilgi Hizmetlerinde Kullanıcı Uyumlu Dijital Dönüşüm Süreçleri, Teknostres ve Tasarım Odaklı Düşünme Stratejileri" başlığı ile hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

current state of technostress in the international literature and to see how technostress research is approached from a knowledge management perspective. The contribution of this study will provide a framework for identifying the reflections of technostress in the field of information science, study trends, and research gaps related to the concept.

Keywords: *Technostress, Technology, Library, Bibliometric Analysis, VOSviewer*

GİRİŞ

Günümüz teknolojilerinin hızla ve öngörülemez olarak gelişmesi yeni bir dünya düzeninin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu dünya düzeninde çalışma veya sosyal yaşam alanlarında teknolojik araçların kullanılma zorunluluğu, insanlar üzerinde olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Geçmişten günümüze yaşanan teknolojik gelişmelerin kişilerde neden olduğu fiziksel ve psikolojik etkiler teknoloji korku, teknoloji fobi, teknostres gibi terimlerle ifade edilmiştir. Teknostres üzerinde yapılan önemli çalışmalar Brod'un (1982) yayınlamış olduğu çalışma ile başlamış olmakla birlikte literatürde yer alan teknostres tanımlamalarının ardından mesleki olarak teknostresin ele alınması doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı, teknostres kavramının ayrıntılı bir tanımını yaparak, uluslararası alanda gerçekleştirilen çalışmaların haritalandırılmasıdır. Özellikle bilgi merkezleri, kütüphaneler ve arşivler özelinde, teknostres konusunda mevcut eğilimlerin belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda, teknostresin tarihsel gelişimi ve kavramsal çerçevesi incelendiğinde, ilk tanımlamalar ve kavramsallaştırmaların Craig Brod'un çalışmasıyla başladığı görülmektedir. Brod, teknostresi modern bir adaptasyon hastalığı olarak tanımlamış ve bu hastalığın bireylerin yeni teknolojilerle sağlıklı bir şekilde baş edememelerinden kaynaklandığını belirtmiştir. Brod'un tanımı, teknolojinin hızlı değişimi ve yaygın kullanımı karşısında bireylerin yaşadığı stresin erken bir ifadesi olarak kabul edilmektedir (Brod, 1984, s. 16). Sonraki çalışmalar da Brod'un tanımına benzer içerikler barındırmakla birlikte, yapıldıkları dönemin bağlamında ele alınmıştır. Arnetz ve Wilholm (1997), teknostresi, işlerinde yoğun bir şekilde bilgisayar kullanan çalışanlarda ortaya çıkan fiziksel ve zihinsel uyarılma durumu olarak tanımlamışlardır. Bu çalışmalarda, çalışanların gerekli yeteneklere sahip olmadıklarını hissettikleri durumlarda teknostresin belirgin hale geldiği vurgulanmıştır (Arnetz ve Wilholm, 1997, s. 36). Tarafdar ise teknostresi, bireylerin bilişim teknolojilerini kullanma ya da üstesinden gelme yetersizliği sonucu yaşanan uyum sorunu olarak tanımlamıştır (Tarafdar vd., 2007, s. 304). Ragu-Nathan ve arkadaşlarının (2008) gerçekleştirdikleri bir diğer çalışmada, teknostres, bilgi işlem teknolojilerinin kullanımının bir sonucu olarak kuruluşlardaki kullanıcıların yaşadığı stres olgusuyla ilişkilendirilmiştir. Bu çalışmada, bireylerin sürekli gelişen teknolojiyle başa çıkma çabaları ve bu teknolojilerin kullanımıyla ortaya çıkan değişen fiziksel, sosyal ve bilişsel tepkilerden kaynaklandığı ifade edilmektedir (Ragu-Nathan vd., 2008, s. 417-418). Wang ve arkadaşlarına (2008) göre, teknostres, teknolojinin doğrudan veya dolaylı olarak tutumlar, düşünceler, davranışlar veya psikoloji üzerinde olumsuz etkiye neden olması şeklinde tanımlanmaktadır (Wang vd., 2008, s. 3003). Selberb ve Susi'ye göre ise teknostres, sürekli yüksek bilişsel talep ve fizyolojik uyarılma durumudur. Longinus bu durumu otomasyon sağlanan ofislerde insanların yaşadığı psikolojik hastalık olarak ele almıştır (Longinus vd., 2013, s. 103).

Literatürde yer alan teknostres çalışmalarının özellikle organizasyon kültüründe ortaya çıkan ve çalışanların performanslarını, üretkenliklerini ve verimliliklerini etkileyen, "teknolojiye adaptasyon sorunu" olarak tanımlandığı ve stresin alt türü olarak ele alındığı anlaşılmaktadır. Günümüzde bu tanımın hem işlev hem de muhatapları yönünden eksik kaldığı varsayımı doğru bir yaklaşım olacaktır. Teknostres tanımının ilk olarak ortaya çıktığı dönemlerde sadece yeniyeni uyum

sağlayamama durumu söz konusuysen; günümüzde ise aşırı bilgi, anlık güncelleme, bilinmeyenin sürekli olarak ortaya çıkarak geleceğin ön görülememesi gibi etkenlere bağlı olarak hem üretici hem de tüketici kesimi etkileyen geniş bir yapı söz konusu olmuştur. Bu bağlamda teknostres kavramının ortaya çıkışı Brod'un (1982) yaptığı "yeni teknolojilere adaptasyon sorunu" tanımı olsa da ilk teknolojik cihazın ortaya çıkışı teknostresin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Buradan yola çıkılarak insan ile ilişkisel olmayan her davranışın teknostres üretebileceği sonucuna varmak yanlış olmayacaktır. Ayrıca teknostresin yeni teknolojilere adaptasyon sorunu gibi bir tanımdan daha derin anlamlar içeren bir tanımının yapılması gereklidir. Bu bağlamda yeni teknolojilere uyum sağlayamamanın yanında eski teknolojileri kullanmada ısrarcı olunması sorunu da teknostres olarak ele alınmalıdır. Çok hızlı olarak değişen teknoloji dünyasında kullanılan eski sistemlerin bir süre sonra geçerliliğini yitirmesi ve bu durum sonucunda yeniyeye adapte olmanın getireceği ekonomik ve psikolojik yük daha ağır olacaktır.

Literatürde teknostresin kütüphane özelinde ele alındığı çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmaların da literatürde yer alan diğer teknostres çalışmaları gibi çalışanlar üzerinde yoğunluk gösterdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Türkiye'de teknostres ile ilgili akademik çalışmaların yapıldığı bilinmekle birlikte özellikle kütüphanecilik alanında bu çalışmaların sınırlı kaldığı görülmektedir.

Julie Bichteler 1987 yılından yaptığı çalışmada kütüphane personeli arasında teknostres, kötü tasarlanmış iş istasyonlarından, yetersiz eğitimden ve yönetim tarafından yetersiz planlama ve uygulamadan kaynaklanabileceği üzerinde durmuştur. Ayrıca hem kütüphane kullanıcılarının hem de personelin yeni teknolojilere ilişkin korku, güvensizlik ve genel kavrayıştan muzdarip olduklarını ve bilgisayar teknolojisini kabul etme ve ona uyum sağlama mücadelesi sonucu teknostresin ortaya çıkacağını belirtmiştir (Bichteler, 1987, s. 282). Teknostresin kütüphanelerde yönetilebilmesi için Bichteler şu çözümleri önermiştir:

1. Başlangıçta personeli neden otomatikleştirmeliyiz, neyi otomatikleştirmeliyiz ve nasıl ilerlemeliyiz gibi soruları yanıtlamaya dahil edin.
2. Planlama komitesini her seviyeden çalışanlardan oluşturun.
3. Üreticileri otomatik kütüphane sistemlerinde sunumlar yapmaya davet edin. Bir sistemin gerçekten çalıştığını görmek, personele beklentiler konusunda bir fikir verir. Başarıyla sistemlerini değiştirmiş olan kütüphaneleri ziyaret edin.
4. Geri bildirim için bolca zaman ayırarak yavaş ilerleyin; personelin mümkün olduğunca çok seçeneği belirlemesine izin verin.
5. Ofis alanı ve rutinleri yeni sistem nedeniyle bozulabilecek kişilerle dikkatli çalışın.
6. Herkesi ilerleme, kararlar ve eğitim için özel planlar hakkında eksiksiz ve sık sık bilgilendirin.
7. Sistemi tanıtmak için bir program oluşturun. Personelin sistemin rutin işlerden nasıl kurtulacağını bilmek istediğini ve kullanıcıların sistemin kendilerine nasıl zaman kazandıracağını ve erişimi nasıl iyileştirebileceğini bilmek istediklerini unutmayın.
8. Sistemin yüklendiği ilk hafta gergin olan personel için birlik olmaya hazırlanın" (Bichteler, 1987, s. 283-284).

Robin Clute (1998)'un Technostress: A Content Analysis adlı çalışması teknostres alanında 1998 yılına kadar yayınlanmış çalışmaları özetlemesi açısından önemli bilgiler içermektedir. Bu doğrultuda Clute hem kütüphane alanında hem de kütüphane alanı dışında teknostres literatürünü analiz eden elli sekiz makalenin içeriklerini özetlemiştir. Bu çalışma özellikle o dönemde kütüphane alanında kullanılan teknolojinin daha iyi anlaşılabilmesini sağlamaktadır.

Kupersmith yaptığı çalışmada teknolojinin hızlı gelişiminin 1990'larda kütüphanelerdeki etkisi üzerinde durmuş ve referans hizmetleri özelinde bu etkiyi incelemiştir. Bilgi teknolojisinin dramatik ve özgürleştirici faydalarının yeni zaman talepleriyle birleştiğinde teknostres denilen bilgi / beceri eksiklikleri ve psikolojik baskı oluşturduğunu belirten Kupersmith (Kupersmith, 1992, s. 8) yaptığı araştırmada kurgusal ama gerçekçi olan birkaç örnek sunmuştur. 1990'larda kütüphanelerde yaşanan teknostresin tanımlanması açısından yazar tarafından oluşturulmuş olan kurgusal örnekler dönemin şartlarını anlayabilmek adına önemli görülmektedir. Bu örneklerde Kupersmith bilgi taşıyıcıları, veritabanları, iletişim sistemleri ve gelecekte kütüphanecilerin meslekleri ile ilgili kaygılarını değerlendirmiştir (Kupersmith, 1992, s. 7-8).

Kupersmith'in vermiş olduğu örnekler bize 90'lı yıllardaki kütüphane teknolojileri ile çalışanların bu teknolojiye karşı vermiş oldukları tepkileri göstermesi açısından önemlidir. Kupersmith yaptığı çalışmada performans kaygısı, aşırı bilgi yükü, rol çatışmaları ve örgütsel faktörleri teknostresin bileşenleri olarak tanımlamış ve teknostresle başa çıkmak için bireysel stratejiler üzerinde durmuştur (Kupersmith, 1992, s. 8-11).

Carl Hanson'ın 1994 yılında fütürist bir yaklaşım ile hazırlamış olduğu çalışmada ise geleceğe yönelik öngörülere yer verilmiştir. Kataloglama ve kategorilere ayırmanın, gelecekteki kütüphanecilerin merkezi bir rolü olmaya devam edeceği belirtilirken, bilgi teknolojisinin standardizasyonu ve basitleştirilmesi için referans kütüphanecilerinin bilgi uzmanı olarak işten uzaklaşması ve konu uzmanlığına doğru yönelmesi öngörülmüştür (Hanson, 1994:30). Bu bağlamda 2010 yılına kadar, otomasyon ve kütüphaneciliğin uyumuna ilişkin hümanist bir vizyonun odak noktası haline geleceği belirtilmiş ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak kütüphanecilerin daha fazla zamana sahip olacakları düşünülmüştür (Hanson, 1994, s. 30-31).

Clute'un aktardığına göre Jeanette Woodward (1997) yapmış olduğu çalışmada ileri yaştaki kütüphanecilerle ilgilenir. Çalışmasında teknolojilerle nasıl başa çıkılacağını bilen genç kütüphaneciler ile teknolojilerle hiçbir ilgisi olmayan ve yalnızca rutin görevlerde kendilerini sürdürmek için temel becerileri edinen yaşlı kütüphaneciler arasında artan bir rekabet ve karşılıklı kızgınlık olduğunu belirtmiştir. Otomasyon sistemlerinden önce eğitim alan eski neslin iş gücünde en hızlı büyüyen yaş grubu olduğunu ifade etmektedir. Woodward bilgisayar becerilerinin öğrenilebileceğini ve insanların yaşlandıkça öğrenmeyi bıraktıkları düşüncesini destekleyecek hiçbir kanıt olmadığını öne sürmektedir (Clute, 1998, s. 12).

Sever ise yapmış olduğu çalışmada kütüphanelerde yaşanan teknolojik değişimi kültürel şok olarak tanımlamıştır. Bu doğrultuda tanıdık bir çevreden yabancı bir kültüre taşınan insanların yaşadığı zorluklar ile kitap odaklı bir kütüphaneden elektronik bir kütüphaneye geçişte yaşanan zorlukların aynı özellikleri taşıdığını belirtmiştir. Sever'e göre bugünün ve hatta yarının kütüphanelerinin dili alışılmadık ve özelleşmiş çağrışımlar uyandırmaktır. Ekipmanın aldığı biçim, üstesinden gelinmesi gereken zorluklar yaratmakta, kullanıcı dostu olduğu düşünülen yeni yapılar, bilgisayar programlarının temel mantığını anlayan kişiler tarafından çalışma mantığını anlamayan kişiler için oluşturulmaktadır (Sever, 1994, s. 337).

Kullanıcı odaklılık adına yapılan uygulamaların kişilerin bilgiye erişiminde zorluklara neden olduğu gerçeğinden yola çıkan Sever, yakın gelecekte kütüphanecilerin rolünün, kullanıcılara rehberlik etmek ve elektronik labirente kendilerinden emin adımlarla ilerleyebilmelerini sağlamak olduğunu belirtmiştir (Sever, 1994, s. 341).

Rachel Daniels'in "Effects on non-professional staff of the implementation of computer-based library systems in college libraries: Some case studies" (1995) isimli makalesi otomasyon sistemine yeni geçiş sağlayan üç üniversite kütüphanesinin profesyonel olmayan personeli üzerindeki etkileri üzerinedir. Daniels'ın yapmış olduğu görüşmelerde elde ettiği veriler stres ve nedenleri üzerinde farklı görüşler ortaya çıkarmıştır. Bu görüşler neticesinde sistemin çökmesi, bu çökme sonucunda oluşan kullanıcı yoğunluğu ve uygulanmaya başlanan yeni para cezalarının kullanıcı ile sürtüşmeye neden olmasının teknolojinin üretmiş olduğu stres kaynakları olarak tespit edilmiştir (Daniels, 1995, s. 11).

Linda Dobbs 1990 yılında yayınladığı makalesinde kütüphanelerde kullanılan farklı kullanıcı arayüzlerine sahip bilgi taşıyıcıların, farklı komut yapılarına sahip çevrimiçi katalogların ve veritabanlarına uzaktan erişim için farklı protokollerin uygulanmasının teknostrese neden olabileceğini belirtirken, tecrübe edindiği büyük bir olay ile de bu konuda bir vaka çalışmasını ortaya koymuştur (Dobbs, 1990, s. 65). 1987 yılında Kennedy Kütüphanesi'nin veri tabanının çökmesi nedeniyle A'dan M'ye yaklaşık 500 bin kaydın 300 bini bozuk ve boş kayıtlar ile kopyalanmış ve bu kayıtlar bibliyografik künyeleri olmadan bırakılmıştır (Dobbs, 1990, s. 66). Bu noktada kayıtların kurtarılmasının mali hesaplamalarının yarım milyon dolar olduğu belirtilmiştir. Bu durum kuruma getirmiş olduğu mali yükün yanı sıra kütüphane çalışanlarında da tekno korku ve otomatikleştirilmiş sistemlere güvensizliğe neden olmuştur (Dobbs, 1990, s. 66).

Dobbs'un makalesi kütüphanelerde erken dönem teknolojik aksiliklerin nedenleri, sonuçları ve bu aşamada gerçekleştirilen eylem planlarını anlatması açısından önemlidir. Dobbs ayrıca bu gibi durumlar için bir eylem planı hazırlamıştır. Bu doğrultuda:

- Her türlü felakete uyarlanabilecek bir afet planı hazırlanmalıdır.
- Önleyici tedbirler alınmalıdır. İşlemler tekrar tekrar incelenmeli, bilgisayarlarda güvenlik önlemleri alınmalıdır. Personelin tüm önlemleri periyodik olarak gözden geçirmesi gerekliliği vurgulanmalıdır.
- Kurum içi felaketlerde kurum dışı etkenler söz konusuysa sert önlemler alınmalıdır.
- Büyük bir kazanın personel üzerindeki potansiyel etkisine odaklanılmalıdır. Değişime neden olması sebebiyle kazaların güveni tehdit etme unsuru söz konusudur. Psikologların vs. personelin korkularını, öfkelerini, hayal kırıklıklarını gidermede yardımcı olabileceği unutulmamalıdır (Dobbs, 1990, s. 66-67).

Hatice Fatoş (Gür) Akınoğlu'nun 1992 yılında TKD Ankara Şubesi'nin düzenlemiş olduğu konferansta "Teknostres" adıyla sunduğu bildiri bulunmaktadır. Akınoğlu kütüphanecilikte teknostresin herkesin kullanabildiği makinalar olması nedeniyle daktiloların yaygınlaştığı dönemde ortaya çıktığını ve bazı sıkıntılara yol açtığını belirtmiştir. Daha sonra ise daha fonksiyonel araçlar olarak tanımladığı bilgisayarların psikolojik ve fizyolojik sorunlara yol açtığını ve bu sorunların psikologlar tarafından teknostres, teknofobi ve ekran rahatsızlıkları olarak tanımlandığını belirtmiştir (Akınoğlu, 1993, s. 162).

Diğer çalışmalardan ayrı olarak hem kütüphane personeline hem de kütüphane kullanıcılarında konuyu ele alan Akınoğlu, kullanıcıların donanım ve aksamdan korktuklarını ve bu korkuların kütüphane personeliyle paralellik gösterdiğini belirtmiştir (Akınoğlu, 1993, s. 164).

Walter Giesbrecht ve Roberta McCarthy teknolojiye direnç ile ilgili akademik kütüphaneler üzerinde yaptıkları çalışmada aşağıdaki yanıtla ulaşmışlardır:

- 1) Psikolojik nedenler, yani bilinmeyen korkma,
- 2) Birden fazla ara yüzle ilgili sorunlar ve hepsini öğrenme ihtiyacı,
- 3) Artan öğretim yükü, yani kullanıcının daha fazla yardıma ihtiyacı,
- 4) Artan maliyetler,
- 5) Teknolojinin çalışanlara empoze edildiği hissi nedeniyle artan gerginlik,
- 6) Bilgi taşıyıcıları hizmetlerini sürdürmek için gereken süreler,
- 7) Standardizasyon olmaması gibi donanım / yazılım sorunlarıdır (Giesbrecht ve McCarthy 1991, s. 36).

Kate Hickey teknostresin genellikle bilgisayar hakkındaki teknik bilgi eksikliğinden değil donanım ve yazılımdaki değişimden kaynaklandığını belirtmiştir. Yapılan işlerin yükünü hafifletmesi düşünülen teknolojik cihazların iş yükünü artırdığını ve bu nedenle teknostresin sürekli değişen bir meslek olarak görülen kütüphaneciliği etkisi altına aldığını açıklamıştır. Teknolojinin belirli yönleri çalışma yaşamını kolaylaştırır da kullanıcılara sunulan hizmet çeşitliliğini de büyük ölçüde artırmıştır. Bütün bunların bir sonucu olarak da teknoloji ve buna bağlı olan stres kütüphanelerde hayatın bir gerçeği olarak ele alınmalıdır. Hickey buradan yola çıkarak teknolojinin kalıcı olması nedeniyle teknostresin asla ortadan kaldırılamayacağı görüşünü savunmuştur. Etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla katılımcı bir yönetim tarzı, eğitim ve iletişimin etkili olabileceğini de ayrıca aktarmıştır (Hickey, 1992, s. 17-20). Teknostresin ortadan kaldırılamayacağı varsayımı doğru bir yaklaşım gibi gözükse de etkilerinin en aza indirilmesi konusunda çalışmalar yapmak ve stratejiler geliştirmek önemlidir. Bu bağlamda teknostres kavramının ortaya çıkışından itibaren konu ile alakalı birçok strateji ortaya atılmıştır.

90'lı yıllarda yapılan çalışmalarda ortak görüşün yeni teknolojilere adaptasyon sorunu çerçevesinde birleştiği ve bu çalışmaların özellikle çalışanlar açısından ele alındığı görülmektedir. Bu dönemde teknostrese neden olabilecek etkenlerin sistemin çökme korkusu, bilgi, beceri ve eğitim eksiklikleri, yeni kurulan sistemlere geçiş sürecinin getirmiş olduğu belirsizlikler olduğu anlaşılmaktadır.

2000'li yılların ilk dönemlerinde konu ile alakalı en önemli çalışmalardan birini Tarafdar ve arkadaşları yapmıştır. Bu çalışmada teknostres bilgi ve bilgisayar teknolojilerinin ortaya çıkardığı stres olarak tanımlanmıştır (Tarafdar vd, 2007, s. 302). Bu doğrultuda bilgi ve iletişim teknolojileri sürekli bağlantı ile sonuçlandığından kişiler üzerinde zaman ve mekân algısının yok olmasına bağlı olarak stres duygusuna neden olmaktadır. Ayrıca bilgi ve iletişim teknolojilerinin kurumlarda uygulanması, çalışma süreçlerinin yeniden yapılandırılmasına neden olmaktadır. Yeniden yapılandırma sürecini ise çalışanların kurumlardaki rollerinin değişmesi izlemektedir (Tarafdar vd, 2007, s. 303).

Günümüz bilgi toplumunda kurumların sahip oldukları teknolojiler onları rakiplerinden bir adım öne çıkarmaktadır. Bu durum sahip olunan teknolojiler ile rakiplerinden geride kalma korkusuyla en son teknolojiyi kullanmaya devam etme baskısının artmasına sebep olmuştur. Teknolojik ürün ve uygulamaların yaşam döngülerinin çok kısa olması stres olgusunu artırdığı gibi zaman ve maliyet açısından da kurumları olumsuz anlamda etkilemesine neden olmaktadır (Tarafdar vd, 2007, s.305). Bütün bunlara ek olarak kurumların özellikle kütüphanelerde eski teknolojileri kullanmaya devam etmesi çalışanlarda olduğu kadar kullanıcılarda da teknostres yaratabilecek en önemli etkidir.

Bütün teknolojik imkanlara sahip olan bir kütüphanede kaynakların bir kısmına ulaşamamak, bu kaynakların sistemlere aktarılmayıp güncel olmayan sistemlerle sunulması ya da mensubu olunan kütüphanelerin daha az teknoloji düzeyine sahip olunması gibi unsurların kütüphane kullanıcılarının araştırma verimliliklerini etkileyebilecek potansiyel teknostres kaynakları olabileceği düşünülmektedir.

Haneefa ve arkadaşları, kütüphane çalışanları arasında teknostresin semptom, neden ve etkilerinin belirlenmesi amacıyla kütüphane çalışanları üzerinde anket düzenlemiştir (Haneefa vd., 2016, s. 65). Çalışmanın sonucunda kütüphane çalışanlarının bilgisayar ve yeni teknoloji kullanımı sırasında teknostrese maruz kaldıkları sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda sırt ağrısı, göz yorgunluğu, baş ağrısı, kafa karışıklığı gibi fiziksel semptomlar tespit edilmiştir. Teknostresin, sürekli bilgisayar kullandıktan sonra kütüphane çalışanlarında fiziksel yorgunluğu artırarak verimlerinin düşmesine neden olduğunu belirtilmiştir. Kütüphane çalışanlarının teknostresten kaçınmak için herhangi bir eğitim programı almadıkları anlaşılmıştır. Ayrıca çalışmada teknostresten kaçınmak için uygun eğitim programları ve meditasyon veya yoga gibi aktivitelerin, kütüphane çalışanları üzerindeki teknostres etkisinin azaltılabilmesi için faydalı olabileceği sonucuna varılmıştır (Haneefa vd., 2016, s. 72).

Referans kütüphanecilerinin stres algısı üzerine yapılan çalışmalarda da “teknoloji” strese neden olabilecek önemli bir faktör olarak gösterilmiştir. Marija Petek’in referans kütüphanecilerinin stres algısını ortaya çıkarmak için yapmış olduğu çalışmada referans çalışmalarını etkileyen en büyük değişikliğin teknoloji olduğunu belirtmiş ve referans kütüphanecilerinin teknostres üretebilecek birçok elektronik araç ve kaynak, sayısallaştırılmış malzeme gibi teknolojik ürünlere aşına olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Teknolojik gelişmeler yeni bilgi edinme yollarını mümkün kılarsa da referans personeline de daha fazla talepte bulunulmasına neden olmaktadır (Petek, 2018, s. 131).

YÖNTEM

Bu araştırma, Web of Science (WoS) veri tabanında dizinlenen akademik makaleleri inceleyerek, teknostres konusundaki mevcut eğilimleri kütüphaneler özelinde belirlemeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, "teknostres" kavramına yönelik yapılan aramalar, kütüphaneler üzerinde sınırlı olacak şekilde, WoS'un "Information Science Library Science" kategorisinde gerçekleştirilmiştir. Web of Science, kapsamlı ve yüksek düzeyde doğruluk içeren akademik veri tabanları arasında yer alması ve geniş kapsamlı indeksleme özellikleri ile güvenilir kaynaklar sunması nedeniyle tercih edilmiştir. Bu kapsamda, en eski tarihten günümüze kadar olan dönemi kapsayan ve Ocak 2024'te gerçekleştirilen tarama sonucunda toplam 181 akademik makale titiz bir analiz sürecine tabi tutulmuştur. Çalışma, betimsel bir model üzerine kurulmuş olup, veri analizi için bibliyometri yöntemi benimsenmiştir. Yapılan analizlerde atıflar, coğrafi dağılım, anahtar kelimeler, yazarlar ve yayınlar gibi çeşitli özellikler ele alınarak değerlendirme yapılmıştır. Bibliyometrik analizler ve görselleştirmeler ise VOSviewer (Version 1.6.20) analitik aracı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

VOSviewer, Leiden Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Merkezi (CWTS) tarafından geliştirilen ve bilimi haritalama ve görselleştirme amacıyla yaygın olarak kullanılan bir yazılım aracıdır (VOSviewer, 2022). Bu yazılım, bibliyometrik ağları oluşturmak için atıf ve ortak atıf ilişkilerine dayalı ağlar oluşturur ve literatürden elde edilen önemli terimlerin birlikteliğini kullanarak metin madenciliği yapar. VOSviewer ile Web of Science, Scopus, Dimensions ve Lens gibi veri tabanlarından indirilen verilere dayalı olarak ortak yazarlık ağları, alıntı tabanlı ağlar ve birlikte oluşum ağları oluşturulabilir. Ayrıca, Crossref, Europe PMC ve OpenAlex API'leri üzerinden

elde edilen verilerle veya Semantic Scholar, OpenCitations ve WikiData verilerini kullanarak da ağlar oluşturulabilmektedir (Burkut ve Köseoğlu, 2022, s. 512).

VOSviewer programında ağ görselleştirme (network visualization) ve yoğunluk görselleştirme (density visualization) analizlerine yer verilmiştir. Ağ görselleştirme analizinde, ögeler isimleriyle birlikte daireler şeklinde temsil edilir ve bağlantı güçlerine göre daire büyüklükleri değişir. Ögelerin renkleri ise alt kümelerle göre belirlenir. Katman görselleştirme (overlay visualization), ögelerin puanlarına göre renklenir ve ağ görselleştirmeye benzeyen bir analiz türüdür. Yoğunluk görselleştirme ise ögelerin yoğunluğunu renk skalası ile gösterir, yoğun bölgeler sarı, düşük yoğunluklu bölgeler mavi renkle temsil edilir.

Bu analizler kapsamında aşağıdaki detaylı incelemeler yapılmıştır:

- Ortak yazar analizi
- Yazarların atıf analizi
- Ülkelerin atıf analizi
- Kurumların atıf analizi
- Kaynakların ağ analizi
- Metinlerin bibliyografik eşleşme analizi
- Yazarların bibliyografik eşleşme analizi
- Metin verilerine dayalı eş-oluşum haritası analizi

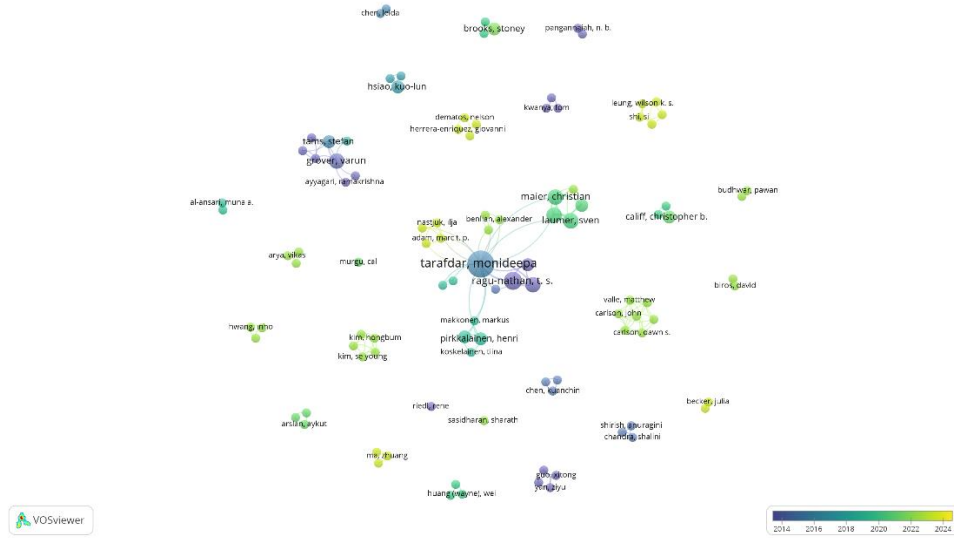
Bu çalışmada ayrıca aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

- Hangi coğrafi bölgelerde teknostres ile ilgili çalışmalar yoğunlaşmıştır?
- Teknostres konusundaki literatürde en sık kullanılan anahtar kelimeler nelerdir?
- Teknostres araştırmalarında hangi yazarlar ve kurumlar öne çıkmaktadır?
- Teknostres literatüründe hangi ülkeler daha fazla atıf almıştır?
- Teknostres çalışmalarında bibliyografik eşleşmeler hangi yazarlar ve metinler arasında yoğunlaşmaktadır?
- Metin verilerine dayalı eş-oluşum haritaları, teknostresle ilgili terimler arasındaki ilişkileri nasıl göstermektedir?

BULGULAR

Ortak Yazar Analizi (Co-authorship of Authors)

Yazarların ortak yazarlık analizine dayanarak, en fazla bağlantılı ve iş birliği yapan yazarları belirlemek amacıyla, en az 1 yayın ve en az 1 atıf kriterleri kullanılarak ağ haritası oluşturulmuştur. Analiz sonucunda, birbirleriyle bağlantısı olan ya da olmayan yazarlar listeye eklenmiş ve 31 ayrı kümede 104 isim tespit edilmiştir. Bu 104 isme ait bağlantılar incelendiğinde, “Monideepa Tarafdar”, 2436 atıf ve 9 eser ile en çok atıf alan ve en çok eser üreten yazar olarak öne çıkmaktadır; aynı zamanda, en bağlantılı yazarlar sıralamasında ilk sırada yer almaktadırlar. İkinci sırada, 1976 atıfla “T S Ragu-Nathan” bulunurken, üçüncü sırada ise 1696 atıfla “Giang Tu” yer almaktadır. Bu veriler, Giang Tu ile T S Ragu-Nathan’ın en bağlantılı yazarlar olmadığını ortaya koymaktadır. Ortak yazarlık analizinde Monideepa Tarafdar’ın en bağlantılı ve en üretken yazar olarak öne çıkması, teknostres literatürüne önemli katkılarda bulunduğunu göstermektedir. T S Ragu-Nathan ve Giang Tu gibi yazarlar ise yüksek atıf sayılarına rağmen ağdaki bağlantıları açısından çalışmalarının belirli bir alanda yoğunlaştığını ancak daha geniş bir yazar ağına sahip olmadıklarını göstermektedir.

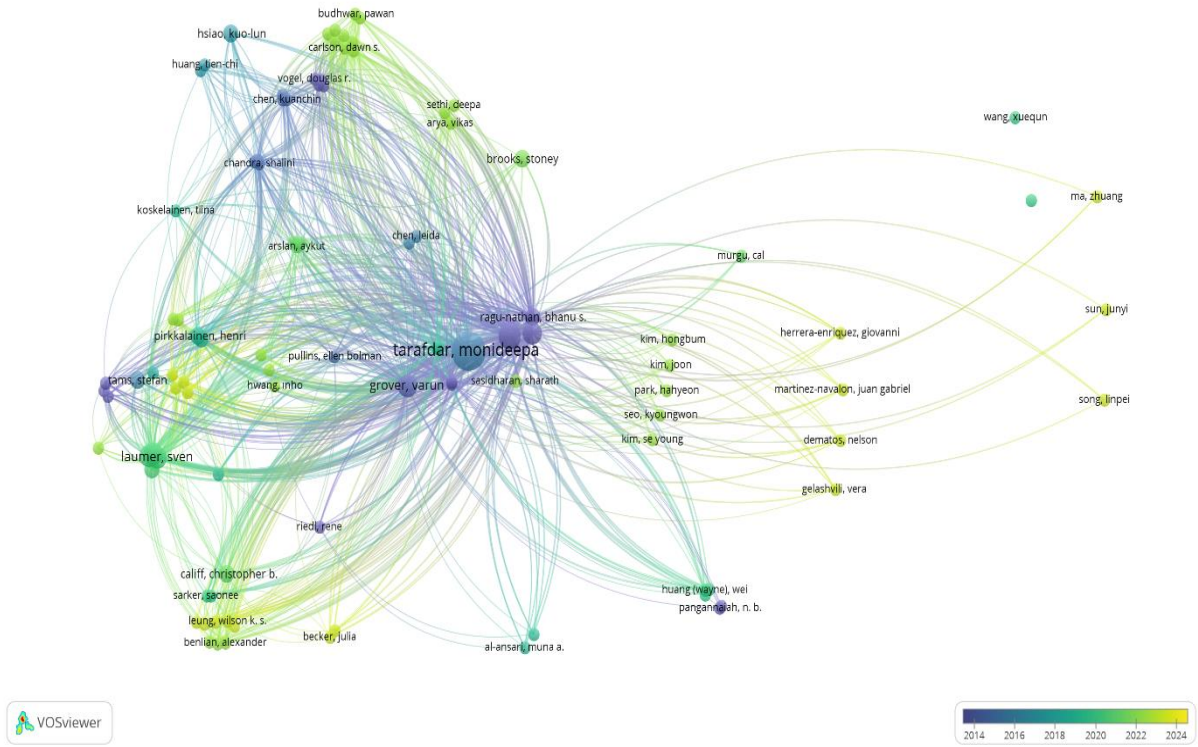

Şekil 1. Ortak Yazar Analizi (Co-authorship of Authors)

Yazarların Atıf Analizi (Citation of authors)

Yazarların atıf ağlarını belirlemek amacıyla en az bir yayın ve en az bir atıf kriteri kullanılarak yazar atıf analizi gerçekleştirilmiş ve bu analizin sonucunda bir ağ haritası oluşturulmuştur. Analizde birbirleriyle bağlantılı olduğu belirlenen 101 birim üzerinden toplamda 14 farklı küme, 1378 bağlantı ve toplam bağlantı gücü 2561 olarak tespit edilmiştir. En fazla atıf alan yazarlar arasında Monideepa Tarafdar (2436 atıf), T S Ragu-Nathan (1976 atıf) ve Giang Tu (1696 atıf) öne çıkmaktadır. Monideepa Tarafdar, toplam bağlantı gücü açısından da 562 ile öne çıkan isimdir.

Yazarların atıf analizi, Monideepa Tarafdar'ın teknostres araştırmalarında sadece üretken değil, aynı zamanda geniş bir etki alanına sahip olduğunu göstermektedir. T S Ragu-Nathan ve Giang Tu da yüksek atıf alan yazarlar arasında yer almakta olup, bu durum onların da literatüre önemli katkılar sunduğunu göstermektedir. Ancak, toplam bağlantı gücü açısından daha düşük olmaları, çalışmalarının etkisinin daha sınırlı bir yazar grubu içinde kaldığını göstermektedir.

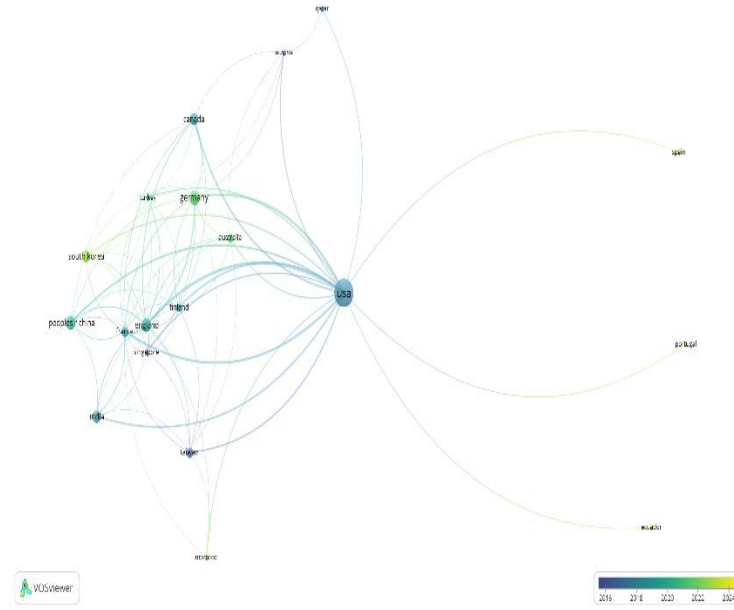

Şekil 2. Yazar Atıf Analizi (Citation of authors)

Ülkelerin Atıf Analizi (Citation of Countries)

Yayınların kaynaklandığı ülkelere göre aldıkları atıflara dair ağ haritası oluşturmak amacıyla bir ülke tarafından en az bir eserin yayınlanması ve bir atıf alınması kriterleri temel alınarak gerçekleştirilen 19 gözlem birimi üzerindeki analizde, birbirleriyle ilişkili olan 7 farklı küme ve toplamda 77 bağlantı belirlenmiştir. Bu analiz sonucunda toplam bağlantı gücü 414 olarak ortaya çıkmıştır. En fazla atıf alan ülkeler sırasıyla ABD (3253 atıf), İngiltere (720 atıf) ve Fransa (451 atıf) şeklinde sıralanmıştır. Bu ülkeler, toplam bağlantı gücü açısından da öne çıkan ülkeler arasında yer almaktadır. Yapılan eser sayıları analizinde, ABD'nin 21 yayın ile en üst sırada yer aldığı; bunu sırasıyla Almanya (6) ve İngiltere'nin (5) takip ettiği gözlemlenmiştir. Türkiye'den ise sadece 1 yayın bu listeye katılmıştır, ancak bu eser 37 atıf ve 21 bağlantı gücü ile dikkat çekmektedir.

Ülkelerin atıf analizi, ABD'nin teknostres literatüründe en etkili ülke olduğunu açıkça göstermektedir. İngiltere ve Fransa'nın da önemli katkılar sunduğu görülmektedir. Türkiye'den sadece bir yayın bulunmasına rağmen bu yayının, yüksek atıf ve bağlantı gücü ile dikkat çekmektedir. Bu durum, Türkiye'nin teknostres araştırmalarında potansiyel olarak önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

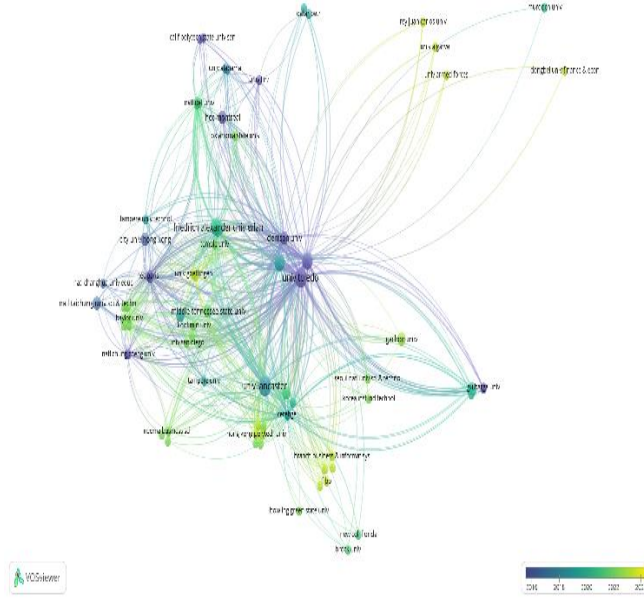

Şekil 3. Ülkelerin Atıf Analizi (Citation of Countries)

Kurumların Atıf Analizi (Citation of Organizations)

Kurumlar arası atıflara dair ağ haritası oluşturmak amacıyla bir kurum tarafından en az bir eserin yayınlanması ve bir atıf alınması kriteri temel alınarak 78 gözlem birimi üzerinde bir analiz gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda, birbirleriyle ilişkili olan 13 farklı küme ve toplamda 711 bağlantı belirlenmiştir. Bu analizin elde ettiği sonuçlara göre, toplam bağlantı gücü 1262 olarak ortaya çıkmıştır. En fazla atıf alan yayınların kurumları sırasıyla University of Toledo (1976 atıf), Rochester Institute of Technology (1696 atıf) ve Clemson University (915 atıf) olarak belirlenmiştir.

Kurumların atıf analizi, University of Toledo, Rochester Institute of Technology ve Clemson University'nin teknostres araştırmalarında öne çıkan kurumlar olduğunu göstermektedir. Bu kurumların yüksek atıf sayıları ve bağlantı güçleri, bu alandaki araştırmaların büyük bir kısmının bu kurumlar tarafından yürütüldüğünü ve önemli katkılar sağladığını göstermektedir.

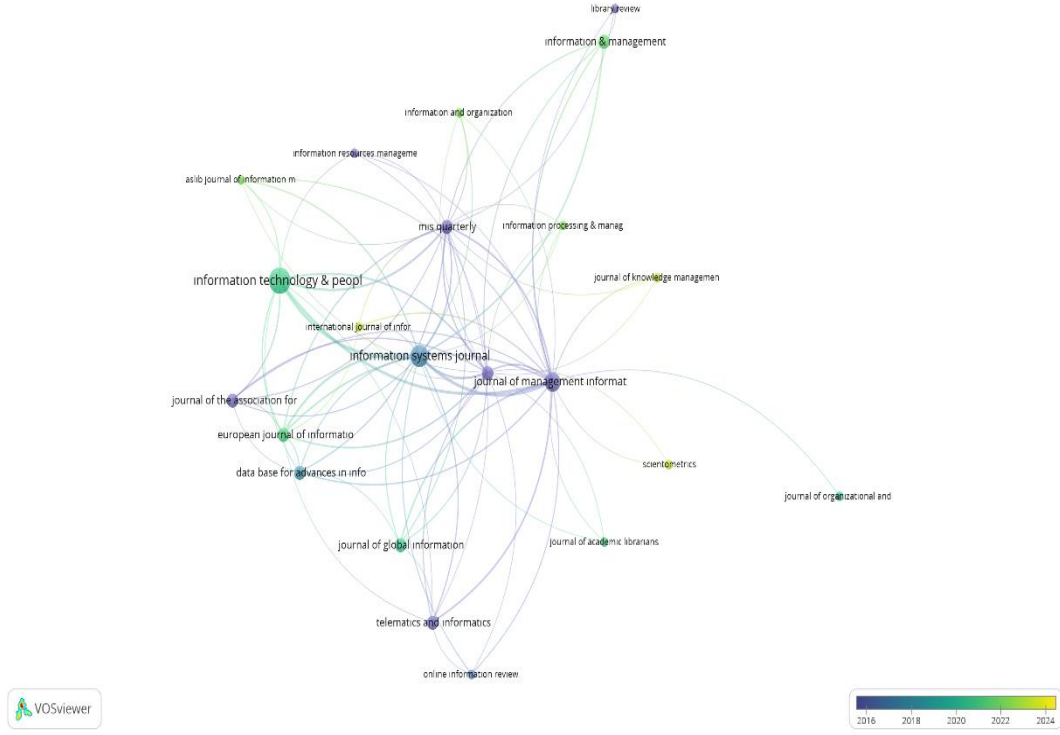

Şekil 4. Kurumların Atıf Analizi (Citation of Organizations)

Kaynakların ağ analizi (Network analysis of resources)

Eserlerin yayınlandıkları kaynaklara ait atıflara dair ağ haritası oluşturmak amacıyla bir yayın tarafından en az bir eserin yayınlanması ve bir atıf alınması kriteri temel alınarak 22 gözlem birimi üzerinde bir analiz gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda, birbirleriyle ilişkili olan 9 farklı küme ve toplamda 82 bağlantı belirlenmiştir. Bu analizin elde ettiği sonuçlara göre, toplam bağlantı gücü 217 olarak ortaya çıkmıştır. En fazla atıf alan yayınlar sırasıyla Journal of Management Information Systems (4 eser, 1047 atıf ve 75 bağlantı gücü), Information Systems Journal (5 eser, 906 atıf ve 73 bağlantı gücü) ve Information Technology & People (7 eser, 117 atıf ve 49 bağlantı gücü) olarak belirlenmiştir.

Kaynakların ağ analizi, Journal of Management Information Systems, Information Systems Journal ve Information Technology & People dergilerinin teknostres araştırmalarında öne çıktığını göstermektedir. Bu dergilerde yayınlanan eserlerin yüksek atıf ve bağlantı güçleri, bu dergilerin teknostres literatüründe önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, araştırmacıların bu dergileri takip etmelerinin faydalı olabileceğini göstermektedir.

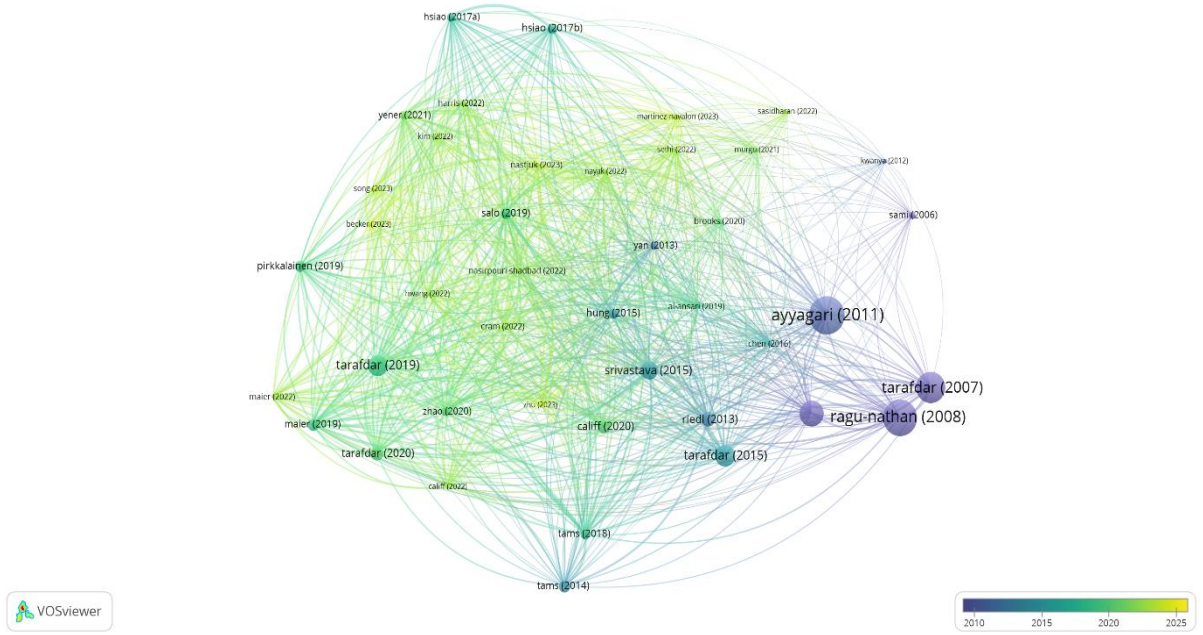

Şekil 5. Kaynakların ağ analizi (Network analysis of resources)

Metinlerin Bibliyografik Eşleşme Analizi (Bibliographic Coupling of Documents)

Bibliyografik eşleşme, birbirinden bağımsız iki kaynak tarafından alıntılanmış ortak bir esere atıf yapılması durumunu ifade eder. En az 1 atıf almış olmak kriteri ile seçilen ve aralarında bağlantı bulunan 40 eser ile yapılan analize göre 4 küme, 739 bağlantı ve 3832 toplam bağlantı gücü elde edilmiştir. En fazla bibliyografik eşleşme olan yayınlar 822 atıf ile Ayyagari (2011), 746 atıf ile Ragu-Nathan (2008) ve 565 alıntı ile Tarafdar (2007) olmuştur. Toplam bağlantı gücünün en yüksek olduğu eser ise 419 bağlantı ile Nastjuk (2023) olmuştur.

Metinlerin bibliyografik eşleşme analizi, Ayyagari (2011), Ragu-Nathan (2008) ve Tarafdar (2007) çalışmalarının teknostres literatüründe önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Nastjuk (2023) çalışmasının yüksek bağlantı gücü, bu eserin diğer araştırmalarla sıkça ilişkilendirildiğini ve literatürde geniş bir yankı bulduğunu göstermektedir. Bu, teknostres araştırmalarının belirli temel eserler etrafında yoğunlaştığını ve bu eserlerin literatüre önemli katkılar sunduğunu göstermektedir.

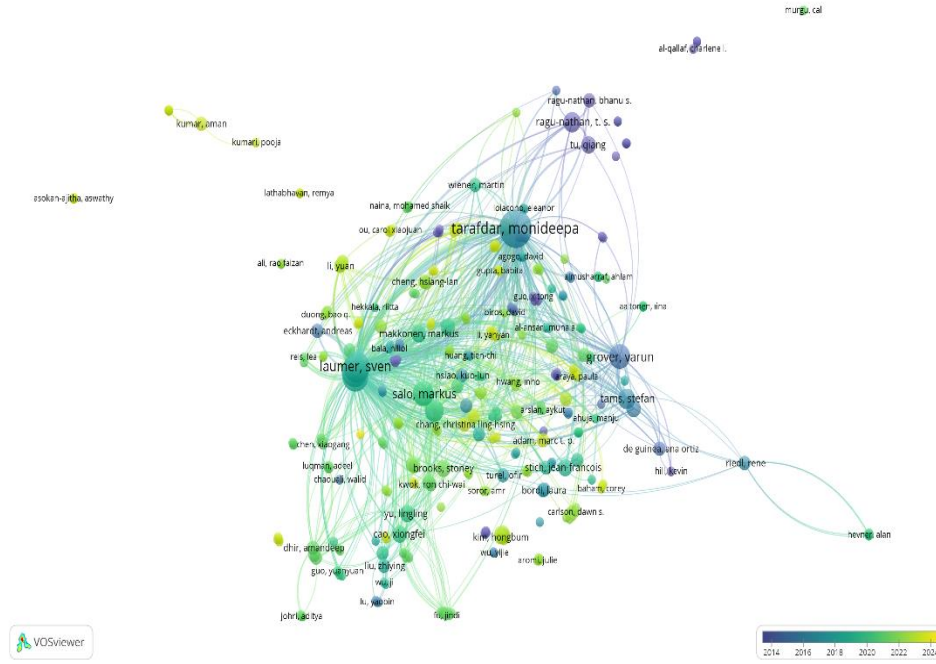

Şekil 5. Bibliyografik Eşleşme Analizi (Bibliographic Coupling of Documents)

Yazarların Bibliyografik Eşleşme Analizi (Bibliographic Coupling of Authors)

En az 1 eser yayınlamış ve 1 atıf almış olmak kriteri ile seçilen ve aralarında bağlantı bulunan 329 yazar üzerinde gerçekleştirilen analize göre, 16 farklı küme, 43239 bağlantı ve toplam bağlantı gücü 412572 elde edilmiştir. Bu analizde en fazla bibliyografik eşleşmeye sahip yazarlar; 2670 atıf ile Monideepa Tarafdar, 1976 atıf ile T. S. Ragu – Nathan ve 1696 atıf ile Giang Tu olarak belirlenmiştir.

Yazarların bibliyografik eşleşme analizine göre, Monideepa Tarafdar, T. S. Ragu-Nathan ve Giang Tu'nun literatürde geniş bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Monideepa Tarafdar, yalnızca en çok atıf alan yazar olarak değil, aynı zamanda en fazla bibliyografik eşleşmeye sahip yazar olarak da öne çıkmaktadır. Bu durum, Tarafdar'ın çalışmalarının diğer araştırmalarla sıkça ilişkilendirildiğini ve bu alandaki literatürde merkezi bir konumda olduğunu göstermektedir. T. S. Ragu-Nathan ve Giang Tu da önemli miktarda atıf almış olup, teknostres araştırmalarına önemli katkılar sağlamışlardır. Ancak, Ragu-Nathan ve Giang Tu'nun bağlantı sayılarının Tarafdar'a göre daha düşük olması, bu yazarların çalışmalarının daha dar bir alanda yoğunlaştığını ve daha sınırlı bir yazar ağına sahip olduğunu gösterebilir. Bu bulgular, teknostres alanında belirli yazarların ve çalışmalarının merkezi rol oynadığını ve bu yazarların literatürdeki etkisinin geniş çapta kabul gördüğünü ortaya koymaktadır.

Şekil 7. Yazarların Bibliyografik Eşleşme Analizi (Bibliographic Coupling of Authors)

Metin Verilerine Dayalı Terim Eş-Oluşum Haritası

Metin verilerine dayalı terim eş-oluşum haritasının oluşturulması amacıyla eserlerin özet bölümlerinde, bir terimin minimum oluşma sayısı 5 olarak belirlenmiş ve bu kriteri sağlayan terimler araştırmaya dahil edilmiştir. Bu bağlamda, elde edilen verilere göre, "study" terimi 271 kez, "technostress" terimi 233 kez ve "research" terimi ise 144 kez tekrar etmiştir. Çalışmanın ana hatları çerçevesinde, "librarian" terimi de gözden geçirilmiş olup, bu terimin 17 kez tekrarlandığı belirlenmiştir.

Metin verilerine dayalı terim eş-oluşum analizi, teknostres literatüründe en sık kullanılan terimlerin belirlenmesine olanak tanımaktadır. "Study", "technostress" ve "research" terimlerinin yüksek tekrar sayıları, bu konuların literatürde sıkça ele alındığını göstermektedir. "Study" ve "research" terimlerinin yüksek frekansı, teknostres araştırmalarının genellikle geniş kapsamlı incelemeler ve araştırmalar üzerine kurulduğunu göstermektedir. "Technostress" teriminin 233 kez tekrarlanması, bu kavramın literatürdeki merkezi konumunu ortaya koymaktadır.

Diğer yandan, "librarian" teriminin sadece 17 kez tekrar etmesi, teknostres konusunun kütüphaneciler bağlamında daha az ele alındığını göstermektedir. Bu, kütüphaneciler özelinde teknostres üzerine daha fazla araştırma yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Kütüphanecilerin teknolojik değişimlere adaptasyonu ve bu süreçte yaşadıkları stresin daha detaylı incelenmesi, bu alandaki literatürde önemli bir boşluğun doldurulmasına katkı sağlayacaktır.

Bu bulgular, teknostres alanındaki mevcut çalışmaların genel eğilimlerini ve literatürdeki anahtar konuları anlamamıza yardımcı olurken, aynı zamanda gelecekteki araştırmalar için potansiyel çalışma alanlarını da işaret etmektedir. Özellikle kütüphaneciler bağlamında daha fazla araştırma yapılması, teknostresin bu alandaki etkilerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacaktır.

- University of Toledo, Rochester Institute of Technology ve Clemson University, teknostres literatüründe önde gelen kurumlar olarak belirlenmiştir.
- Journal of Management Information Systems, Information Systems Journal ve Information Technology & People, teknostres araştırmalarında en çok atıf alan yayınlar olarak öne çıkmaktadır.
- Ayyagari (2011), Ragu-Nathan (2008) ve Tarafdar (2007) en fazla bibliyografik eşleşmeye sahip yayınlar olarak belirlenmiştir.
- Monideepa Tarafdar, T. S. Ragu-Nathan ve Giang Tu, en fazla bibliyografik eşleşmeye sahip yazarlar olarak öne çıkmaktadır.
- "Study", "technostress" ve "research" terimleri teknostres literatüründe en sık kullanılan terimlerdir. "Librarian" teriminin düşük frekansı, bu alanda daha fazla araştırma yapılması gerektiğini göstermektedir.

Bu analizler, teknostres alanındaki mevcut çalışmaların genel eğilimlerini ve literatürdeki anahtar konuları anlamamıza yardımcı olurken, aynı zamanda gelecekteki araştırmalar için potansiyel çalışma alanlarını da işaret etmektedir. Özellikle kütüphaneciler bağlamında daha fazla araştırma yapılması, teknostresin bu alandaki etkilerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunabilir.

Yapılan analizler neticesinde, kütüphanecilik alanında teknostres konusunun önemli başlıkları olarak değerlendirilebilecek farklı alanların da olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına dayanarak, mevcut araştırma alanlarına ek olarak değerlendirilebilecek bazı ekstra çalışma/araştırma alanları şunlar olabilir:

- Eğitim Eksikliği: Teknolojinin sürekli evrimi, kütüphane personeli ve kullanıcıları için sürekli eğitim ve güncellemeleri zorunlu kılmaktadır. Yetersiz eğitim ve destek, teknostresin önemli bir kaynağıdır ve bu alanda yapılacak yeni araştırmalar, kullanıcıların ve çalışanların teknolojiyle daha rahat etkileşimde bulunmalarını sağlayacaktır.
- Dijital Uçurum: Teknolojiye erişimdeki eşitsizlikler, özellikle yaşlı ve düşük gelirli bireyler arasında daha belirgin bir sorun teşkil etmektedir. Kütüphane hizmetlerinin herkese eşit olarak sunulabilmesi için bu dijital uçurumu kapatmak, kütüphanelerin öncelikli hedefleri arasında yer almalıdır.
- Gizlilik ve Güvenlik Endişeleri: Dijital hizmetlerin artmasıyla birlikte, kullanıcı verilerinin korunması daha büyük bir endişe haline gelmiştir. Gizlilik ve güvenlik politikalarının şeffaf bir şekilde yürütülmesi, bu tür endişeleri hafifletmeye yardımcı olabilir.
- Aşırı Bilgi Yüklenmesi: İnternet ve dijital kaynakların sunduğu bilgi bolluğu, kullanıcıların gereksiz bilgi yükü altında ezilmesine neden olabilir. Kütüphaneler, bilgiyi organize etme ve kolayca erişilebilir kılma konusunda önemli bir rol oynamalıdır.
- Teknolojik Arızalar ve Kesintiler: Teknolojik altyapının güvenilirliği, kütüphane hizmetlerinin kesintisiz sunulması için kritik öneme sahiptir. Düzenli bakım ve güncellemeler, bu tür sorunların önüne geçebilir.
- Sürekli Değişim ve Adaptasyon: Teknolojinin sürekli değişimi, kullanıcıların ve personelin adaptasyon yeteneklerini zorlar. Destekleyici bir öğrenme ortamı ve sürekli eğitim programları, bu adaptasyon sürecini kolaylaştırabilir.

- Kişisel Etkileşimin Azalması: Otomasyon ve dijital hizmetlerin artması, kişisel etkileşimin azalmasına yol açabilir. Kütüphaneler, teknolojiyi insan odaklı bir şekilde entegre ederek, kullanıcıların olumsuz etkileşim deneyimlerini minimize edebilir.

Sonuç olarak, kütüphaneler, teknostresle mücadelede yenilikçi bir yaklaşım benimsemelidir. Bu, hem teknolojinin verimli kullanımını teşvik ederken hem de kullanıcı ve personel arasında teknoloji kaynaklı stresi minimize ederek daha sağlıklı bir bilgi erişim ortamı sağlayabilir. Bu çalışma, kütüphaneler ile ilgili teknostres çalışmalarına odaklanarak bu alandaki yeni araştırma alanlarını belirlemek için bir temel oluşturmaktadır. Araştırmanın bulguları ve önerileri, teknostresin etkilerini anlamak ve bu alandaki literatürdeki boşlukları doldurmak için gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutacaktır. Kütüphaneler, bu önerileri dikkate alarak teknolojinin getirdiği zorluklarla başa çıkmada daha etkili stratejiler geliştirebilir ve bilgi hizmetlerinin kalitesini artırabilir.

KAYNAKÇA

- Akınoğlu, H. F. (Gür). (1993). Teknostres. *Türk Kütüphaneciliği*, 7(3), 159–173.
- Arnetz, B. B. ve Wiholm, C. (1997). Technological stress: Psychophysiological symptoms in modern offices. *Journal of Psychosomatic Research*, 43(1), 35-42.
- Bichteler, J. (1987). Technostress in Libraries: Causes, Effects and Solutions. *The Electronic Library*, 5(5), 282–287. <https://doi.org/10.1108/eb044766>
- Brod, C. (1982). Managing technostress: Optimizing the use of computer technology. *Personnel Journal*, 61 (10),753-757.
- Brod, C. (1984). Technostress : the human cost of the computer revolution.
- Burkut, E. B., & Köseoğlu, E. (2022). Mimarlık Alanında Çocuklarla İlgili Yayınların Bibliyometrik Analizi ve Bibliyografik Haritaları. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 7(2), 511-527. <https://doi.org/10.30785/mbud.1099993>
- Clute, R. (1998). *Technostress: A Content Analysis*. Yüksek Lisans Tezi, Kent State University, ABD.
- Daniels, R. J. (1995). Effects on non-Professional Staff of the Implementation of Computer-Based Library Systems in College Libraries: Some Case Studies. Program, *Program: electronic library and information systems*, 29(1), 1–13. <https://doi.org/10.1108/eb047183>
- Dobb, L. S. (1990). Technostrss: Surviving a Database Crash. *Reference Technology*, 65–68.
- Haneefa, M., Bincy, O.K ve K.P. Sajna, K.P. (2016). Technostress among Library Professionals. Knowledge Organisation in Academic Libraries, 65-73.
- Hanson, C. A. (1994). Trekking with the Technoids: Public Service Librarianship in the Year 2010. RQ, 34(1), 28–31.
- Hickey, K. D. (1992). Technostress in Libraries and media Centers - Case Studies and Coping Strategies. *TechTrends*, 37(2), 17–20. <https://doi.org/10.1007/BF02811517>
- Kupersmith, J. (1992). Technostress and the Reference Librarian. *Reference Services Review*, 20(2), 7–15. <https://doi.org/10.1108/eb049150>

- Longinus, O., Odigbo, B. ve Onwumere, J.U.J. (2013) Effect of TechnoStress on the Performance of Accountants and Other Managers in Nigerian Banking and Brewery Industries. *European Journal of Business and Management*, 5(14), 100-108.
- Petek, M. (2018). Stress Among Reference Library Staff in Academic and Public Libraries. *Reference Services Review*, 46(1), 128–145. <https://doi.org/10.1108/RSR-01-2017-0002>
- Ragu-Nathan, T. S., Tarafdar, M., Ragu-Nathan, B. S., & Tu, Q. (2008). The Consequences of Technostress for End Users in Organizations: Conceptual Development and Empirical Validation. *Information Systems Research*, 19(4), 417–433. <https://doi.org/10.1287/isre.1070.0165>
- Sever, I. (1994). Electronic Information Retrieval as Culture Shock: An Anthropological Exploration. *Sociology, Computer Science*, 33(3), 336–341.
- Tarafdar, M., Tu, Q., Ragu-Nathan, B. S., & Ragu-Nathan, T. S. (2007). The Impact of Technostress on Role Stress and Productivity. *Journal of Management Information Systems*, 24(1), 301–328. <https://doi.org/10.2753/MIS0742-1222240109>
- Wang, Kanliang & Shu, Qin & Tu, Qiang. (2008). Technostress under different organizational environments: An empirical investigation. *Computers in Human Behavior*. 24. 3002-3013. 10.1016/j.chb.2008.05.007.

IFLA YILIN SİSTEMATİK HALK KÜTÜPHANESİ ÖDÜLÜ 2023 RAPORU DEĞERLENDİRMESİ

Mağfire SÖZEN

Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırma Enstitüsü,
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

magfiresozen@marun.edu.tr

<https://orcid.org/0009-0007-5483-6283>

ÖZ

Bu çalışmada Uluslararası Kütüphane Birliği (IFLA) tarafından 2023 yılının Sistematik Halk kütüphanesi ödülünü alan ve kısa listeye girmeyi başaran diğer kütüphaneleri inceleyeceğiz. Ödülün kriterlerini, kütüphanelerin özelliklerini, sundukları hizmeti, diğer kütüphanelerden ayrıştığı noktaları ve halka nasıl fayda sağlayıp, etki ettiği konusunda bilgi verilmeye çalışılacaktır. Çalışmanın sonucunda ödül alan kütüphaneler göz önünde bulundurularak, Türkiye'deki halk kütüphanelerinin nasıl olduğu ve nasıl olması gerektiği gibi genel bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Halk Kütüphaneleri, Kütüphane Hizmetleri, IFLA Ödülleri, Değerlendirme kriterleri

EVALUATION OF THE IFLA SYSTEMATIC PUBLIC LIBRARY OF THE YEAR AWARD 2023 REPORT

ABSTRACT

In this study, we will examine other libraries that have been shortlisted for the International Library Association's (IFLA) Systematic Public Library of the Year Award for 2023. We will try to provide information about the criteria of the award, the characteristics of the libraries, the services they offer, the points where they differ from other libraries, and how they benefit and impact the public. At the end of the study, we will try to make a general evaluation of how public libraries in Turkey are and how they should be, taking into account the award-winning libraries.

Anahtar Kelimeler: Public Libraries, Library Services, IFLA Awards, Evaluation criteria

GİRİŞ

Halk kütüphaneleri yediden yetmişe tüm halka çeşitli hizmetler sunan kurumlardır. Bu kütüphanelerin sınırları yoktur ve yaş, cinsiyet, dil, din fark etmeksizin herkese eşit şekilde hizmet sunar. Toplumun bilinçlenmesine, kişilerin kendisini geliştirmesine ve kültürel çeşitliliğe katkı sağlayarak bilgi erişimini kolay kılan kurumlardır. Halk kütüphaneleri kullanıcılara sadece fiziksel koleksiyon sunmazlar. Kitaplarla birlikte elektronik kaynaklar çeşitli kültürel etkinlikler, seminerler, tiyatrolar, çocuklar için oyunlar ve daha bunlar gibi hizmetler sunmaktadırlar. Yani kısaca halk kütüphaneleri, herkesin her türlü bilgiye erişimini ücretsiz bir şekilde gerçekleştiren kurumlardır.

Halk kütüphaneleri herkesin evi gibi olmalıdır. Kişilerin kendilerini konfor alanında hissedebileceği ve içinde huzur bulunduğu yaşam alanları olmalıdırlar. Halk kütüphaneleri tasarım- planlama

aşamasında her detayda kullanıcı odaklı düşünölmelidir. Kütüphanee çalışanları ve mimarları daime temas halinde olmalı ve kullanıcıya maksimum fayda sağlayabilecek ve kullanıcıyı kütüphaneye çekecek şekilde tasarlanmalıdır. Kütüphaneler, kullanıcıların hem bilgi gereksinimini karşılayacağı hem sosyalleşebileceği hem hobilerini yapabileceği kendisini iyi hissedeceği yerler olarak hizmet vermelidirler. Yani kütüphaneler sadece koleksiyon ve bilgi hizmeti odaklı olmamalı kullanıcıları her açıdan memnun etme odaklı olmalıdır.

Ticari kâr amacı gütmeyen ve sosyal kâr amacıyla hareket eden kurumlar olan kütüphaneler, nasıl kullanıcılara daha kaliteli hizmet verebilir, nasıl daha fazla kullanılmayı sağlayabilir, çaęa ayak uydurup her türden kullanıcıyı nasıl kuruma çekebilir bunlara cevaplar sunmalıdır. Muhtemelen IFLA tarafından ödöl almayı başarmış ve kısa listeye girebilmiş kütüphaneler bu cevapları mükemmel bir şekilde sunabilmiştir. Bu çalışmada bahsedilen kütüphanelere değinmeye çalışacağız. Bu kütüphanelerin hizmet kalitelerini, öne çıktığı kriterleri ve diğer kütüphanelerden hangi konularda ayrıldıklarına bakmaya çalışacağız. İlk olarak IFLA raporunda yer alan kriterlere göz atıp daha sonra ödölö kazanan Gabriel García Márquez (İspanya) Kütüphanesini ve kısa listeye girmeye hak kazanmış Janez Vajkard Valvasor Krško Kütüphanesini (Slovenya), Parramatta Kütüphanesini (Avustralya), Doęu Şanghai Kütüphanesini (Çin) inceleyerek çalışmanın sonunda genel bir değerlendirme yapmaya çalışılacaktır.

IFLA YILIN SİSTEMATİK HALK KÜTÜPHANESİ ÖDÜLÜ 2023 RAPORU

"Yılın Halk Kütüphanesi" ödölö, IFLA (Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu) tarafından yeni halk kütüphanelerini onurlandırmak amacıyla verilmektedir. Ödöl, dünyanın herhangi bir yerinde, açık ve işlevsel mimariyi sürdürülebilir ve yaratıcı BT çözümleriyle birleştirmeyi en iyi şekilde başaran ve hem dijital gelişmeleri hem de yerel kültürü içeren bir halk kütüphanesine veriliyor.

Ödüle hak kazanabilmek için, kütüphanenin yeni inşa edilmiş olması, önemli bir uzantı eklemiş olması veya daha önce kütüphane olarak kullanılmamış bir binada bulunması gerekir.

Ödöl töreni, 21-25 Ağustos tarihleri arasında Hollanda'nın Rotterdam kentinde olan IFLA WLIC 2023'te gerçekleşmiştir. Ödölün kazananı 5.000 \$ alır.

Değerlendirme kriterleri

Aşağıdaki altı kriter, uluslararası jüri tarafından yapılan değerlendirmeleri oluşturmaktadır:

- 1.Çevre ve yerel kültür ile etkileşim
- 2.Mimari kalite
- 3.Esneklik
- 4.Sürdürülebilirlik
- 5.Öğrenme ve sosyal bağlantı
- 6.Dijitalleştirme ve teknik çözümler

2023 Yılın Halk Kütüphanesi Ödölö için kısa liste:

- Biblioteca Gabriel García Márquez (İspanya) **Kazanan**
- Halk Kütüphanesi, Janez Vajkard Valvasor Krško (Slovenya)

- Parramatta Kütüphanesi (Avustralya)
- Şanghay Kütüphanesi Doğu (Çin)

Yukarıda ki listede kazanan dışındaki kütüphanelerde gerek çeşitlilikleri gerekse mimari yapısı olarak kazanan kütüphane kadar önemlidir (IFLA, 2023).

Gabriel García Márquez Kütüphanesi (İspanya)

Gabriel García Marquez Belediye Halk Kütüphanesi, 1983 yılında halka açılan Orcasur Platosu'nun eski kütüphanesinin varisidir. Mevcut kütüphane 1987 yılında aynı yerde açılmış ve daha sonra 2014 yılında yenilenmiştir. O sırada adı Kolombiyalı yazarın onuruna Gabriel García Márquez olarak değiştirildi.

Alanları: Danışma ve okuma odası, çok amaçlı oda ve grup çalışma odası, süreli yayınlar alanı, çocuk ve genç odası.

Hizmetleri: Kitap, multimedya ve dergi ödünç verilmesi, halka açık İnternet erişim hizmeti, Wi-Fi bölgesi, bibliyografik bilgi, okuma ve kullanıcı eğitiminin teşviki

Okuma yerleri: 142

İnternet istasyonları: 27 (görme engelli kişilerin bilgisayar kullanmasına izin veren NVDA ekran okuyuculu)

Çok amaçlı salon: 55

Grup çalışma odaları: 2 (6 ve 10 kişilik) (Ayuntamiento de Madrid, tarih yok).

Resim 1. (Granada, 2022).

Kütüphane Binası ve Genel Bilgileri

Kütüphane şu noktalarda iyi bir değerlendirme aldı: çevre ve yerel kültürle etkileşim, binanın mimari kalitesi, alanların ve hizmetlerin esnekliği, sürdürülebilirlik, öğrenme ve sosyal bağlantıya bağlılık, hizmetlerin dijitalleşmesi ve teknik çözümleri, Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin yerine getirilmesi ve IFLA tarafından oluşturulan hizmetin küresel vizyonu.

28 Mayıs 2022 tarihinde açılan Gabriel García Márquez, Sant Martí bölgesinin merkez kütüphanesidir. Yaklaşık 4.000 m²'lik çıplak ahşap yapısıyla altı katlı muhteşem bir bina. Bölgenin sosyal, kültürel ve eğitim derneklerinde örgütlenen sivil toplumun muazzam canlılığı ve faaliyetleriyle dikkat çeken bölge sakinleri için yerel bir kültür tesisidir. Tesis, enerji verimliliği, alternatif enerjilerin kullanımı, iç mekan çevre kalitesinin iyileştirilmesi, su tüketiminin verimliliği, malzeme seçimi vb. hususların projeye dahil edilmesine dayanan sürdürülebilir binalar için uluslararası sertifika sistemi olan Altın LEED sertifikasının alınmasını mümkün kılan sürdürülebilir stratejiler içermektedir.

Latin Amerika edebiyatı alanında uzmanlaşmış olan kütüphane, adını Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Gabriel García Márquez'den almıştır.

Koleksiyonu 40.000'den fazla belgeden oluşmaktadır. Bir kütüphanedeki olağan tematik bölümler arasında (çocuklar ve gençler, kurgu ve kurgu dışı, çizgi romanlar, gazete arşivleri, denemeler, sinema ve müzik, vb), Sant Martí topluluğunun ünlü üyelerinden birine özel olarak ayrılmış bir alan göze çarpmaktadır (Biblioteques de Barcelona, 2023). Suma Arquitectura tarafından tasarlanan Biblioteca Gabriel García Márquez, katlanmış sayfaları olan bir yığın açık kitabı andırıyor. Sağlam heykelsi şekli, kütüphanenin karakterini tanımlarken benzersiz aydınlatma sağlayan yoğun bir ahşap panel yapısı ile vurgulanmaktadır. Kütüphanenin ana odak noktası öğrenme ve sosyal bağlantıdır. Bu amaçla yaratıcılık, diller ve dijital okuryazarlık üzerine atölye çalışmaları sunmaktadır. Bir oditoryum, radyo stüdyosu, yemek atölyesi ve çocuklar ve gençler için duyuşsal alan içeren benzersiz olanaklarıyla kütüphane, çok çeşitli ilgi alanlarına ve deneyimlere hitap etmektedir.

BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve IFLA'nın Küresel Vizyonu doğrultusunda, Biblioteca Gabriel García Márquez, sürdürülebilirlik, topluluk katılımı ve bilgi güçlendirme için bütünsel bir yaklaşımı somutlaştırıyor. Tasarımı, programlaması ve çevresel ve sosyal sorumluluğa olan bağlılığı sayesinde, dünyanın dört bir yanındaki kütüphaneler için bir ilham kaynağı olarak hizmet vermektedir (Systematic, 2023).

Öne Çıkan Koleksiyonlar ve Hizmetler

Latin Amerika edebiyatı

Latin Amerika, iklimlerin, ırkların, ortamların ve kültürlerin olağanüstü çeşitliliğiyle bir uçtan bir uca kesişen bir kıtadır. Edebiyatçıları da bu zenginliğin doğal bir ifadesidir.

Gabriel García Márquez Kütüphanesi, adını aldığı yazarın hayal gücüne dayanarak, Latin Amerika edebiyatını oluşturan bu muazzam referanslar, öyküler, tarihler, şiirler ve yansımalar çizelgesini tanıtmayı amaçlamaktadır (Biblioteques de Barcelona, tarih yok).

Fons Francisco Ibáñez

Francisco Ibáñez (1936-2023), İspanyol en üretken ve tanınmış çizgi roman yazarlarından biriydi ve Gabriel García Márquez Kütüphanesi'nin komşusuydu. Burada ona ve eserlerine adanmış özel bir

koleksiyon bulunmaktadır. 60 yıldan fazla süren profesyonel kariyeri boyunca, Ibáñez kişisel bir mizah geliştiren birçok karakter yarattı (Biblioteques de Barcelona, tarih yok).

Sant Martí

Gabriel García Márquez Kütüphanesi, yerel bilgi ve enformasyon için bir referans noktası olmayı amaçlamaktadır. Proaktif bir ruhla, Sant Martí de Provençals'ın eski kentinin ve Sant Martí'nin şu anki bölgesini oluşturan beş mahallenin hafızasının büyük bir bölümünü, özellikle de Sant Martí Verneda'sına vurgu yaparak toplamayı ve yaymayı amaçlamaktadır (Biblioteques de Barcelona, tarih yok).

Ràdio Maconda

Radyosu olan bir kütüphane mi? Kütüphanede bir radyo istasyonu mu? İlk şaşkınlık geçtikten sonra her şey açıklığa kavuşur: kütüphaneler toplumun kültürel ifadesi için bir alandır ve bir radyo istasyonu başka nedir ki? Bu düşünceyle Gabriel García Márquez Kütüphanesi, Barselona'daki tüm kütüphanelere açık bir platform olan Ràdio Maconda'yı tanıtıyor; bu platformda kütüphaneler, podcast şeklinde ağda kalacak programlar aracılığıyla faaliyetlerini ve çalışmalarını sergileyebilecekler (Biblioteques de Barcelona, tarih yok).

Duyusal alan

Duyusal odalar, ses, ışık ve titreşimle oynayan elektronik malzemeler ve cihazlarla dikkati ve refahı teşvik eder. Özellikle duyuşal uyarım için tasarlanmış bir ortamdır ve uyanları ayarlamana, kokuyu, aydınlatmayı ve sıcaklığı kontrol etmenize olanak tanır. Fiziksel ve bilişsel açıdan hoş, güvenli ve erişilebilir bir alandır, dikkati teşvik eder ve çeşitli cihazlar ve malzemeler kullanarak keşif, zevk ve refah duygularını destekler (Biblioteques de Barcelona, tarih yok).

Janez Vajkard Valvasor Krško Halk Kütüphanesi (Slovenya)

Resim 2 (Valvasorjeva knjižnica Krško, 2024).

Kütüphane Binası ve Genel Bilgileri

Valvasor Kütüphanesi, Krško 1964 yılında bir belediye kütüphanesi olarak kurulmuştur. Başlangıçta koleksiyonu yaklaşık 2.100 birimden oluşuyordu ve kullanıcılarının toplam sayısı 410 kayıtlı üyeydi. Kütüphane 1988 yılında, yıkılmış olan barok Capuchin Manastırı'nın yenilenmiş binasına taşınmış ve tarihi kütüphanenin yönetimini devralmıştır. Özel odalar manastırın tarihine ve Krško'lu sözlük bilimci ve kütüphaneci Alfonz Gspan 'a (1904-1977) adanmıştır. Kütüphane ayrıca 2009 yılında Slovenya'da Speedway üzerine benzersiz bir daimî sergi açmıştır.

Bugün 6.000'den fazla üyesi ve 145.000'den fazla ünitesi bulunan kütüphanede süreli yayınlar bölümü, 40 koltuklu bir çalışma-okuma odası, çocuk köşesi, yerel bilgi koleksiyonu ve ayrı olarak konumlandırılmış bir gençlik bölümü bulunmaktadır. Kütüphanenin Videm ve Kostanjevica na Krki'de de şubeleri bulunmaktadır (Culture.si, tarih yok).

Çalışanların ve bir kurum olarak Krško Valvasor Kütüphanesi'nin değerleri:

*Bilgi *Saygı *Yaratıcılık *Güvenilirlik *İş birliği

Tesisler ve ekipman

- İade eden kitap makinesi
- Materyal ödünç almak için bahişçi
- Akıllı raflar
- Sipariş edilen malzemeleri toplamak için 7/24 paket
- Bilgisayarlar ve WiFi
- Dizüstü bilgisayar kiralama
- Elektronik okuyucu
- Baskı Kutusu
- Kahve makinesi
- Çalışma hücreleri ve okuma odaları
- Masal Odası
- Atrium (Valvasorjeva knjižnica Krško, 2024).

Özel Koleksiyonu

Dalmatin İncil (1584)

2010 yılında Krško'daki Valvasor Kütüphanesi, yıllar süren çabalar ve araştırmalardan sonra, Dalmatin'in 1583 yılında Wittenberg Bohorice'de basılan İncil'inin 1584 tarihli orijinal nüshasını başarıyla satın aldı ve koleksiyonuna kattı. Sloven tarihi ve özellikle de Sloven dilinin tarihi açısından son derece önemli olan ve hem İncil'in Slovence'ye ilk tam ölçekli çevirisinin genel hikayesini hem de birçok özelliğini yansıtan kendi hikayesini anlatan bu eserin bir kopyasını onlarca yıl sonra George Dalmatin'in memleketine kazandırılmıştır. Geçmişte, Krško'daki Capuchin kütüphanesi Dalmatin'in İncil'inin iki orijinal kopyasıyla zenginleştirilmiştir, ancak uzun yıllar boyunca başka kurumlarda saklanmıştır.

Carniola Dükalığı'nın Zaferi (1689)

Karniyola Dükalığı'nın Zaferi bir ansiklopedi ve bölgesel tarihçedir, yaratıldığı dönemde ciddi bir bilimsel ve tarihi eserdir, hikayeler, masallar, hikayeler, efsaneler, anekdotlar ve ahlaki masallarla serpiştirilmiştir. Valvasor Kütüphanesi Krško, bu anıtsal ve tarihsel açıdan önemli eserin 1978 baskısı hariç tüm baskı ve çevirilerine sahiptir.

Carniola Dükalığı'nın onuru ve şanı (2009–2013)

Büyüklüğü ve metnin 17. yüzyıl Almancasıyla yazılmış olması nedeniyle Karniyola *Dükalığı* 'nın Zaferi çok az sayıda yeniden baskı görmüş ve Slovence okuyuculara ancak yavaş ve kademeli olarak ulaşabilmiştir. Karniyola *Dükalığı* 'nın Zaferi'nin Slovence'ye ilk tam ölçekli çevirisi 2009-2013 yılları arasında Karniyola Dükalığı'nın *Onuru ve Zaferi* başlığı altında yayımlanmış ve Karniyola Ülkesi Enstitüsü'nün çok sayıda uzmanın katılımıyla gerçekleştirdiği başarılı bir proje olmuştur.

Iconotheca Valvasoriana (2009)

2009 yılında Slovenya Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Krško kentine, orijinali Zagreb'deki Metropolitan Kütüphanesinde bulunan Jan Vajkard *Valvasor* 'un baskı koleksiyonu *Iconotheca Valvasoriana* 'nın tıpkıbasımını bağışlamıştır. Valvasor'un seyahatleri sırasında satın aldığı, konu, teknik ve sanatçıların milliyetine göre düzenlenmiş ve beyaz deri ile ciltlenmiş 7 752 baskıyı içeren, 1'den 18'e kadar numaralandırılmış 17 ciltten oluşmaktadır (dördüncü cilt kayıptır). Her baskıya çok dilli başlıklar eşlik etmektedir (Valvasorjeve knjižnica Krško, 2024).

Çeşitli Özel İhtiyaçları Olan Kullanıcılarla Çalışma

Bilgiye ve bilgiye erişime ulaşmak, her bireyin yaşamında temel bir ihtiyaçtır. Bu nedenle, herhangi bir toplumun görevi, ırk, cinsiyet ve farklılık gibi çeşitli biçimlerdeki ayrımcılığa bakılmaksızın, tüm üyelerine bunu sağlamaktır. Farklı bireylerin bilgiye, bilgiye ve kültürel varlıklara ulaşma yetenekleri farklı olduğundan, kütüphanelerde bu erişim konusunda zorluk yaşayan potansiyel kullanıcılara özellikle dikkat etmek önemlidir. Bu kullanıcılara çeşitli iş birliği biçimleri sunuyoruz:

- Dernek veya birim merkezinde materyal ödünç verme,
- Bilgiye erişim,
- Kütüphane ziyaretleri,
- Dernek merkezinde kütüphane materyalinin sunumu,
- Okuma ve anlatma saatleri,
- Okuma rozeti,
- Bilgisayar eğitimi,
- Kütüphane etkinlikleri hakkında kullanıcıları bilgilendirme,
- Dernek ve okulların kütüphane etkinliklerine uyumlu programlar (Valvasorjeve knjižnica Krško, 2024).

Resim 4 (Valvasorjeva knjižnica Krško, 2024).

Parramatta Kütüphanesi (Avustralya)

Resim (Boardman, 2023).

Kütüphane Binası ve Genel Bilgileri

Modern Parramatta Kütüphanesi, PHIVE'nin birinci ve ikinci katlarında yer alıyor. Parramatta Meydanı'nı gören manzaralar eşliğinde, zemin kattaki kafeden aldığımız bir kahveyle ve keşfedilecek 65.000'den fazla kitapla, tüm gün oturup okumak veya çalışmak isteği uyandırıyor. Uzatılmış çalışma saatleri ve sunduğu imkanlarla daha fazla yararlanma hizmeti sağlıyor. Kütüphanenin iki katı da tamamen erişilebilir olup, katlar arasında kolayca ulaşımı sağlayan asansörler bulunmaktadır.

Etkinlikler

Yıl boyunca, Kütüphane yeni bir hobi veya beceri öğrenebileceğiniz veya yeni arkadaşlarla tanışabileceğiniz heyecan verici bir etkinlik programı düzenlemektedir. Şunlar için bize katılın:

- Yazar söyleşileri
- STEM ve kodlama dersleri
- Dijital okur yazarlık sınıfları
- Kitap kulüpleri
- İngilizce konuşma dersleri
- Yaratıcı yazma atölyeleri
- Boş zaman grupları

Kütüphane Teknolojisi ve Diğer Hizmetler

Çalışmak, çalışmak veya buluşmak için sessiz bir yer mi arıyorsunuz? City of Parramatta Kütüphanesi'nde bulabilirsiniz.

- Ücretsiz kullanım için genel bilgisayarlar.
- Tüm alanlarda ücretsiz genel WiFi.
- Kişisel cihazlarınızı bağlayıp kullanabileceğiniz şarj noktaları.
- Baskı ve tarama hizmetleri.
- Hâkim Yardımcısı hizmetleri mevcuttur.

Kütüphane ve teknoloji destek personeli yardıma ihtiyaç duyulduğu durumlarda yanınızdadır.

Kitap veya kaynak ödünç almak için kütüphaneye üye olmanız gerekiyor. Üyelik ücretsiz ve katılmak için sadece kütüphane personeline başvurmanız veya online olarak üye olmanız gerekmektedir. Üyelik ayrıca size geniş bir elektronik kitap, eDergi ve eSesli kitap yelpazesi sunan çevrimiçi kütüphane kataloğuna ücretsiz ve 7/24 erişim sağlayacaktır (PHIVE is Parramatta Square, tarih yok).

Kütüphane Koleksiyonu

Parramatta Kütüphanesi'ni ziyaret etmek ve geniş koleksiyonu keşfetmek herkes için açıktır. Yeni bir şeyler okumak için kitaplık ekranlarını gözden geçirip veya türe göre arama yapmak mümkündür. Gazeteler, dergiler, büyük punto kitaplar, sesli kitaplar ve DVD'ler için seviye birden yararlanılır. Parramatta'nın tarihini ve mirasını özel Yerel Araştırmalar Kütüphanesi'nde yer almaktadır. Kütüphanenin her iki katında da kendi kendine hizmet veren kiosklar ve akıllı kitap iade rafları bulunmaktadır. Kitaplar ayrıca her gün, günün 24 saati, haftanın 7 günü PHIVE'in dışındaki şutlardan

da iade edilebilir.

Kütüphanede, Parramatta'nın tarihi ve mirası hakkında araştırma yapmak ve öğrenmek isteyenler için özel bir Yerel Çalışmalar Araştırma Kütüphanemiz ve Araştırma Laboratuvarı mevcuttur. Miras koleksiyonları ve araştırma hizmetleri bireyler, öğrenciler, araştırmacılar, arkeologlar, akademisyenler ve planlamacılar ve mimarlar gibi profesyoneller için erişilebilirdir.

Miras Koleksiyonları

- ***Konsev Arşivleri:*** Bu kaynaklar şehrin ve mahallelerin kurumsal hafızasını oluşturmaktadır. Toplantı tutanaklarını, yıllık raporları, mülk kayıtlarını, haritaları, fotoğrafları ve film görüntülerini içerir.
- ***Topluluk Arşivleri:*** Bu kayıtlar topluluk üyeleri tarafından oluşturulmuş veya toplanmıştır ve idari kayıtları, kişisel belgeleri, efemera ve görüntüleri içerir.
- ***Kültürel Koleksiyon:*** Arkeolojik eserler, kültürel açıdan önemli nesnelere, sivil ve törensel hediyeler ve sanat eserlerinden oluşan yaklaşık 100.000 nesneyi içerir.
- ***Medya Koleksiyonu:*** Bu, Parramatta'daki iş ve yaşam tarihini yakalayan küçük ama ilginç bir resim, film, video, sözlü tarih ve diğer ses kayıtları koleksiyonudur. Medya koleksiyonuna erişim çevrimiçidir veya bunları şahsen görüntülemek için Araştırma Laboratuvarından randevu alınması gerekmektedir.

Yerel Çalışmalar Araştırma Kütüphanesi

Yerel Çalışmalar Referans ve Araştırma Kütüphanemiz, PHIVE'deki kütüphanenin ikinci katında yer almaktadır. Burada Parramatta'nın mirası, insanları ve yerleri hakkında daha fazlasını keşfedebilirsiniz. Orijinal kitaplar, metinler, aile tarihi kayıtları ve haritalardan oluşan geniş koleksiyona ister ilgili bir birey ister akademisyen olun, topluluktaki herkes tarafından göz atılabilir. Yerel Çalışmalar Araştırma Kütüphanesi'ndeki materyaller ödünç alınamaz, ancak telif hakkına tabi olarak taranabilir veya fotokopisi çekilebilir.

Araştırma Hizmetleri

PHIVE Araştırma Laboratuvarı'nda gazeteler ve haritalar, geniş bir mikrofilm ve mikrofiş kataloğu dahil olmak üzere kapsamlı bir tarihi öge koleksiyonu mevcuttur. Eğitimli uzmanlar, soy ve aile geçmişini araştırma becerilerinizi geliştirmenize yardımcı olabilir ve kendi araştırmanızı yürütme ve kütüphane referans hizmetlerini kullanma konusunda eğitim ve ipuçları sağlayabilirler.

Bunun sizin için yapılmasını tercih ederseniz, ekip size bir saate kadar araştırma sağlayabilir ve yılda en fazla beş talebi ücretsiz olarak sağlayabilir. Daha uzun süren talepler için ücret ve masraflarına bakmalısınız. İhtiyaç duymanız halinde bir fotokopi makinesine erişimi olan mikrofilm makaralarını ve mikrofiş dosyalarını okumanızı sağlamak için yerinde Scan Pro makineleri bulunmaktadır (PHIVE is Parramatta Square, tarih yok).

Doğu Şanghay Kütüphanesi (Çin)

Resim 8 (RawVision Studio, 2022).

Kütüphane Binası ve Genel Bilgileri

Doğu Şanghay Kütüphanesi, dünyanın en büyük kütüphanelerinden biri olarak duran bir sivil dönüm noktası ve kültürel destinasyondur. Yılda 4 milyondan fazla ziyaretçisiyle, modern kütüphanelerin gelişen rolünü temsil eden sanat, kültür ve teknoloji odaklı öğrenme için hayati bir merkez olarak hizmet vermektedir. İleri görüşlü yaklaşımına rağmen, kütüphane aynı zamanda eski edebiyatçıların sembolü olan bilim adamının kayası Taihu taşı anımsatan tasarımıyla klasik Çin bilimine saygı gösteriyor ve böylece modern binayı Çin tarihi ve geleneğine bağlıyor.

Doğu Şanghay Kütüphanesi, bir sevgiyle korunan Çin sembolünü mimari ve tasarım aracılığıyla yeniden yorumlama fırsatıydı. Mimarisi, iç tasarımı ve programlamasıyla, Doğu Şanghay Kütüphanesi, bir Çin bahçesindeki bir bilginin taşı çağrıştırıyor: bir zümrüt ağaç kubbesiyle çevrili çok yüzlü bir taş; doğal olarak oluşan iç mekanların bağlantılı bir ağı; bilgi, araştırma ve keşfin bir kaynağıdır. Kütüphanenin dış cephesi, basılı edebiyata daha da incelikli bir simgecilikle saygı gösteriyor. Cephe cam panellerine "basılmış" olan mermer kıvrımlarının 15 fotoğrafını tasvir eden soyut bir motif, kütüphanenin "kapağını" temsil eder. Farklı şeffaflık derecelerine sahip yatay bantlar halinde düzenlenmiş bu oyulmuş paneller, ışığın binaya derinlemesine nüfuz etmesine izin verir, mekânı aydınlatır ve iyi bir kitap gibi, zihni aydınlatır. Doğu Şanghay dünyanın en büyük yeni kütüphanelerinden biridir. Sanat, kültür ve teknoloji odaklı öğrenmenin merkezi olarak temel işlevi, modern kütüphanelerin hızla değişen varlık nedenini yansıtır.

Doğu Şanghay, 4.8 milyon kitabı barındırmasına rağmen, yılda 4 milyonu aşkın ziyaretçi için 1.200'den fazla konferans, seminer, gösteri, etkinlik ve uygulamalı etkinlik ev sahipliği yapacak. Bu çeşitli programlar, 115.000 metrekaarelik açık, esnek ve bağlantılı ortamlar tarafından kolaylaştırılacaktır (Schmidt Hammer Lassen, tarih yok).

Kütüphanenin Alanları

Entegre yardım masası, çocuk alanı, engelli okuma odası, gazete alanı, okuma meydanı, tema alanı, sosyal bilimler müzesi, koleksiyon butik kütüphanesi

Bu alanlarda danışma, okuma meydanı ve gazete alanı her gün bunların dışındaki yerler pazartesi günleri dışında açıktır. Sabah 09:00- Akşam 20:30 saatleri aralığında açık. Pazartesi açık olan alanların açılış saati 13:30 (Shanghai Library Institute of Scientific and Technical Information of Shanghai, tarih yok).

"Şangay Doğu Kütüphanesi müşterisinin kütüphane için bir vizyonu vardı. Kütüphane ilham, öğrenme, değişim ve yaratılma için bir alan olmalıdır. Tasarım süreci boyunca, bir kütüphane olması gerektiğini duyduklarımızı izledik, kişiselleştirilmiş bir bina oluşturmak, birbirine bağlı ve kapsayıcı mekanlar yaratmak istedik. Amaç, Şanghay vatandaşlarının ikinci bir evi olarak hissedilebilen bir bina yaratmak "dedi. Schmidt Hammer Lassen'in ortağı Chris Hardie. "Modern bir kütüphane, farklı malzemeleri depolamak ve ödünç vermek için sadece bir yer değil, aynı zamanda kalmak, sosyalleşmek, ilham vermek ve şaşırmak için de bir yer. Bu değişikliklere ve bu zorluklara verilen cevap, bir "koleksiyondan bağlantıya" geçiş dediğimiz şeydir. Kütüphaneler sadece pasif koleksiyonlar değil, kullanıcıları bilgi, deneyim, yenilik ve en azından vatandaşları ile birleştiren canlı kurumlar "diye ekledi (Fiori, 2017).

Resim (Schmidt Hammer Lassen, 2023).

GENEL DEĞERLENDİRME-SONUÇ

Halk kütüphaneleri, toplumun her kesiminden kişiye çeşitli hizmet imkânları sunarak gelişimlerine, öğrenimlerine, bilgi gereksinimlerine, hobilerine, sosyalleşmelerine vb. birçok alanda ilerlemelerine fayda sağlamaktadır. Halk kütüphaneleri içerisinde bulunduğu toplumun yapı taşıdır ve toplumun daima ilerlemesi için kütüphaneleri kullanan ve kullanacak olan kişiler bilinçlendirilmelidir. Kütüphane kullanımını yaygın hale getirmek, kuruma kullanıcı çekmek adına onların ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda daha fazla çalışma ve iyileştirme yapılmalıdır. Bu çalışmalar bulunduğumuz çağa uygun şartlarda değişim ve dönüşümler göz önünde bulundurularak stratejik olarak planlanmalıdır. Bakıldığında IFLA raporlarında halk kütüphaneleri alanında kendisini ciddi seviyede geliştirmiş kütüphaneler mevcuttur. Bunların ortak paydaları ise tamamen kullanıcı odaklı

olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu kütüphaneler gerek bina- mimari yapıları gerekse kullanıcılara sundukları sosyal alanları olarak dünyadaki çoğu kütüphaneden farklıdır. Ödül almaları ve aday gösterilmeleri tesadüf değildir.

Halk kütüphaneleri eski geleneksel yapısından çıkarak 21. Yüzyılın gereksinimlerini karşılayabilir hale getirilmelidir. Teknolojik anlamda çok fazla gelişmeler yaşanmış ve bilgi çağına geçiş yapılmıştır. Kütüphaneler medya, uzaktan eğitim, bilgiye her türlü erişim, bilgi okuryazarlığı, sosyal anlamda geliştirici atölyeler vb. konularda hizmet sunmalıdır. Bunların hepsine hem kütüphanelerin fiziksel özelliklerini hem de hizmet veren çalışanlarını her açıdan hazır hale getirmek mecburiyetindedir. Halk kütüphaneleri yaşam boyu öğrenme alanları olmalıdır. Bu kurumlar kullanıcılara her türlü hizmeti sundukça, koleksiyonlar kullanıldıkça var olacaktır. Aksi halde sosyal kâr amacı güden kurumlar olarak kullanıcı çekemediğinde kaynaklar kullanıcılar tarafından kullanılmadığında var olmasının bir amacı kalmamış olur.

IFLA Yılın Sistematiik Halk Kütüphanesi Ödülünü almaya ya da aday olmaya hak kazanmış kütüphanelerin ortak özelliklerinde bina-mimari tasarımları göze çarpmaktadır. Hepsinin tasarımı çok ince ayrıntılarla düşünülmüş ve görünümleri ile bile insanı içine çekmektedir. Daha çok yaşam alanı ve kişinin evi gibi hissetmesi için tasarlanmış alanları mevcuttur. Toplumun her kesimini çekebilecek nitelikte organizasyonlar, atölyeler, eğitimler düzenlenmektedir. Kişilerin hem rahatça boş vakitlerini değerlendirebileceği hem konfor alanında hissedebileceği ve aynı zamanda da sosyalleşebileceği alanlar tasarlanmıştır. Ayrıca bu kütüphanelerde engelli kullanıcılar düşünülerek onlara hem fiziksel hem dijital anlamda alan tanımlanmıştır. Kütüphanelerin erişilebilirliği açısından kullanıcı odaklı alanlar yaratmak önemlidir. Bu tarz kütüphanelerde yaygınlaşmış makerspace olarak adlandırılan laboratuvar, atölye, sanat çalışmaları, teknolojik çalışmalar vb. için oluşturulan kendin yap yaklaşımına uygun alanlar mevcuttur. Bu alanlar her kesime ücretsiz sunulmakta ve kullanıcıyı kuruma çekip onlara faydalı olabilmek adına önemlidir. Kurum esnekliği ön planda tutulan kütüphaneler toplum tarafından tercih sebebi olur. Bu kütüphanelerde sürdürülebilirlik açısından da yenilikçi, en uygun kaynakları en az maliyetle kullanarak ve döngüsel olarak hareket ederek çevre dostu çalışmalar yapılmıştır. Kriterlerden biri olan ve çağımız için en önemlisi olan dijital teknolojilerin bu kurumlarda entegre şekilde sunulduğunu söyleyebiliriz. Böylece kullanıcı her türlü yenilikten faydalanabilmektedir. Bunlar her türlü teknolojik alette olabilir bir elektronik kaynak ve yazılımda olabilir. Bu kütüphaneler çağın gerisinde kalmayarak daima yenilikçi stratejiler benimsemişlerdir.

Genel anlamda IFLA tarafından ödül almış kütüphanelerin durumlarına bakılarak Türkiye’deki halk kütüphanelerinin nasıl olması gerektiği konusunda öneriler sunulabilir. Bunlar:

- Halk kütüphaneleri için hizmete uygun, konforlu, kullanıcı ve kurum ihtiyaçlarını ön planda tutan, binalar tasarlanmalıdır.
- Kütüphane binalarını merkezi alanlara inşa etmek kullanıcıların erişimleri açısından daha avantajlı olacaktır.
- Binalar tasarlanırken alanların genişliği, ferahlığı düşünülerek kullanıcı ve koleksiyonlar için yeterli alan ayrılmalıdır.
- Binalar tasarlanırken kullanıcı ve çevre dostu olmasına dikkat edilmelidir. Kütüphane yapılırken en az maliyetle hatta eski binaları geliştirip, yenileyip, dönüştürerek döngüsel sürdürülebilirlik sistemi ile tasarlanabilir.
- Binalar tasarlanırken aydınlatması, iklimlendirmesi, doğal afetlere dayanıklılığı gibi unsurlarına dikkat edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde hem bina hem içerisindeki

koleksiyon, kullanıcı ve çalışanlar kötü etkilenebilir.

- Engelli kullanıcılar için asansörler, masalar, koleksiyonlar ve rahatça hareket edebilecekleri alanlar düşünölmelidir.
- Tasarım olarak kullanıcıların kendilerini evlerinde gibi hissettikleri ve ikinci yaşam alanı olarak görebilecekleri daha rahat, güvende oldukları alanlar oluşturulmalıdır. Mesela kullanıcıların içerisinde sosyalleşebileceği ve yeme-içme ihtiyaçlarını karşılayabileceği alanlar olmalıdır.
- Binaların ısı ve ses yalıtımları iyi olmalıdır. Dışarıdan gelebilecek herhangi gürültüden ya da ekstra bir sıcaklık-soğukluktan kullanıcı ve çalışanlar etkilenmemelidir.
- Bazı halk kütüphanelerinde bulunsa da çoğu halk kütüphanesinde olmayan makerspace alanlarına daha fazla önem verilmelidir. Bunlar kullanıcıların kişisel ve eğitimsel gelişimlerini desteklemek için çok önemlidir. Mesela meslek edinmek için verilebilecek herhangi eğitim programı ve hobi edinmek için verilecek kurslar olmalıdır. Mesela teknoloji alanında bilgi sahibi olmak isteyen kullanıcılara kod yazılımı, 3D çizimler öğretmek ya da hobisini geliştirmek isteyen kullanıcılara resim, el sanatları gibi eğitimler vererek faydalı olmak kütüphanenin amaçları arasında olmalıdır.
- Halk kütüphaneleri saydığımız alanlar gibi alanlar oluşturarak daima yaşam boyu eğitimi desteklemelidir.
- Çocuklara oyun alanları, tiyatro oyunları, masal saatleri gibi hizmetler sunarak çocuklara da kütüphane kullanımını küçük yaşlarda aşılacak gerekmektedir.
- Binalarda depolama ve raf sistemleri akıllı olabilir. Böylelikle hem kullanıcı hem de çalışanlar için kolaylık sağlanır.
- Binanın iç alan özellikleri ve dış yapısının yanında bahçe alanı da önemlidir. Bahçede kullanıcılar için hem yeşil alanda doğa ile vakit geçirmek hem de çocuklar için oyun parkları olabilir.
- Binaların iç ve dış güvenliğinin sağlanması için gerekli sayılarda personelin çalıştırılması gerekmektedir.
- Kütüphane binalarında çalışan ve kullanıcılar için otopark hizmeti olmalıdır.
- Kütüphane binaları tasarlanırken mimarlar ve kütüphane çalışanları daima iletişim ve iş birliği içerisinde olmalıdır. Kütüphane çalışanları, kullanıcıların ihtiyaçlarını ve kütüphanenin koleksiyonunu, kullanılan herhangi bir sistemi, makineyi işin içerisinde olan kişiler olarak daha iyi bildikleri için bina tasarım süreçlerinde rol almaları gerekmektedir.
- Kütüphanenin hedefleri, yasal mevzuatları ve politikaları net bir şekilde belirlenmelidir.
- Kütüphane çalışanları nitelikli, yenilikçi, kendisini daima geliştiren, idealist proaktif kişiler olmalıdırlar. Aslında en önemli unsur bence kütüphanelerde bölüm mezunu kişilerin çalıştırılması gerektiğidir. Tabi ki tüm kütüphane çalışanlarını kastetmiyorum ama uzmanlık gerektiren bazı bölümlerde mesela yönetici kadrosunda, teknik hizmetler bölümünde (yayın sağlama, koleksiyon geliştirme, katalog vb.) Bilgi ve Belge Yönetimi alanında eğitim almış kişilerin çalışmasının daha doğru olacağı düşüncesindeyim. Böylece hem kütüphane hem kullanıcılar doğru bilgiye doğru şekilde yönlendirilebilirler.
- Kütüphanelerde çalışanların yeterli sayıda olması gerekmektedir. Eksik personel ile çalışıldığında verimlilikte maalesef düşmektedir.
- Kütüphane çalışanları bilgi ve dijital okuryazar olmalı ve kullanıcılarına da bunu öğretmelidir.
- Kütüphane koleksiyonu seçilirken kullanıcıların ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.

Kaynakların nicel ve nitel olarak değerlendirilmesi yapılmalıdır.

- Kütüphane çalışanları kurum için sosyal medya kullanmalı ve bunun üzerinden kütüphanelerini tanıtmalı ve oradan duyuruları, yenilikleri, eğitimleri paylaşmalıdır.
- Çalışanlar çağımızın gerektirdiği şekilde güncel teknolojik ve dijital hizmetler hakkında eğitimler alıp bilgi sahibi olmalıdır ki toplumsal, teknolojik gelişime adapte olabilsinler ve kullanıcılara daha iyi hizmet sunabilsinler.
- Kurum ve çalışanlar daima yenilikçi stratejiler benimseyerek ilerlemelidir. Çağın gerisinde kalmamalı ve daima güncel hizmetler vermelilerdir.
- Kütüphane çalışanları daima üretici, yaratıcı ve kurumu geliştirici nitelikte olmalıdır. Fikirleri ve çalışmalarıyla hem kuruma hem kullanıcılara yetkinlik kazandırmalıdır.
- Çalışanların veri tabanları, web siteleri, yazılım, otomasyon gibi konularda daha detaylı eğitimler almaları gerekmektedir. Çünkü dijital devrimle birlikte görev tanımı artık geleneksel kütüphanecilik anlayışının dışına çıkmıştır. Artık bilgi işçisi, veri bilimcisi, veri analisti, veri uzmanı, bilgi taşıyıcısı gibi yeni meslek adlandırmaları mevcuttur.
- Kütüphanelerin her birimi hakkında bilgi sahibi olmak ve işleyişe hâkim olmak gerekmektedir. Böylece kullanıcıların her sorusuna makul cevaplar verilebilir.
- Teknolojinin geldiği son noktada yapay zekanın kütüphanecilerin işlerini elinden alacağı gibi bir düşünce mevcut olsa da bunu kurumun ve çalışanların faydasına çevirmek kişilerin elindedir. Mesela kurumlarda yapay zeka destekli makine ve robotların daha fazla yer alması, yapay zeka desteği ile halledilebilecek otomatikleşmiş işlemlerin daha hızlı şekilde halledilmesini sağlar. Böylece çalışanlar diğer detay ve strateji gerektiren işlere yoğunlaşarak kurumu daha ileriye taşıyabilir ve kullanıcılara daha güzel hizmetler sunulabilir.
- Çalışanların motivasyonlarını yüksek tutmaları için çeşitli organizasyonlar yapılmalıdır.
- Kütüphaneler diğer kütüphanelerle ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde çalışmalıdır.
- Kütüphanelerin gerek binası gerek dermesi için bütçe planlaması yapılması gerekmektedir. Bütçe konusu çok kapsamlı ve önemlidir. Kütüphanenin hem fiziksel hem elektronik kaynaklarını, bina unsurlarını, alanları, verilecek eğitimleri vb. birçok unsur için düşünülmesi gerekir. Bütçe eksikliği maalesef kütüphanelerin hizmet kalitesini kötü yönde etkilemektedir.
- Bütçe planlaması oluşturulduktan sonra gerektiği zamanlarda bütçe güncellemeleri yapılmalıdır. Bu güncellemelerin sonucu kütüphanelere artı yönde yansır.
- Kütüphanelerin stratejik planlamaları yapılırken güçlü ve zayıf yönleri göz önünde bulundurularak SWOT analizleri ile ilerlenmesi daha sistematik ve bilinçli olur.
- Kütüphanelerde iş güvenliği ve ilkyardım eğitimleri verilmelidir. Böylelikle oluşabilecek iş kazalarının önüne geçilebilir. Oluşabilecek ilkyardım ihtiyacında bilinçli davranılabilir.

Bu öneriler Türkiye'deki kütüphanelerin hiçbirisinde bu tarz hizmetler yok demek değildir. Genel anlamda amaç eksikliği olan halk kütüphanelerinin iyileştirilmeleri adına topluma daha faydalı olup, kültürel mirasımıza sahip çıkıp, daima sürdürülebilir, yenilikçi yaklaşımı benimseyerek gelecek kuşaklara güzel hizmet alanları sunulmasını sağlamaktır.

KAYNAKÇA

- Ayuntamiento de Madrid.* (tarih yok). April 09, 2024 tarihinde <https://bibliotecas.madrid.es : https://www.madrid.es/portales/munimadrid/es/Inicio/Cultura-ocio-y-deporte/Cultura-y-ocio/Direcciones-y-telefonos/Biblioteca-Publica-Municipal-Gabriel-Garcia-Marquez?Useravgnextfmt=default&vgnextoid=e4bf3d0b5e71c010VgnVCM1000000b205a0aRCRD&vgnnextchannel> adresinden alındı
- Biblioteques de Barcelona.* (tarih yok). April 09, 2024 tarihinde <https://ajuntament.barcelona.cat/biblioteques/en/canal/pla-director-de-biblioteques-de-barcelona> adresinden alındı
- Biblioteques de Barcelona.* (tarih yok). April 09, 2024 tarihinde <https://ajuntament.barcelona.cat/biblioteques/ca/canal/fons-francisco-ibañez> adresinden alındı
- Biblioteques de Barcelona.* (tarih yok). April 09, 2024 tarihinde <https://ajuntament.barcelona.cat/biblioteques/ca/canal/sant-marti-0> adresinden alındı
- Biblioteques de Barcelona.* (2023). *The Gabriel García Márquez Library in Barcelona: Best Public Library of the Year, 2023.* April 09, 2024 tarihinde www.barcelona.cat: https://ajuntament.barcelona.cat/biblioteques/es/bibgarciamarquez/noticias/la-biblioteca-gabriel-garcia-marquez-de-barcelona-es-la-mejor-biblioteca-publica-del-ano_1313376 adresinden alındı
- Biblioteques de Barcelona.* (tarih yok). *Ràdio Maconda.* April 09, 2024 tarihinde www.barcelona.cat: https://ajuntament.barcelona.cat/biblioteques/ca/canal/r%C3%A0dio-maconda adresinden alındı
- Biblioteques de Barcelona.* (tarih yok). *Sensory space.* April 09, 2024 tarihinde www.barcelona.cat: https://ajuntament.barcelona.cat/biblioteques/ca/canal/espai-sensorial adresinden alındı
- Boardman, B. (2023). *Parramatta Town Hall / DesignInc + Lacoste + Stevenson Architects + Manuelle Gautrand Architecture + TKD Architects.* ArchDaily, Parramatta, Australia. April 13, 2024 tarihinde https://www.archdaily.com/1015025/parramatta-town-hall-designinc-plus-lacoste-plus-stevenson-architects-plus-manuelle-gautrand-architecture-plus-tkd-architects?ad_source=search&ad_medium=projects_tab adresinden alındı
- Culture.si.* (tarih yok). April 09, 2024 tarihinde www.culture.si: https://www.culture.si/en/Valvasor_Library,_Kr%C5%A1ko adresinden alındı
- Fiori, B. (2017, October 25). Social Design Magazine. *New Shanghai East Library The Library Learning Center And Social Life.* April 16, 2024 tarihinde <https://en.socialdesignmagazine.com/mag/architettura/nuova-shanghai-east-library-la-biblioteca-centro-dapprendimento-e-di-vita-sociale/> adresinden alındı
- Granada, J. (2022). *Gabriel García Márquez Library / SUMA Arquitectura.* Archdaily, Barcelona, İspanya. April 09, 2024 tarihinde <https://www.archdaily.com/1000198/gabriel-garcia-marquez-library-suma-arquitectura> adresinden alındı

- IFLA. (2023, February 21). April 2, 2023 tarihinde <https://www.ifla.org/ifla-systematic-public-library-of-the-year/>: <https://www.ifla.org/news/now-open-applications-for-public-library-of-the-year-2023/> adresinden alındı
- PHIVE is Parramatta Square. (tarih yok). *History and Heritage Services*. April 13, 2024 tarihinde City of Parramatta: <https://www.cityofparramatta.nsw.gov.au/phive/library/heritage-and-history-services> adresinden alındı
- PHIVE is Parramatta Square. (tarih yok). *Library*. April 13, 2024 tarihinde www.cityofparramatta.nsw.gov.au: <https://www.cityofparramatta.nsw.gov.au/phive/library> adresinden alındı
- RawVision Studio. (2022). *Shanghai Library East / SHL*. April 14, 2024 tarihinde Archdaily: <https://www.archdaily.com/989766/shanghai-library-east-shl/633554084dba6e4426c94fa9-shanghai-library-east-shl-photo> adresinden alındı
- Schmidt Hammer Lassen. (2023, April 13). *Artworks By 10 Prominent Artists For The Shanghai Library East Unveiled*. April 14, 2024 tarihinde www.shl.dk: <https://www.shl.dk/agendas-insights/artworks-by-10-prominent-artists-for-the-shanghai-library-east-unveiled> adresinden alındı
- Schmidt Hammer Lassen. (tarih yok). *Shanghai Library East*. April 13, 2024 tarihinde www.shl.dk: <https://www.shl.dk/work/shanghai-library-east> adresinden alındı
- Shanghai Library Institute of Scientific and Technical Information of Shanghai. (tarih yok). *Working hours*. April 16, 2024 tarihinde old.library.sh.cn: <https://www.library.sh.cn/guide/promiss/81525> adresinden alındı
- Systematic. (2023, August 21). *This year's best new public library is in Spain*. April 09, 2024 tarihinde systematic.com: <https://systematic.com/en-gb/industries/library-learning/news-knowledge/news/public-library-of-the-year-2023/> adresinden alındı
- Valvasorjeva knjižnica Krško. (2024). April 12, 2024 tarihinde <http://www.knjiznica-krsko.si>: <http://www.knjiznica-krsko.si/informacije/za-uporabnike/prostori-in-oprema.html> adresinden alındı
- Valvasorjeva knjižnica Krško. (2024). *I live and rejoice with the library: Working with users with special needs*. April 12, 2024 tarihinde <http://www.knjiznica-krsko.si>: <http://www.knjiznica-krsko.si/dejavnosti/mladina/%C5%BEivim-in-se-veselim-s-knji%C5%BEnice.html> adresinden alındı
- Valvasorjeva knjižnica Krško. (2024). *New bookshelf gallery*. April 12, 2024 tarihinde <http://www.knjiznica-krsko.si/>: <http://www.knjiznica-krsko.si/dogodki/galerija-nove-knji%C5%BEnice.html> adresinden alındı
- Valvasorjeve knjižnice Krško. (2024, April 12). *Treasures of the Valvasor Library Krško*. Valvasorjeve knjižnice Krško: <http://www.knjiznica-krsko.si/posebne-zbirke/zakladi-valvasorjeve-knji%C5%BEnice-kr%C5%A1ko.html> adresinden alındı

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ KÜTÜPHANESİ

İrem TEKNE

Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi ABD, Yüksek Lisans Öğrencisi

iremtkne@marun.edu.tr

<https://orcid.org/0009-0004-5814-7619>

ÖZ

Özel konulu kütüphaneler olarak hizmet veren müze kütüphaneleri, günümüzde müzelerin vazgeçilmez yapılarından biri haline gelmiştir. Müze koleksiyonuna dair geniş bilgi ve araştırma sunmaları yanı sıra kültürel belleğin korunmasında da önemli rol oynarlar. Türkiye’de ilk kurulan müze kütüphanesi olma özelliği taşıyan İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi, müzelerin ve müze ile birlikte kütüphane kurma fikrinin de yaygınlaştığı bir dönemde kuruldu. II. Abdülhamid döneminde Osman Hamdi Bey’in emekleri ile kurulan Asar-ı Atika Müzesinin yanında kurulan bu kütüphane ilk dermesini dönemin aydınlarının bağışları ile oluşturdu. Daha sonraları dermesini satın alma, bağış ve değişim yoluyla geliştiren kütüphane günümüze kadar varlığını korudu. Bu çalışmada kütüphanenin tarihi seyri, koleksiyon geliştirmesi, çalışma düzeni ve kültürel mirasa katkıları üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi, Müze Kütüphanesi, Osman Hamdi Bey, Asar-ı Atika.

LIBRARY OF THE ISTANBUL ARCHAEOLOGY MUSEUMS

ABSTRACT

Museum libraries, serving as specialized libraries, have become indispensable structures within museums today. In addition to providing extensive information and research on museum collections, they also play a crucial role in preserving cultural memory. The Istanbul Archaeology Museums Library, recognized as the first museum library established in Turkey, was founded during a period when the idea of establishing museums alongside libraries became widespread. This library, founded through the efforts of Osman Hamdi Bey during the reign of Abdulhamid II, was established alongside the Asar-ı Atika Museum. The initial collection of the library was formed through donations from the intellectuals of the period. Over time, the library expanded its collection through purchases, donations, and exchanges, maintaining its existence to the present day. This study focuses on the historical trajectory of the library, its collection development, its organizational structure, and its contributions to cultural heritage.

Key Words: İstanbul Archaeology Museums Library, Museum Library, Osman Hamdi Bey, Antiquities.

GİRİŞ

Müze kütüphaneleri, müzelerin uzmanlık alanlarına yönelik bilgi ve kaynakları sağlayarak hem müze çalışanlarına hem de ziyaretçilere hizmet sunan özel konu kütüphaneleridir. Bu kütüphaneler, müzelerin bilgi odaklı hizmet anlayışına geçişi ile birlikte, müze bilgi ortamının vazgeçilmez bileşenleri haline gelmişlerdir (Mollaoğlu, 2007, s. 309). Müze koleksiyonlarında yer alan nesnelere ilişkin araştırmaları destekleyerek, bu nesnelere

belgeleme süreçlerini ve yöntemlerini geliştirir. Aynı zamanda, nesnelere korunmasına yönelik yöntemler sunar ve sergileme süreçlerini destekler. Müzenin eğitsel ve kültürel etkinliklerine de katkıda bulunarak hem müze çalışanlarının hem de ziyaretçilerin bilgiye erişimini sağlar ve müze deneyimini zenginleştirir (Mollaoğlu, 2007, s. 312).

İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Osmanlı Devleti'nin ilk müzesi olarak Asar-ı Atika ismiyle kurulmuştur. Bu müzenin kuruluşuyla birlikte kurulan kütüphane de Osmanlı'nın ilk müze kütüphanesi olarak kabul edilir. Günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi olarak faaliyet gösteren bu kütüphanenin tarihi ve bu konuyla ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi, çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Araştırmada, kütüphanenin nasıl kurulduğu, koleksiyonunun içeriği, çalışanların rolleri ve kütüphanenin mevcut durumu ele alınmaktadır. Çalışmanın hipotezi, kütüphanede bulunan kayıtlar ve belgeler sayesinde kütüphanenin tarihi ve gelişimi hakkında daha fazla bilgi edinebileceği yönündedir. Bu çalışmada, kütüphanenin mevcut arşivi ve evrakları üzerinde yapılan belgesel analiz yöntemi kullanılmıştır.

LİTERATÜR TARAMASI

Araştırma sürecinde, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nde yer alan Havva Koç'un "Arkeoloji Kütüphanesi"(Koç,1991) başlıklı makalesi temel referans kaynağı olarak kullanılmıştır. Bu madde, benim ve diğer araştırmacıların sıklıkla başvurduğu bir kaynaktır. Ancak, Koç'un yazdığı ve işaret ettiği kaynaklar (salnameler, nizamnameler vb.) dışında bu konu hakkında başka bir çalışmaya rastlanmamış veya çok kısıtlı bilgi verilmiştir. Havva Koç'un çalışması dışında kütüphane hakkında detaylı bir araştırma yapan bir kişi veya kaynak bulmak zordur.

İstanbul'daki kütüphanelere dair incelediğim kitaplarda genellikle çalışma saatleri, koleksiyon türleri, koleksiyon geliştirme politikası, adres, müze içerisindeki konumu ve kuruluş tarihi gibi yüzeysel bilgiler bulunmaktaydı. Kütüphanenin kuruluşundan sonra nasıl bir gelişim gösterdiği, çalışanları ve yöneticilerinin kimler olduğu gibi kritik sorulara cevap veren detaylı bir çalışmaya rastlamadım.

Havva Koç, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi'nin uzun yıllar boyunca yöneticiliğini yapmış bir araştırmacıdır ve bu nedenle konuyu derinlemesine bilmektedir. Koç'un çalışmaları, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Eski Yazışmalar Arşivi'ni¹ kullanması nedeniyle hem dikkat çekici hem de özgündür. Ayrıca, Koç'un çalışmalarında Osmanlı gazetelerinden yararlanması da onu farklı kılan bir diğer özelliktir. Gazeteleri kullanması, benim de "Gazeteler, müze ve kütüphane hakkında neler yazdı?" sorusunu sormama ve gazeteleri bu açıdan incelememe yol açtı. Müzeye dair birkaç haber buldum fakat kütüphane hakkında yazılmış müstakil bir haber yoktu ve müzeden bahseden haberler içerisinde de kütüphaneye dair bilgi yoktu.

Bilgi kaynaklarımı genişletmek için güncel gazeteleri de inceledim. Bu gazetelerde kütüphanede düzenlenen etkinlikler ve kütüphanenin tarihçesi hakkında çeşitli haberlerle karşılaştım. Osmanlı dönemine ait gazetelerdeki içerikle güncel gazetelerde yer alan haberleri karşılaştırarak, kütüphanenin basındaki temsilinin zamanla nasıl değiştiğini fark

¹ Daha önce karton adında mukavva kağıtlarda saklanan (Koç, 2006, s.87) bu arşiv yakın bir zamanda Devlet Arşivlerine devredilmiştir.

ettim. Bu inceleme sonucunda, günümüz basınında kütüphane tarihiyle ilgili yazılanların büyük ölçüde Havva Koç'un çalışmalarıyla aynı olduğunu, hatta bazılarının neredeyse birebir kopya niteliğinde olduğunu gözlemledim.

Veri tabanlarında yaptığım taramalar sırasında çeşitli zorluklarla karşılaştım. Yabancı veri tabanlarında kullandığım anahtar kelimelerden sonuç alamadım. Türkiye'deki veri tabanlarında ise arama sonuçları aşırı yoğun. Özellikle "İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi" anahtar kelimesi, dört kelimenin de ayrı ayrı indekslenmesi nedeniyle binlerce sonucun ortaya çıkmasına neden oldu. Daha spesifik sonuçlar elde etmek için anahtar kelimelerimi kısaltarak "arkeoloji kütüphane", "Müze-i Hümayun kütüphane" gibi terimler kullandım, ancak yine de fazla sayıda sonuç çıktı. Veri tabanı taraması sırasında karşılaştığım diğer bir zorluk da kütüphanenin koleksiyonuna dayanarak yazılmış makalelerin çokluğu oldu. Bu makaleleri tek tek inceleyip değerlendirdim, ancak çoğunun çalışmamın amacına uygun olmadığını gördüm. Bu durum, veri tabanı taramalarının verimliliğini düşürdü.

Devlet Arşivi'nde, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi'ne dair belge bulmak zordu. Mevcut belgelerin çoğu müzeye odaklanıyordu. Tarama sırasında kullandığım anahtar kelimeyi "Müze-i Hümayun"dan "Asar-ı Atika"ya değiştirince, yine müze ile ilgili belgelere ulaştım da bu sefer daha fazla belge buldum ve ayrıca Cumhuriyet'in erken dönemine dair bazı belgeler de elde ettim. Bu belgeler, Atatürk'ün müze ve kütüphane hakkındaki düşüncelerine dair bazı ipuçları sundu ve Cumhuriyet Dönemi'nde müzenin durumuna dair az da olsa bilgi sağladı.

Ayrıca Resmî Gazeteyi de inceledim, ancak kütüphane ile ilgili herhangi bir karara rastlamadım. Müzeyle ilgili de yalnızca bir karar buldum, o da müzenin müdürü Halil Ethem Bey'e ilişkin bir karardı, müzenin faaliyetlerine dair değildi (Resmî Gazete, 1931). Bu nedenle, arşiv ve resmî belgelerden yeterli bilgi elde etmekte zorluk çektim. Bu durum, kütüphane hakkında daha fazla bilgi edinmek için diğer kaynaklara yönelmem gerektiğini gösterdi.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı², çalışmamda kritik bir kaynak oldu. Oysa kütüphanenin tarihi gelişimini anlamak açısından önemli bilgiler içeren yıllıklarda, kütüphanede görev alan personel, kütüphanenin derlemesi ve fotoğraflar hakkında değerli bilgiler buldum. Ayrıca, kütüphanenin koleksiyon geliştirme politikasına dair de bazı izler mevcuttu. Bu bilgiler, kütüphanenin zaman içindeki gelişimini ve işleyişini daha iyi anlamamı sağladı.

TARİHÇE

İstanbul Arkeoloji Müzeleri 13 Haziran 1891'de ziyarete açıldı (Başgelen, 2010, s. 19). Açılıştan iki ay sonra, 20 Ağustos 1891'de kütüphane kurulması için padişah onayı alındı ve Osman Hamdi Bey'in çabalarıyla, I. Daire'deki altı odadan biri kütüphane olarak seçilerek beş ay içinde kütüphane kuruldu (Pasinli, 2003, s. 22). Kütüphanenin resmi açılışı 7 Kasım

² Bu yıllıklar Louvre ve Metropolitan Sanat Müzesinden ilham alınarak çıkarılmaya başlanmıştır. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No.3, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 1949, s.7. İlk sayısı 1934'de çıkarılmış ve fasıllarla devam ederek 15-16 no'lu son sayısı 1969'da çıkarılmıştır, 31 yıl boyunca yeni bir sayı çıkarılmamıştır. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No. 17, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 2001, s.5. 2001'den 2021 yılına kadar da yeni bir sayı yayınlanmamıştır. 18. Sayısı 2021'de yayınlandı. Ayrıca bk. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Semavi Eyice, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, 1993, "Arkeoloji Müzeleri Yıllığı" maddesi.

1903'te yapıldı (Kayaoğlu, 2011, s. 73). Ancak, 1893'te Maarif Nezareti'nden kitapların düzenlenmesi için memur talep edilmesi, kütüphanenin bu tarihten önce faaliyete geçtiğini gösteriyor (Koç, 1991, s. 381).

Maarif Nezareti, kitapları düzenlemesi için Baltacızade Todoraki'yi görevlendirdi ve Todoraki, vefatına kadar kütüphanenin düzenlenmesi üzerinde çalıştı (Pasinli, 2003, s. 60). Ayrıca, 1896'da Selanik Rum Ortodoks Mektebi Müdürü Vasilaki Mistakidis, Maarif Nezareti tarafından kütüphane memuru olarak atandı (Pasinli, 2003, s. 60). Bu gelişmeler, kütüphanenin kuruluş sürecini ve faaliyete geçişini göstermektedir.

7 Kasım 1903'te kütüphane, II. Daire'nin ikinci katına taşındı; açılış töreninde Maarif Nazırı Haşim Bey ile müze müdürü Osman Hamdi Bey konuşmalar yaptı (Koç, 2005, s. 149). 1903'ten 1910'a kadar kütüphaneye ilgili başka bilgiye ulaşamadım.

24 Ekim 1910'da Ali Bey, Mistakidis Efendi'ye yardımcı olarak atandı (Koç, 2005, s.155-156). Bu atama süreciyle ilgili kaynaklar arasında farklılıklar bulunmaktadır. Kayaoğlu (Kayaoğlu, 2011, s.74) ve Pasinli (Pasinli, 2003, s. 60), Mistakidis Efendi'nin emekli olmasından sonra Ali Bey'in göreve geldiğini belirtirken, Koç, her ikisinin de 1 Haziran 1922'de zorunlu emekli edildiğini ifade etmektedir. Bu farklılık, kütüphane tarihinin yorumlanmasında kaynakların çelişebileceğini göstermektedir.

Ali Bey'in emekliliği müze yönetimi tarafından istenmeyen bir durumdu. Bu nedenle, müze yönetimi, Maarif Nezareti'ne Ali Bey'in görevine devam etmesi için talepte bulundu. Osman Hamdi Bey'in girişimleri başarılı oldu ve Ali Bey, 1923'te kütüphane memuru olarak tekrar atandı (Koç, 2005, s.156).

Bu süre zarfında, kütüphanenin bir bütün olduğunu ve başında bir kütüphaneci bulunduğunu biliyoruz. 1937'de yayımlanan İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı'nın ikinci sayısında, kütüphanedeki eserlerin Doğu ve Batı olarak iki ayrı bölümde sınıflandırıldığı belirtilmektedir. Nüzhet Ergun³, Batı eserlerinden; Avni Erbabacan ise Doğu eserlerinden sorumlu memur olarak görevlendirilmiştir (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:2, 1932, s. 24). Ancak, bu ayrımın ne zaman ve neden yapıldığına dair net bir bilgi bulunmamaktadır. 1947'de, bu iki bölüm yeniden birleştirilerek kütüphane tekrar tek bir bütün haline gelmiştir (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:3, 1949, s. 37).

1949 yılında yayımlanan yıllıkta, Osman Reşer ve K. Ziya Polatkan'ın kütüphane memuru olarak görev yaptığı belirtiliyor ancak bu pozisyonlara ne zaman geldiklerine dair kesin bir bilgi yoktur. 4, 5, 6, ve 7. yıllıklara göre, K. Ziya Polatkan görevine devam etmiştir, ancak Osman Reşer'in ne zaman ayrıldığına dair bir bilgiye rastlanmamaktadır.

K. Ziya Polatkan, on yıl boyunca kütüphanede çalıştıktan sonra Manisa Müzesi Müdürlüğü'ne atanmıştır (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:8, 1958, s.23). Yerine vekaleten epigrafist Lütfi Tuğrul atanmıştır (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:8, 1958, s.8). Daha sonra, Lütfi Tuğrul'un yerine Vasfi Çobanoğlu tayin edilmiştir (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:9, 1960, s.16). Çobanoğlu'nun başka bir göreve atanmasıyla (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No: 10, 1962, s.25), kütüphane müdürlüğüne Kazım Çınar, müdür

³ Türk Edebiyatı ve kültürüne dair çalışmaları ile tanınan Ergun, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunudur. Aynı üniversitede akademik çalışmalarına devam ettikten sonra Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde memurluk yaptı. Buradayken hastalandı ve görevini bıraktı. Bknz: (Bektaş, 1995, 299).

yardımcılığına ise Nureddin Balcı atanmıştır (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:11-12, 1964, s. 2). Nureddin Balcı, 1969'da vefatına kadar bu görevde kalmıştır (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:15-16, 1969, s. 37). Kazım Çınar ise 1970'lerin başında kütüphane sorumluluğunu Havva Koç'a devretmiştir. Havva Koç'un ardından, kütüphanenin şu anki sorumlusu Üzeyir Altekin olmuştur (Koç, 2015, s. 185).

Kütüphanenin koleksiyon geliştirme süreci, Müze-i Hümayun Terakkisi başlıklı bir layihada, müzeye ek bütçe tahsis edilmesi önerisiyle başladı. Bunun üzerine, 1893 yılında Pesinari Efendi'den 1.086 adet kitap satın alındı (Koç, 2005, s. 152). Kütüphanenin ilk koleksiyonu, tarih ve arkeoloji ile ilgili 1.500 cilt kitabın I. Daire'nin altı salonundan birine yerleştirilmesiyle oluştu (Pasinli, 2003, s. 60).

Aynı yıl, Nisan ayında Paris'ten ve Mayıs ayında Almanya'dan gelen birer sandık kitap da kütüphanenin ilk koleksiyonunu zenginleştirdi (Pasinli, 2003, s. 60). Ayrıca, Osman Hamdi Bey'in kütüphaneye bağışladığı birkaç yüz kitap, koleksiyonun büyümesine önemli bir katkı sağladı (Koç, 2005, s. 152). Bu gelişmeler, kütüphanenin başlangıçtaki koleksiyonunun nasıl oluşturulduğunu ve nasıl çeşitlendiğini göstermektedir.

Ahmet Cevat Paşa'nın 1900'deki vefatının ardından, varisleri kütüphanesindeki yaklaşık 5.000 kitabı, kütüphane dolapları ve bir katalogla birlikte bağışladı (Koç, 2005, s. 152). 1904'te, Kirmasti naibi Kâzım Tevfikî Efendi'nin annesi Murtaza Hocazâde Hatice Hanım'ın hukuk ve eğitim konularında 54 ciltten oluşan kütüphanesi de koleksiyona eklendi (Koç, 2005, s. 154) 1910'da, Diyarbakırlı Sait Paşa'nın 602 kitaplık, ağırlıklı olarak İslami konular içeren koleksiyonu, bağışlandı (Koç, 2005, s. 152).

1914 yılında Ercüment Ekrem Talu tarafından Recaizade Ekrem Bey'in 395 tane kitaptan oluşan kütüphanesi bağışlandı, 50'si yazmadır (Koç, 2005, s. 152). Aynı yıl, Mehmet Şakir Paşa'nın eşi tarafından 510 ciltlik bir başka koleksiyon da bağışlandı (Koç, 2005, s. 153). 1917'de, Sultan Mehmet Reşat'ın koleksiyonu, Alman Dostluk Yurdu üyelerinin padişaha hediye ettiği 686 ciltten oluşan bağışla kütüphaneye eklendi (Koç, 2005, s. 153). 1928'de ise, Hattat Mektebi'nin çoğunlukla ders kitapları ve kütüphane defterlerinden oluşan 135 ciltlik koleksiyonu bağışlandı (Koç, 2005, s. 154). Bu farklı bağışlar, kütüphanenin koleksiyonunu genişletmiş ve çeşitli alanlardan değerli eserlerle zenginleştirmiştir.

ABD, İngiltere, Fransa gibi ülkelerle İsviçre'deki müze ve üniversiteler, Roma Alman Arkeoloji Enstitüsü, Kahire'deki Fransız Şark Arkeoloji Enstitüsü, Atina'daki Fransız Arkeoloji Mektebi gibi kurumlar arasında gerçekleştirilen mübadeleler, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin koleksiyonunun zenginleşmesine önemli katkı sağladı (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:4,1950, s. 36).

Bunun yanı sıra, British Museum, Berlin, Viyana, Kensington ve Smithsonian müzeleri gibi prestijli kurumlarla yapılan bağışlar da koleksiyonu zenginleştirdi. Ayrıca, Soci t  de Palestine, Chemin de Fer de Salonique Dede a , Institut des Langues Orientales de St. Petersburg ve University of Pennsylvania gibi kuruluşların katkıları, koleksiyonun çeşitlenmesine yardımcı oldu. Buna ek olarak, Baltacız de, Macridy, Mistakidis, Osman Hamdi Bey, Halil Edhem Bey, Edhem Paşa, Mylonas, Kaula, Th. Homolle, Mordtmann, Schlieman ve Huart gibi bireylerin bağışları, müzenin koleksiyonunun genişlemesinde önemli bir rol oynadı (Koç, 1991, s. 381).

Kütüphanenin koleksiyon gelişimini müzenin yıllıklarından izlemek mümkündür. Koleksiyona giren kitap sayısı zaman içinde dalgalanmıştır, belirgin bir istikrar eğilimi görülmemektedir. İkinci Dünya Savaşı öncesinde koleksiyon genişlerken, savaş döneminde duraklama yaşanmış ve savaş sonrasında kısa bir süre için yeniden artış görülmüştür. Ancak 1960'lara yaklaşırken kitap sayısında bir düşüş olmuş ve koleksiyonun büyüme süreci bu dalgalı eğilimi korumuştur. Bu inişli çıkışlı gelişim, kütüphanenin koleksiyon geliştirme sürecinin çeşitli dönemlerde farklı etkenlerden nasıl etkilendiğini göstermektedir.

1912 yılında, Şehbal isimli dergi kütüphaneye satın alındı, 1916'da, koleksiyonda 18.600 kitap vardı, bunlardan 850'si yazma eseri (Koç, 2005, s. 152). 1923'te, bir miktar yazma eser pazarlık yoluyla satın alındı (Pasinli, 2003, s. 60). 1934-1937 arasında, 207 batı ve 95 doğu eseri satın alındı; ayrıca, 531 batı eseri ve 320 doğu eseri bağış ve mübadele yoluyla kütüphaneye eklendi (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:2, 1932, s. 24).

1937-1947 arasında, toplam 1.648 yeni kitap kütüphaneye eklendi, bunların 649'u Türkçeydi (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:3, 1949, s. 37). 1948-1949 yıllarında, 111 kitap satın alındı, 359 kitap bağış ve mübadele yoluyla sağlandı (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:4, 1950, s. 36). 1950 yılında 69 satın, 151 hediye, 217 mübadeleyle eser sağlanmıştır; bunların 20'si tarih, 24'ü arkeoloji, 21'i güzel sanatlar, 19'u edebiyat ve geri kalanı çeşitli periyodik ve diğer bölümlere ait eserlerdir (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:5, 1952, s.7). 1951-1952 yılları arasında 156 satın, 389 hediye ve mübadele ile arkeoloji, assyrioloji, filoloji, tarih, güzel sanatlar ve müzeografi konularındaki kitaplar koleksiyona eklenmiştir (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:6, 1953, s. 17). Böylece 1952 yılında koleksiyondaki kitapların sayısı 21000 kadar olmuştur (Kayaoğlu, 2011, s. 99).

1953-1955 yılları arasında, 114 kitap satın alındı, 568 kitap bağış ve mübadele yoluyla geldi (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:7, 1956, s. 21). 1956-1957'de, 57 kitap satın alındı ve 475 bağış ve mübadele ile eklendi (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:8 1958, s. 19). 1958-1959'da, 6 kitap satın alındı, 361 kitap bağış ve mübadele yoluyla geldi (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:9, 1960, s. 14). 1960-1961 yılları arasında, 95 kitap satın alındı ve 397 bağış yoluyla kütüphaneye dahil oldu (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:10, 1962, s. 19). 1962-1963'te, 428 kitap satın alındı, 534 bağış kabul edildi ve 962 değişim yoluyla eklendi (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:11-12, 1964, s.14). 1964'de 84 satın alma, 372 bağış, 456 değişim yoluyla kitap sağlandı (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:13-14, 1966, s. 16). 1966-1967 arasında, 1.244 kitap satın alındı, bağış ve değişim yoluyla kütüphaneye dahil oldu (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:15-16, 1969, s. 35). 1971'de, İngiltere'den 4.000 liralık kitap almak için Bakanlar Kurulu kararname çıkardı (Devlet Arşivleri Başkanlığı, Kararlar Daire Başkanlığı, 261-3-9). 1995 yılına kadar, kütüphanedeki toplam kitap sayısı 80.000'e ulaştı (Kayaoğlu, 2011, s. 99).

Kütüphanede kitapların muhafazası ve düzenlenmesine en başından beri büyük önem verilmiştir. Baltacızâde Todoraki Efendi'nin, kitapların kaydedilmesi ve düzenlenmesi için atanması, bu önemin erken dönemlerde de dikkate alındığını gösterir (Koç, 2005, s.155). Kitapların müellif ve yazar adlarına göre kartoteklerle kataloglanması, 1950'li yıllarda daha sistematik bir süreç haline geldi (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:5, 1952, s.7). İlk olarak nümizmatik bölümünde fişler hazırlanmış, 1952'ye kadar hazırlanan kartotek sayısı 20 bini aşmıştır (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:5, 1952, s.7). Kartotek çalışmaları 1953'te de devam etmiş ve toplam fiş sayısı 25 bini bulmuştur (İstanbul Arkeoloji Müzeleri

Yıllığı No:6, 1953, s. 17). Nümizmatik bölümünden sonra süreli yayınlar için fişler hazırlanmış, ardından arkeoloji, güzel sanatlar ve tarih bölümleri için de fişleme çalışmaları başlamıştır. 1956'da toplam kartotek sayısı 33 bini geçmiştir (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:7, 1956, s. 21). 7. yıldan sonra kart katalogların durumu hakkında bilgi eksikliği bulunmaktadır. Günümüzde hala kart kataloglar kütüphanede varlığını korumaktadır. Ahmet Cevat Paşa ve V. Mehmet koleksiyonlarının basılı katalogları da bulunmaktadır (Mollaoğlu, 2007, s. 324). Fakat uzaktan erişim imkânı sağlayan dijital kataloğa sahip değildir. Bu durum kütüphanede araştırma yapmak isteyen kullanıcıların işini zorlaştırmaktadır.

Kütüphane, dikkat çekici eserleri kataloglamanın yanı sıra yıllıklara da kaydetmiştir. Örneğin, Bizans İmparatoru II. Andronikos Paleologos'un Mozembasia Metropolitli ve metropolitliğin ruhani hudutları hakkındaki 1328 tarihli fermanı (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:8, 1958, s. 19) ve 12-14. yüzyıllara ait Ermenice yazma İncil (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:13-14, 1966, s. 17) yıllıklarda yer almıştır.

1962'den itibaren ciltsiz kitapların ciltlenmesine ve müzeye yeni yayınların eklenmesine daha fazla önem verilmiştir. Kazım Çınar'ın, envanter defterini esas alarak bütün kitapların elden geçirilmesini sağlaması bu süreçte önemli bir rol oynamıştır (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:11-12, 1964, s. 14). Daha sonraki yıllarda, kurtlu 403 kitap laboratuvara gönderilerek temizlenmiştir (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:13-14, 1966, s. 17) ve yeni yayın sağlama politikası devam ettirilmiştir (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No:15-16, 1969, s. 35). Yaklaşık 100 bin esere ev sahipliği yapan kütüphane Türkiye'deki diğer müze kütüphaneleri ile karşılaştırıldığında en büyük dermeye sahip olduğu görülmektedir. Çoğu müze kütüphanesinin dermesi 20 binin altındadır (Mollaoğlu, 2007, s. 322-323). Yeni yayın satın alma için ödeneği olmadığından dolayı günümüzde koleksiyonu oldukça sınırlı bir şekilde geliştirmektedir (Mollaoğlu, 2007, s. 323).

Günümüzde kütüphaneyi kullanmak idareden alınan izinle mümkün olabilmektedir. Kütüphanede referans hizmetleri bulunurken; ödünç verme, kütüphaneler arası ödünç verme, fotokopi hizmeti yoktur. Ayrıca web sayfası da bulunmadığı için kullanıcının edinebileceği bilgiler sınırlıdır.

SONUÇ

Türkiye'nin ilk müze kütüphanesi olma özelliği taşıyan İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi Türkiye'deki en zengin müze kütüphanesi olma özelliğine sahiptir. Ancak bu özellik onun yararına olmaktan çok zararına olan bir durumdur. Müze kütüphanelerinde daha çok müze koleksiyonu ile ilgili derme olması beklenirken İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesinde müze ile hiç alakası olmayan eserler de bulunmaktadır. Bu durum özel konulu kütüphane olmasının dışına çıktığını göstermektedir. Oldukça emek verilerek kurulan kütüphanenin günümüzde ödenek sıkıntısı yaşamaması ve koleksiyonun geliştirilememesi de bir diğer sorundur.

Dermenin kart katalogları mevcut olsa da dermenin hepsinin kart kataloğu var mı bu konuda kesin bilgi yok, katalogların dijitale aktarılması ve kullanıcı ile buluşturulması gerekmektedir. Aynı zamanda web sitesi tasarlanmalı ve yapılacak etkinlikler, kütüphane kullanım saatleri, fotoğraflar, tarihçesi vb. temel bilgilerin kullanıcı ile buluşturulması sağlanmalıdır. İdareden alınacak izinle kütüphanenin kullanılması da araştırmacının karşılaştığı bir diğer zorluktur.

KAYNAKÇA

- Başgelen, N. (2010). *Müze-i Hümayun'dan Günümüze İstanbul Arkeoloji Müzesi*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Bektaş, E. (1995). Ergun, Sadettin Nüzhet. TDV İslam Ansiklopedisi içinde (Cilt 11, 299-301). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı, Kararlar Daire Başkanlığı, 261-3-9.
- Eyice, S. (1993). Arkeoloji Müzeleri Yıllığı. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi içinde. (Cilt 1, 312) İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No. 2, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 1937.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No. 3, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 1949.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No. 4, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 1950.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No. 5, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 1952.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No. 6, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 1953.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No. 7, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 1956.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No. 8, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 1958.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No. 9, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 1960.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No. 10, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 1962.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No. 11-12, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 1964.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No. 13-14, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 1966.
- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No. 15-16, İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları, 1969.
- Kayaoğlu, H. D. (2011). *Libraries of İstanbul Kütüphaneleri*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Koç, H. (2006). *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı Eski Yazışmalar Arşivi*. Hüseyin Türkmen, İrfan Dağdelen, Nergis Ulu (Ed.). Yazmalara Adanmış Bir Ömür: Nimet Bayraktar'a Armağan. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği.

- Koç, H. (1991). Arkeoloji Kütüphanesi. TDV İslam Ansiklopedisi içinde (Cilt3, 381). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Koç, H. (2005). *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi (Kuruluşundan Cumhuriyet Dönemine Kadar)*. İrfan Dağdelen, Hüseyin Türkmen, Nergis Ulu (Ed.). Türk Kütüphaneciliğinden İzdüşümler: Nail Bayraktar'a Armağan. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü Yayınları.
- Koç, H. (2015). GülerYüzlü Bir Kültürün Devamlılığı. (Röportajı Yapan: Erman Gören), *Arkeoloji ve Sanat*, 149, 185-199.
- Mollaoğlu, R. N. (2007). Müze Kütüphaneleri ve Müze Bilgi Ortamına Katkıları. *Türk Kütüphaneciliği*, 21 (3), ss. 304-334.
- Pasinli, A. (2003). *İstanbul Arkeoloji Müzesi*. İstanbul: Akbank Kültür Sanat Yayınları.
- Resmî Gazete, 2 Haziran 1931, sayı: 1812.

Letter to Editor

ARŞİV DÜNYASI

Cilt:11 - Sayı:1
2024/Yaz

REFLECTIONS FROM AN ERASMUS+ TRAINEESHIP AT THE NATIONAL SZÉCHÉNYI LIBRARY

Sywar AYACHI

Marmara University, Institute of Turkish Studies
Department of Information and Records Management

sywarayachi@yahoo.com

 <https://orcid.org/0009-0007-1331-7719>

ABSTRACT

This article examines the author's Erasmus+ traineeship experience at the Hungarian National Széchenyi Library (OSZK) between 11 January and 12 March 2024, as part of their master's degree program in Information and Records Management at Marmara University. The Erasmus+ program, initiated by the European Union, aims to promote international collaboration and mobility in education. The traineeship provided the author with an opportunity to explore practical aspects of library and information science beyond theoretical realms. Tasks included engagement with digital preservation and GLAM (Galleries, Libraries, Archives, and Museums) standards department, as well as participation in organized visits to external institutions. Through these experiences, the author acquired valuable skills and knowledge, enhancing their professional development and solidifying career aspirations in academia. Furthermore, the author discussed the impact and benefits of the traineeship on both the host organization and the author himself.

Keywords: Erasmus+ Traineeship, OSZK, Digital Preservation, Metadata Management, Professional Development

ULUSAL SZÉCHÉNYI KÜTÜPHANESİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN ERASMUS+ STAJINDAN YANSIMALAR

ÖZ

Bu makale, yazarın Marmara Üniversitesi'nde Bilgi ve Belge Yönetimi yüksek lisans programı kapsamında 11 Ocak 2024-12 Mart 2024 tarihler arasında Macaristan Ulusal Széchenyi Kütüphanesi'nde (OSZK) gerçekleştirilen Erasmus+ staj deneyimini incelemektedir. Avrupa Birliği tarafından başlatılan Erasmus+ programı, eğitimde uluslararası işbirliğini ve hareketliliği teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Staj, yazarın teorik alanların ötesinde kütüphane ve bilgi biliminde pratik yönleri keşfetme fırsatı sağlamıştır. Staj kapsamında dijital koruma ve GLAM (Galeriler, Kütüphaneler, Arşivler ve Müzeler) standartları departmanında çalışılmış ve diğer kurumlara düzenlenen ziyaretlere katılım sağlanmıştır. Bu deneyimlerle yazar, değerli beceriler ve bilgi kazanmış, mesleki gelişimini artırmış ve akademideki kariyer hedeflerini sağlamlaştırmıştır. Ayrıca, çalışmada gerçekleştirilen stajın hem ev sahibi kuruluş hem de yazar üzerindeki etkileri ve faydalarını tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erasmus+ stajı, OSZK, Dijital Koruma, Metaveri Yönetimi, Mesleki Gelişim

INTRODUCTION

As part of lifelong learning, the European Union introduced the "Erasmus" program in 1987 to foster closer collaboration among universities and higher education institutions across Europe. This initiative aimed to establish a structured and cohesive system for facilitating student exchanges across borders. Over the years, the program has expanded its scope, now known as "Erasmus+¹." This comprehensive framework includes various former EU initiatives focused on promoting international cooperation and mobility in education, training, youth, and sports within Europe, and it has begun extending its reach beyond Europe's boundaries. According to the 2022 Erasmus+ annual report, the program had a total budget of €4 billion, with 26,000 projects, around 73,000 organizations, and nearly 1.2 million participants in mobility activities. Furthermore, Türkiye's statistics in the 2022 Erasmus+ annual report show that more than 40,000 Erasmus+ participants (staff and learners) traveled to Türkiye, while nearly 80,000 Erasmus+ participants (staff and learners) left Türkiye. (European Commission, 2023)

Fortunately, the author of this article is one of the beneficiaries of the Erasmus+ program in 2024. They are a master's degree student at Marmara University, Faculty of Science and Literature, Institute of Turkish Studies, Department of Information and Records Management. They had the opportunity to intern at the National Széchényi Library (OSZK)² in Budapest, Hungary. In this article, the author shares their experience as an Erasmus+ trainee at the OSZK. Firstly, they discuss the tasks carried out during the traineeship. Secondly, they mention the skills and learning outcomes. Furthermore, they present the impact and benefits of this traineeship on both the host organization and the trainee.

BACKGROUND

The Erasmus+ program presents an invaluable opportunity that no student should overlook if given the chance. Erasmus+ encompasses both Erasmus Education and Erasmus traineeships. Opting for the traineeship route allowed the author to explore the practical realities of being a librarian beyond the theoretical realm. The National Széchényi Library served as the host organization. The author's internship commenced on January 11, 2024, and concluded on March 12, 2024. Those two months were dedicated to learning, professional development, and continuous growth.

It is important to note that the traineeship was voluntary and did not involve any formal evaluation from the sending institution. Its objectives were solely focused on putting into practice the knowledge acquired in the field of information science, gaining practical experience, acquiring new skills, and experiencing the information science landscape in European countries.

TASKS CARRIED OUT

The author's Erasmus+ experience began with an introduction to the library, encompassing its history, collections, and building infrastructure. Simultaneously, they engaged with two key departments, which are the digital preservation, and the GLAM standards department.

Throughout the internship, organized visits to external institutions enriched their understanding of library-related practices. In this section, the author talks about the tasks undertaken during their experience.

¹ European Commission. (n.d.). Erasmus+ Program. Retrieved from <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/>

² National Széchényi Library website. Retrieved from <https://www.oszk.hu/>

Introduction to the National Széchényi Library:

During the first day, the trainee was introduced to The National Széchényi Library with a guided tour inside the building. OSZK is a cornerstone of Hungarian cultural preservation, housing a comprehensive collection of traditional and modern library materials. Its mission encompasses collecting, processing, and storing treasures of Hungarian national culture, facilitating access to its collections and coordinating access to collections from other institutions. OSZK plays a crucial role in cultural preservation and scholarly research, serving as a primary repository for human science research related to Hungary. The B1 code used in its projects' titles refers to "Bibliotheca1" which means Library Number one in Hungary. Through international collaboration and strategic development, OSZK aims to enrich library collections, enhance electronic access, and serve as a central hub for coordinating library development efforts within Hungary. Furthermore, the OSZK proudly houses The Corvina Library³, which represents a significant collection of historical importance. The term "corvina" refers to books that were once part of the library of King Matthias Hunyadi and/or Queen Beatrix, or were associated with other representative stocks of the palace. These books are characterized by specific features, such as the presence of the coat-of-arms of King Matthias and/or Queen Beatrix on the frontispiece, as well as the distinctive corvina binding, often velvet or gilded leather. In 1869, Abdülaziz, Sultan of the Ottoman Empire, gifted four corvinas to Franz Joseph I, enriching Hungary's Corvina Library. These books, associated with the royal library of King Matthias Hunyadi and/or Queen Beatrix, were received by the OSZK, contributing to its cultural significance. (Corvina Library, n.d.)

On 5 February 2024, the trainee was invited to attend the celebration of the Turkish - Hungarian culture year where a press conference was held inside the OSZK. During her speech, the ambassador of Türkiye to Hungary mentioned that Türkiye has gifted two Corvinas in digital copies to the OSZK. Noting that not all Corvinas are back to Hungary, some of them are still in different institutions inside Europe, and Türkiye possesses two Corvinas in Topkapı Palace.

The presence of such a collection within the OSZK underscores its significance as a repository of Hungary's cultural heritage and its commitment to preserving and displaying historical treasures for future generations.

The digital preservation department:

The first department the trainee worked with was the Digital Preservation Department. This department was dedicated to safeguarding the nation's digital heritage using the best practices outlined in the PREMIS (PREservation Metadata: Implementation Strategies)⁴ standards. PREMIS provided a comprehensive framework for defining and expressing metadata necessary for the preservation of digital objects, covering aspects such as object characteristics, provenance, fixity, administrative details, and rights management. Mr. Renyi Matyas Attila, the head of the Digital Preservation Department, was the trainee's mentor. He introduced the trainee to the PREMIS Standards and the theoretical aspects of digital preservation. Later on, the trainee was introduced to the practical aspects of digital preservation with tools like Dote and Java for data processing, and DSpace for storage, to ensure the long-term accessibility and integrity of digital materials. Dote

³ Corvina Library website. Retrieved from <https://corvina.hu/en/front/>

⁴ The PREMIS (PREservation Metadata: Implementation Strategies) website. Retrieved from <https://www.loc.gov/standards/premis/>

processes various digital formats, while DSpace provides a reliable repository for storing the growing collection.

The GLAM standards department:

Alongside the digital preservation department, the trainee worked with the GLAM standards department. The term "GLAM" typically stands for Galleries, Libraries, Archives, and Museums. The GLAM standards cover areas such as metadata, digitization practices, conservation techniques, cataloging protocols, and ethical considerations related to cultural heritage materials. The GLAM standards department inside the OSZK is responsible for setting and maintaining standards related to the management, preservation, digitization, and accessibility of cultural heritage materials held by the library. The department ensures that the valuable cultural artifacts and information stored in the library are properly managed, preserved, and made accessible to the public for research and education.

The mentor enquired the trainee about their research interest and the latter mentioned their huge passion about Open Science. Luckily, the OSZK was already planning a project related to the topic: Open Science-Compliant Data Management Plan, which is part of implementing the Horizon Europe Program, where the European Union requires EU institutions to comply their research data with Open Science, following the principle "as open as possible, as closed as necessary." Therefore, a mandatory Data Management Plan for FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, and Re-usable) and Open Research Data was required. Mr. Dancs Szabolcs head of The GLAM standards department was in the process of compiling a document about the policy, which covers any sort of data to be managed at the different departments of OSZK. Therefore, the trainee's first task was preparing a presentation on Open Science and delivering it to researchers across various departments at OSZK. The first presentation happened on 22 January 2024, and the second presentation was on 14 Feb 2024. The number of attendees did not exceed 10 in both sessions. The second task was creating a survey dedicated to researchers of OSZK to: firstly, estimate Open Science/Open Access/Open Data Awareness; secondly, to identify the current workflows and data formats in different research departments; moreover, to help compile a detailed document – using the results of the survey – about the policy which covers any sort of data to be managed at the different departments of OSZK. The survey was also followed by several interviews with some researchers from the OSZK. The culmination of the project involved constructing an article based on the insights gleaned from both the survey and interviews. Overall, the project received positive reception from a significant portion of researchers across various departments at OSZK. However, it is worth noting that some researchers remained indifferent or skeptical towards the idea of sharing their research data. Further details about the project will be disclosed in the article, which is expected to be published by CeLISR soon.

Organized visits to external institutions:

Not confined solely within the walls of OSZK, the trainee seized opportunities to broaden their learning horizons beyond it. One such opportunity arose through organized visits to institutions related to OSZK.

The Hungarian Parliament Library:

The first visit was to the Hungarian Parliament, with a guided tour followed by a visit to the parliament library⁵. There, the library staff warmly welcomed the trainee and delivered a presentation about the history and collection of the parliament library. The library at the Hungarian Parliament serves as a legislative, public, and special library, focusing on law, public administration, political science, and history. It houses the largest collection of Hungarian parliamentary documents and offers select materials from foreign parliaments (mostly from UK, USA; France and Germany). With approximately 50,000 documents available across 12 subject areas in its reading room, as well as a substantial collection of old newspapers and periodicals, the library provides a rich resource for researchers. Although it does not lend books, all documents are cataloged online for easy access. Overall, the library holds around 600,000 volumes and acquires 3,500-4,000 pieces annually.

The Library of the Hungarian Academy of Sciences (MTAK):

The second visit was to The Library of the Hungarian Academy of Sciences⁶. Another warm welcome from its staff with an informative presentation. The Library of the Hungarian Academy of Sciences, founded in 1826 by historian Count József Teleki, stands as a cornerstone of Hungary's scholarly heritage. Initially housing Teleki's personal collection of 30,000 volumes, the library began formal operations in 1831 alongside the Academy itself. Despite facing challenges during periods of war and economic instability, the library persevered, expanding its collections through various means including endowments and exchanges with foreign institutions. Following significant reorganization in 1949 to align with the Academy's mission of supporting research, the library continued to grow, eventually opening its dedicated building to the public in 1988. Today, the library serves as a vital hub for scholarly inquiry, offering extensive resources across a multitude of fields. Its online catalog, ALEPH, provides access to comprehensive bibliographic records of nearly all documents within its collections, including books, periodicals, manuscripts, rare books, and more. Moreover, the library's specialized subsets within the database cater to specific research needs, such as periodicals, dissertations, and rare book collections. In addition to its physical collections, the Library of the Hungarian Academy of Sciences operates REAL⁷ (Repository of the Library and Information Centre of the Hungarian Academy of Sciences), a digital repository. REAL hosts various collections, including dissertations, digitized books, periodicals, manuscripts, and images. These resources contribute to scholarly research and accessibility, reflecting the library's commitment to fostering academic inquiry. Furthermore, the Library of the Hungarian Academy of Sciences, alongside its open access repository, utilizes the Open Journal Systems (OJS) as an open-source software platform for managing and publishing scholarly journals online. OJS enables academic institutions, libraries, and organizations to host their own journals, manage the peer-review process, and publish articles in an open-access format. In addition, that is the case of the Library of the Hungarian Academy of Sciences' OJS. It is worth noting that MTAK in conjunction with its open-access policy works on advocating for a better access to scholarly resources in Hungary.

The Department of Information Science at Eötvös Loránd University:

Ms. Rita, another mentor who serves as the head of the Special Collection Department at the OSZK and is also engaged in the Open Science Compliant Data Management Plan Project, holds a position

⁵ The Hungarian Parliament Library website. Retrieved from <https://konyvtar.parlament.hu/en/>

⁶ The Library of the Hungarian Academy of Sciences website. Retrieved from https://konyvtar.mta.hu/index_en.php

⁷ (Repository of the Library and Information Centre of the Hungarian Academy of Sciences. Retrieved from https://konyvtar.mta.hu/index_en.php?name=v_5_5

as a lecturer at Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities⁸, Institute of Library and Information Science, Department of Information Science. She graciously invited the trainee to the department to share their Erasmus experience with undergraduate students and to discuss the topic of Open Science. The opportunity to lecture there was incredibly fulfilling, and it felt immensely rewarding for the trainee to share insights with budding scholars. Additionally, it provided a profound sense of satisfaction to engage with students and discuss important topics in the field of information science. It was a great opportunity to familiarize the trainee with the department and its rich history.

SKILLS AND LEARNING OUTCOMES

As part of the Erasmus+ traineeship at the National Széchényi Library (OSZK), the trainee acquired a multitude of valuable skills and experiences that have enriched their professional development. Immersed in a dynamic environment, the trainee had the privilege of exploring various aspects of library and information science, improving both technical and interpersonal skills along the way. Firstly, they gained a complete understanding of digital preservation practices through their involvement with the Digital Preservation Department. Under the guidance of Mr. Renyi Matyas Attila, they learned to apply the PREMIS standards effectively, ensuring the long-term accessibility and integrity of digital materials. Hands-on experience with tools such as Dote and DSpace equipped the trainee with practical expertise in data processing and storage, crucial for preserving digital heritage. Additionally, the trainee's engagement with the GLAM standards department offered understanding into metadata management, digitization protocols, and ethical considerations surrounding cultural heritage materials. Collaborating on the Open Science Compliant Data Management Plan Project provided a platform to enhance their research and presentation skills, enabling them to effectively communicate complex concepts to diverse audiences. Furthermore, organized visits to external institutions, including the Hungarian Parliament Library and the Library of the Hungarian Academy of Sciences, broadened their perspective on scholarly inquiry and library management practices. Overall, the Erasmus+ experience encouraged an integrated approach to information science, equipping the trainee with the skills, knowledge, and confidence to thrive in a dynamic and evolving field. This experience has solidified their career aspirations, affirming their passion for the field of library and information science, and they are now certain that they aspire to pursue a career as an academician, utilizing their acquired skills and knowledge to contribute meaningfully to research, education, and the advancement of the Library and Information Science field.

IMPACT AND BENEFITS

The trainee's involvement in the Erasmus+ traineeship at the National Széchényi Library (OSZK) has resulted in multifaceted impacts for both the host organization and the trainee themselves. Firstly, their contributions to the Open Science Compliant Data Management Plan Project have facilitated the development of an Open Science-related course for OSZK's researchers, promoting a culture of openness and accessibility within the institution. This initiative not only enhances the library's standing as a hub for scholarly research but also promotes greater collaboration and knowledge sharing among its academic community. Furthermore, the trainee have gained firsthand experience in implementing theoretical knowledge into practical projects, improving their skills in digital preservation, metadata management, and research presentation. This learning experience has not only

⁸ Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities website. Retrieved from <https://www.btk.elte.hu/en/>

enriched their professional development but has also provided them with valuable insights and networks that will undoubtedly strengthen their future career prospects in academia and beyond.

CONCLUSION

In summary, the Erasmus+ traineeship at the National Széchényi Library has proven to be a pivotal chapter in their academic and professional journey, significantly augmenting the trainee's expertise in digital preservation, metadata management, and cultural heritage stewardship. Through collaborative efforts such as the Open Science Compliant Data Management Plan project, they have acquired practical skills while contributing to the cultivation of a culture of openness within OSZK. The author extends their gratitude to the host institution; the National Széchényi Library, to the sending institution Marmara University, the Department of Information and Records Management, and particularly to Prof. Dr. Güssen Güneş, the Erasmus coordinator. Additionally, heartfelt appreciation extended to the author's advisor, Prof. Dr. Burçak Şenturk, whose mentorship and encouragement has been pivotal in directing this experience. As they reflect on the profound impact of this traineeship, the author is poised to apply the knowledge and skills acquired toward future academic pursuits and professional endeavors.

REFERENCES

- Corvina Library. (n.d.). History of the library. Retrieved from <https://corvina.hu/en/about-corvinas/history/history-of-the-library/>
- European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, (2023). *Erasmus+ annual report 2022*, Publications Office of the European Union. Retrieved from <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9020d5f5-8f3a-11ee-8aa6-01aa75ed71a1/language-en>
- Eötvös Loránd University. (n.d.). Retrieved from <https://www.btk.elte.hu/en/>
- National Széchényi Library. (n.d.). Retrieved from <https://www.oszk.hu/>
- Repository of the Library and Information Centre of the Hungarian Academy of Sciences.(n.d.). Retrieved from https://konyvtar.mta.hu/index_en.php?name=v_5_5
- The Hungarian Parliament Library. (n.d.). Retrieved from <https://konyvtar.parlament.hu/en/>
- The Library of the Hungarian Academy of Sciences. (n.d.). Retrieved from https://konyvtar.mta.hu/index_en.php
- The PREMIS (PREservation Metadata: Implementation Strategies). (n.d.). Retrieved from <https://www.loc.gov/standards/premis/>